

MINNA ALA-ORVOLA

Ei anneta tätä meidän Suomea pois palasinakaan!

Suomalaisuuden ja kulttuurisen nationalismin diskurssit vuoden 2011 eduskuntavaalien
maahanmuuttopoliittisissa keskusteluissa

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Valtio-oppi
Pro Gradu –tutkielma
Kesäkuu 2012

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

ALA-ORVOLA, MINNA: Ei anneta tätä meidän Suomea pois palasinakaan! Suomalaisuuden ja kulttuurisen nationalismin diskurssit vuoden 2011 eduskuntavaalien maahanmuuttopoliittisissa keskusteluissa.

Pro gradu –tutkielma, 115s.

Valtio-oppi

Kesäkuu 2012

Maahanmuutto aiheuttaa tunteita herättävää kiivasta keskustelua, jossa ei säästellä värikkäitä ilmaisuja. Keskustelu maahanmuutosta on polarisoitunut niin sanottujen maahanmuuttokriitikoiden ja monikulttuurisuuteen myönteisemmin suhtautuvien välillä. Keskusteluissa ovat läsnä jaot ”meihin” ja ”heihin”, uhkiin ja uhreihin. Tässä tutkielmassa tarkastellaan miten ”meidät” erotetaan ”heistä” eli millaisia jaotteluita ”meidän suomalaisten” ja ”heidän ulkomaalaisten” välille tuotetaan. Keskusteluissa ovat vahvasti läsnä käsitykset kansasta, kansallisvaltiosta ja suomalaisuudesta. Tutkielmassa tarkastellaan kansallisen identiteetin, suomalaisuuden ja kulttuurisen nationalismin ilmenemistä kevään 2011 eduskuntavaaleja edeltäneessä maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa.

Tarkoituksena on tutkia miten kansanedustajaehdokkaat määrittelevät suomalaisuutta, suomalaisia arvoja ja kulttuuria sekä toisaalta maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia. Tutkimusaineisto koostuu Uudenmaan vaalipiirin perussuomalaisten, vihreiden ja kokoomuksen eduskuntavaaliehdokkaiden blogikirjoituksista ja vaalikonekommenteista ennen huhtikuun 2011 eduskuntavaaleja. Keskeisimpiä tutkimuskysymyksiä ovat miten maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa määritellään suomalaisia arvoja ja Suomen etua sekä millaista on keskustelussa tuotettu suomalaisuus. Lisäksi pohdin millä tavoin eduskuntavaaliehdokkaat tuottavat kulttuurista nationalismia ja uusintavat kansakuntaa. Kulttuurinen nationalismi tuo esiin nationalismin arkipäiväisemmän puolen eli ne tavat ja keinot, joilla ”meidän” kansakuntamme tuotetaan osaksi sosiaalista todellisuutta. Arkipäivän nationalismi on rutiininomaista puhetta kansallisuuksista ja kansakunnista.

Kansallinen identiteetti rakentuu kansalaisuuden puhetaivoista. Se, miten suomalaisuudesta puhutaan, rakentaa Suomen kansallista identiteettiä. Kansallisvaltio nähdään edelleen luonnollisena järjestyksenä, jonka turvapaikanhakijat ja pakolaiset rikkovat olemassaolollaan. Maahanmuuttajat venyttävät tutun ja perinteisen suomalaisuuden rajoja.

Maahanmuuttokeskusteluissa keskeisimmiksi teemoiksi nousivat arvot, normit ja kulttuuri, työ ja työttömyys, sosiaaliset ongelmat sekä kieli, koulutus ja kotoutuminen. Keskustelu polarisoitui vihreiden ja perussuomalaisten välille, joiden välimaastoon jäi kokoomus. Kaikki puolueet puhuvat suomalaisuudesta hyvin positiivisesti, valttikorttina menestykseen. Maahanmuuttoon perussuomalaiset ja kokoomus sen sijaan liittävät paljon ongelmia.

Keskustelusta oli eroteltavissa kolme diskurssia: ”yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi”, ”kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto” ja ”moninainen Suomi” –diskurssit. Yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi on puhetta arvoiltaan ja kulttuuriltaan yhtenäisestä kansallisvaltiosta. Se on diskurssi, jolla pyritään vahvistamaan yhteistä suomalaisen kansakunnan kertomusta.

Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto –diskurssi antaa kuvan ulospäin suuntautuvasta, mutta perinteiset arvonsa säilyttävästä Suomesta, joka asettaa maahanmuutolle järkevyyden, sääntelyn ja rajoittamisen vaatimuksia. Moninainen Suomi –diskurssi on puhetta moninaisuudesta ja erilaisuuden arvostamisesta. Se kavahtaa ajatusta monokulttuuri-Suomesta, sillä Suomi nähdään enemmän ”tuhansien tapojen maana”.

asiasanat: maahanmuuttopolitiikka, kulttuurinen nationalismi, kansallinen identiteetti, suomalaisuus

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1. Maahanmuuttodebatti ja kulttuurisen nationalismin näkökulma.....	1
1.2. Vaalikevät 2011	3
1.3. Tutkimuskysymykset ja aineisto.....	8
1.4. Työn rakenne	12
2. TUTKIMUKSEN AIHEPIIRI JA LÄHTÖKOHDAT	14
2.1. Maahanmuuttopolitiikka käsitteenä ja käytäntöinä.....	14
2.1.1. Maahanmuuttopolitiikan määrittely.....	14
2.1.2. Maahanmuuttopolitiikka on lainsäädäntöä ja politiikkaohjelmia	15
2.2. Maahanmuuttajat Suomessa.....	21
2.3. Maahanmuutto julkisissa keskusteluissa: kun karpäsestä tuli härkänen	24
3. NATIONALISMI JA KANSALLINEN IDENTITEETTI MAAHANMUUTTOPOLITIIKAN KONTEKSTISSA.....	28
3.1. Kansa ja kansallisvaltio	28
3.1.1. Etnisestä yhtenäisyydestä yhtenäiseen kansaan	28
3.1.2. Kansalaisuus.....	30
3.2. Kansallisen identiteetin luominen	31
3.2.1. Muuttuvat identiteetit.....	31
3.2.2. Kansakunnan diskursiivisen tuottamisen strategiat.....	32
3.2.3. Suomalaisuus tuotettuna kategoriana	34
3.3. Arkipäivän kulttuurinen nationalismi.....	36
3.3.1. Nationalismin synty ja kategoriat	36
3.3.2. Andersonin kuviteltu kansakunta	39
3.3.3. Billigin banaali nationalismi	41
4. MENETELMÄLLISET VALINNAT	46
4.1. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen johdattaa diskurssien maailmaan.....	46
4.2. Itsen ja toisen esittämisen strategiat ja analyysikeinot	48
5. PUOLUEET MAAHANMUUTTOPOLIITTISINA KESKUSTELIJOINA	51
5.1. Puolueiden maahanmuuttopoliittinen agenda	51
5.2. Arvot, normit ja kulttuuri.....	52
5.3. Työ ja työttömyys.....	60
5.4. Sosiaaliset ongelmat	62
5.5. Kieli, koulutus ja kotoutuminen	69

6. SUOMALAISUUS, MAAHANMUUTTO JA MAAHANMUUTTAJAT BLOGIKIRJOITUKSISSA	71
6.1. Positiiviset suomalaiset.....	71
6.1.1. Millainen Suomi? – suomalaiset arvot ja Suomen etu.....	71
6.1.2 Suomi toimijana.....	74
6.1.3. Suomalaisuus ja suomalainen kulttuuri	76
6.2. Negatiiviset toiset.....	83
6.2.1. Maahanmuuttajan monet nimet ja ominaisuudet.....	83
6.2.2. Maahanmuutto ongelmina ja uhkana.....	86
7. KANSAKUNNAN ESITTÄMINEN BLOGITEKSTEISSÄ	90
7.1. Yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi	90
7.2. Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto	95
7.3. Moninainen Suomi	96
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	98
LÄHDELUETTELO.....	103

1. JOHDANTO

1.1. Maahanmuuttodebatti ja kulttuurisen nationalismin näkökulma

Maahanmuutto herättää tunteita ja kiivasta keskustelua. Mediassa ja kahvipöydissä keskustelua on käyty aktiivisesti jo muutaman vuoden ajan. Maahanmuutto on ilmiö, josta lähes jokaisella suomalaisella tuntuu olevan mielipide. Suomeen on aina muutettu ulkomailta, mutta varsinainen maahanmuuttomaa Suomesta tuli vasta 1990-luvulla. Nykyään Suomessa asuu vakinaisesti noin 168 000 ulkomaan kansalaista (vuonna 2010, Tilastokeskus).

Maahanmuutosta keskustellaan aktiivisesti median eri foorumeilla: televisiossa, sanomalehdissä ja Internetissä keskustelupalstoilla, blogeissa sekä sosiaalisessa mediassa. Erityisesti sosiaalisessa mediassa maahanmuuttokeskustelu on muuttunut jopa rasistiseksi. Myös blogikirjoitukset ovat ylittäneet sananvapauden rajoja ja tuoneet sakkotuomioita. Perussuomalainen kansanedustaja James Hirvisaari sai joulukuussa 2011 hovioikeudessa sakkoja kiihotuksesta kansanryhmää vastaan solvattuaan muslimeita blogissaan helmikuussa 2010 (HS 12.12.2011).

Keskustelu on ollut varsin värikästä. Huolimatta siitä, että Suomeen tulleet turvapaikanhakijat kattavat noin yksi tai kaksi prosenttia Euroopan unionin alueen turvapaikanhakijoista, puhutaan mediassa ja politiikassa usein turvapaikanhakijoiden ”tulvasta”. Keskusteluun on antanut oman värinsä populismin nousu ja perussuomalaisten kannatuksen kasvu. Vastakkainasettelut ovat lisääntyneet maahanmuuttokeskustelussa. Vastakkain asetetaan erilaisia julkisen sektorin kuluja sekä kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien hyvinvointi.

Keskusteluissa maahanmuutosta tuntuvat olevan läsnä jaot ”meihin” ja ”heihin”, uhkiin ja uhreihin. Media esittää etenkin turvapaikanhakijat yleensä joko uhkana tai uhreina. On annettu kuva ”vyöryvistä” ja ”tulvivista” siirtolaismassoista, mutta toisaalta heidät on esitetty myös sotien, luonnonkatastrofien tai ”kulttuuriensa” uhreina. Toisaalta maahanmuuttajia on jaoteltu ”hyviin ja oikeutettuihin” muuttajiin ja toisaalta ”huijarimaahanmuuttajiin”. Mediassa puhutaan ”todellisista”,

hätää kärsivistä pakolaisista, ja toisaalta järjestelmää kuormittavista ”turvapaikkashoppailijoista”. (Horsti 2009, 77–80.) Maahanmuuttajista puhutaan ”sosiaaliturvaturisteina”, ”turvapaikkashoppailijoina”, ”tulvana” ja ”ankkurilapsina”.

”Maahanmuuttokriittisessä” keskustelussa on sanouduttu irti monikulttuurisuudesta, jonka on nähty aiheuttavan konflikteja ja murentavan suomalaista kulttuuriperinnettä. Monikulttuurisuuden vastakohtaksi, ja tavoittelemisen arvoiseksi, on määritelty kansallisesti ja kulttuurisesti yhtenäinen Suomi. Eurooppalaisessa maahanmuuttokeskustelussa tutkijat ovat nähneet kansallismielisyyden aallon pyyhkäisseen Euroopan yli. Maahanmuuttokeskusteluun on liitetty vihamielinen ja rasistinen puhetapa, jossa ulkomaalaisvihaa peitellään pukemalla se erilaisiin tekosyihin, kuten vetoamalla maahanmuuttajanaisten suojeluun väkivallalta. (HS, Keskinen 2.4.2011.)

Maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa puhutaan samalla myös suomalaisuudesta ja ”meidän” kansallisesta identiteetistä. Maahanmuuton hallintaa ja rajoittamista perustellaan ”Suomen kansallisella edulla” ja työperäisen maahanmuuton nähdään usein ”hyödyttävän Suomea”. Populismin nousu on tuonut keskusteluun lisää kansallismielisyyttä. Alexander Stubb totesi maaliskuussa 2010, että maahanmuuttopoliittinen keskustelu on muuttunut ääripään dominoimaksi ja vastenmieliseksi. ”Siinä haiskahtaa rasismi, siinä haiskahtaa nationalismi, populismi ja ksenofobia (muukalaisviha).” (HS 19.3.2010) Toisaalta myös Stubb kiinnittää näkökulmansa ”meihin suomalaisiin” ja ”suomalaisten etuihin”: ”Maahanmuuton pitää tuntua oikeudenmukaiselta. Sen pitää olla oikeudenmukaista sitä henkilöä kohtaan, joka tulee. Mutta myös niitä ihmisiä kohtaan, jotka tämän ylläpitävät ja maksavat tämän järjestelmän. Eli me suomalaiset.”

Keskusteluun maahanmuutosta liitetään usein pelko oman kulttuurin rapautumisesta vieraiden vaikutteiden ”tulviessa” maahan. Esimerkiksi joulukuussa 2010 nousi kohu koulujen joulujuhlaperinteiden muuttumisesta: kävi ilmi, että muutama koulu oli luopunut Enkeli taivaan –virren laulamisesta. Tämän johdosta Ilta-Sanomat avasi nettiadressin, jossa vedottiin joulujuhlaperinteiden säilyttämisen puolesta. (Suomen Kuvalehti 7/2011.) Perinteiden muuttumisesta syytettiin kasvavaa maahanmuuttoa ja erityisesti muslimeita.

Tutkielmassani otan kulttuurinationalistisen näkökulman maahanmuuttopoliittiseen keskusteluun. Kulttuurinen nationalismi ei ole ideologia, vaan se voidaan määritellä arkipäivän käytännöiksi ja puhetavoiksi, jossa kansakunta ja kansalaisuudet esiintyvät itsestäänselvyyksinä. Laajentamalla nationalismin käsitettä kulttuurisen puolelle, on maahanmuuttopoliitiikan analysointiin mahdollista saada tuorempi näkökulma perinteisen rasismi-näkökulman sijaan. Pro gradu –tutkielmassani olenkin kiinnostunut tutkimaan maahanmuuttopoliittisen keskustelun diskursseja kansanedustajaehdokkaiden blogiteksteissä ja vaalikonevastauksissa eduskuntavaalien alla kevättalvella 2011. Tarkastelen sitä, miten keskusteluun liitetään käsityksiä kansallisesta identiteetistä, kansakunnasta ja suomalaisuudesta. Kiinnostavaa on myös millaisia nationalistisia aspekteja on löydettävissä kansanedustajaehdokkaiden puheista. Aineistona käytän kansanedustajaehdokkaiden blogikirjoituksia ja vaalikoneeseen jätettyjä kommentteja.

Seuraavaksi käyn läpi median uutisointia maahanmuuttoaiheista ennen eduskuntavaaleja, loppuvuodesta 2010 aina huhtikuun vaaleihin asti. Tarkoituksena on esitellä keskeisimpiä puheenaiheita, jotta tutkimusaiheeni konteksti tulisi esille. Luvussa 1.3. esittelen tarkemmin tutkimusasetelmani ja tutkimuskysymykset. Luku 1.4. keskittyy tutkielmani rakenteen esittelyyn.

1.2. Vaalikevät 2011

Maahanmuutto oli kevään 2011 eduskuntavaaleissa tärkeä kysymys. Kuten Suomen Kuvalehti (7/2011) asian ilmaisi helmikuussa 2011: ”pienestä alusta suuri poru”, jolla viitattiin maahanmuuton nopeaan nousuun politiikan keskiöön. Tässä luvussa tarkastelen mediassa käytyä keskustelua maahanmuutosta vaaleja edeltäneinä kuukausina.

Maahanmuuttopoliittisen keskustelun ilmapiiri tuntui kiristyvän entisestään syksyllä 2010 kun useampi maahanmuuttajavastainen puolue rekisteröityi viralliseksi poliittiseksi puolueeksi. Sekä Vapauspuolue että Muutos 2011 halusivat kiristää maahanmuuttopoliittikkaa tuntuvasti ja irtisanoutua perussuomalaisen ”liian löysästä” linjasta. (Yle 28.9.2010) Myös rasismi ja viharikokset lähtivät uuteen nousuun. Poliisin tietojen mukaan vuonna 2009 kirjattiin viharikoksia viidennes enemmän kuin

vuonna 2008. Poliisiammattikorkeakoulun mukaan suurimmassa osassa näistä rikoksista oli rasistisia piirteitä. Erityisesti Pohjois-Karjalassa poliisi on ollut huolestunut uudelleen päätä nostavasta rasistisesta väkivallasta. (Uusi Suomi 3.11.2010)

Rasistisen väkivallan lisäksi myös vihapuhe oli näkyvästi esillä mediassa. Vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet otti kantaa vihapuhekeskusteluun tammikuussa 2011 toteamalla, että sananvapautta ja maahanmuuttopoliittista keskustelua ei haluta rajoittaa, mutta samalla muistuttaen että sananvapaus ei oikeuta vihapuheeseen. Vähemmistövaltuutettu peräänkuulutti voimakkaampia puuttumisen keinoja verkossa esiintyvään runsaaseen vihapuheeseen ja rasistiseen kirjoitteluun. (Vähemmistövaltuutettu 26.1.2011)

Maahanmuuttopolitiikasta ennustettiin kevään 2011 eduskuntavaalien kuuminta keskustelunaihetta. Euroalueen kriisi kuitenkin yllätti ja nousi monen vaalikeskustelun päällimmäiseksi teemaksi. Maahanmuutosta kuitenkin puhuttiin paljon ja sen arvioitiin olevan myös yksi vaalien tärkeistä teemoista, joilla perussuomalaiset saavuttivat historiallisen vaalivoittonsa. Jo muutaman vuoden vilkkaana käynyt maahanmuuttokeskustelu on ollut valloillaan erityisesti Internetin keskustelupalstoilla ja sosiaalisessa mediassa. Syyskuussa 2010 Yle uutisoi esimerkiksi yhteisöpalvelu Facebookissa olevista maahanmuuttajavastaisista vaalikampanjoista. Yle kertoi avoimesti maahanmuuttajavastaisen perussuomalaisehdokkaan James Hirvisaaren keränneen tuhansia faneja maahanmuuttajavastaisilla statuspäivityksillään Facebookissa. Hirvisaaren lisäksi sosiaalisessa mediassa oli lukuisia muitakin maahanmuuttajavastaisia kampanjasivuja. (Yle 24.9.2010)

Keväällä 2011 keskustelua nostatti erityisesti hallituksen rivejäkin jakaneet perheenyhdistämiskäytännöt. Keskusta ja kokoomus päättivät irtautua hallituskumppaneiden Rkp:n ja vihreiden joukosta ja äänestää yhdessä perussuomalaisten kanssa tiukennuksia perheenyhdistämispolitiikkaan. Kokoomuksen ja keskustan mielestä Suomi ei aseta riittävästi ehtoja perheenyhdistämistä hakevan oleskeluluvan saaneelle ulkomaalaiselle. Toisaalta oikeus perhe-elämään on yksi perustavanlaatuisista ihmisoikeuksista, ja oikeus perheenyhdistämiseen on kirjattu myös kansainvälisiin sopimuksiin.

Ennen vaaleja kohua aiheutti myös kristillisdemokraattien puheenjohtajan Päivi Räsänen lausunto MTV3:n suuressa vaalikeskustelussa. Räsänen mukaan pakolaiset tulisi ottaa mieluiten ”samanlaisesta kulttuurista” (MTV3 6.4.2011). Jo syksyllä 2010 Ylioppilaslehden haastattelussa Räsänen totesi, että kiintiöpakolaisia valittaessa olisi järkevää valikoida hyvin sopeutuvia ryhmiä ja asettaa etusijalle esimerkiksi vainotut kristityt. Muslimit eivät Räsänen mukaan sopeudu suomalaiseen yhteiskuntaan yhtä hyvin. (Ylioppilaslehti 29.10.2010)

Vaalihevään aikana puhuttiin myös monikulttuurisuudesta, josta on tullut lähes kirosana monille maahanmuuton vastustajille. Helmikuussa Kokoomuksen Nuorten Liitto lausui, että monikulttuurisuus ei toimi Suomessa ja sen tavoittelu voi jopa estää maahanmuuttajien kotoutumisen. Kokoomusnuorten mukaan valtion ei tulisi tukea maahanmuuttajien oman kulttuurin säilyttämistä. Sen sijaan ”maahanmuuttajien on annettava tulla suomalaisiksi”, linjasi kokoomusnuorten puheenjohtaja Wille Rydman, joka omassa vaalikampanjassaan vaati ottamaan ”maahanmuutosta niskalenkin”. (Verkkouutiset 14.2.2011)

Monikulttuurisella yhteiskunnalla oli myös puolestapuhujia. Yleisen valtio-opin dosentti ja tutkija Pasi Saukkonen kirjoitti Helsingin Sanomissa (7.3.2011), että tämän päivän eurooppalaisiin yhteiskuntiin kuuluu etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus. Tämä on tosiasia ja haaste, jonka kohtaamisessa ei auta vanha kansallinen identiteetti, kirjoittaa Saukkonen. Tutkija Suvi Keskinen mukaan muukalaisviha verhoetaan erilaisiin tekosyihin. Keskinen on tutkinut eurooppalaista maahanmuuttokeskustelua ja huomannut, että maahanmuuttoa on vastustettu vetoamalla esimerkiksi naisten ja tyttöjen oikeuksiin. Maahanmuuton on nähty tuovan haitallisia ilmiöitä; kuten pakkoavioliittoja, kunniaväkivaltaa ja tyttöjen ympärileikkauksia, Eurooppaan. Kansallismielisyyden aallossa ja populismin noustessa maahanmuutto on nähty vaarallisena ilmiönä. (HS 2.4.2011)

Myös ulkoministeri Stubb otti keskusteluun kantaa maaliskuussa 2011 toteamalla, että suomalaisen maahanmuuttokeskustelun ilmapiiri on ahdistava. Stubb ei haikaile 1970-luvun ”impivaaralaiseen takapajulaan”, vaan muistuttaa 2010-luvun Suomen olevan täysin erilainen. Menestys vaatii avoimuutta

ja kansainvälisyyttä, myös kotimaassa, muistutti Stubb. Tämä ei kuitenkaan näy tämän hetken maahanmuutosta käytävässä keskustelussa, Stubb totesi. (HS 16.3.2011.)

Maahanmuuttokysymykset jakoivat poliittista kenttää vaalien alla. Yle (22.3.2011) uutisoi, että puolueet ovat jakautuneet maahanmuuton kiristäjiin ja myönteisemmin suhtautuvien liberaalien leiriin. Ylen vaalikonevastausten perusteella tiukempaa linjaa kannattivat perussuomalaisten lisäksi kokoomus, mutta myös suurin osa keskustan ja kristillisdemokraattien ehdokkaista. RKP, vihreät ja vasemmisto suhtautuivat maahanmuuttoon kaikkein suopeimmin. RKP:sta ja vihreistä tiukennuksia vastusti 90 % vastanneista ehdokkaista. SDP sijoittui näiden kahden leirin väliin: 60 % vastusti maahanmuuttopolitiikan kiristämistä, mutta merkittävä 40 % osuus kaipasi tiukennuksia. (Yle vaalikone)

Perussuomalaiset ovat vaikuttaneet harvinaisen yksimielisiltä vaatiessaan tiukennuksia maahanmuuttopolitiikan linjaan. Kaikki perussuomalaiset ehdokkaat olivat yksimielisiä Ylen vaalikoneen väittämän kanssa siitä, että maahanmuuttajien vastaanottamista ja tukemista verovaroin on tiukennettava. Myös valtakunnallisella tasolla 99 % perussuomalaisista oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että tiukennuksia tarvitaan. (Yle vaalikone). Muutama päivä ennen vaaleja perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini kuitenkin sanoi tukevansa hallituksen ulkomaalaispolitiikan linjaa. Perussuomalaiset ja Soini herättivät vaalikevään aikana paljon huomiota eurooppalaisessa lehdistössä ja monet ulkomaalaiset mediat seurasivatkin Suomen eduskuntavaalikampanjaa tiiviisti. Saksalaistoimittajien haastattelussa Soini kiisti perussuomalaisten kannatuksen johtuvan maahanmuuttolinjauksista. Maahanmuutto ei Soinin mukaan ollut edes mikään vaaliteema, koska se ei hänen mukaansa ole Suomessa merkityksellinen aihe. Soinin mielestä Suomen maahanmuuttopolitiikan tila ”on tällä hetkellä oikein hyvä” ja hän toivotti kaikki ”kriteerit täyttävät” ulkomaalaiset Suomeen. (HS 13.4.2011)

Soinin saksalaistoimittajille antama haastattelu aiheutti kohua myös maahanmuuttovastaisella Homma – forumilla. Perussuomalaisten ehkä tunnetuin ”maahanmuuttokriitikko”, Jussi Halla-aho, kirjoitti forumille ”oikaisun”, jonka hän sanoi perustuvan ”yksityiseen keskusteluun” Soinin kanssa. Tämän mukaan Soini olisi todellisuudessa sanonut haastattelussa, että koko maahanmuuttopolitiittinen

keskustelu on Halla-ahon aloittamaa ja lakiin tehdyt tiukennukset ovat Halla-ahon aloittaman keskustelun ansiota. Helsingin Sanomien mukaan koko haastattelussa, jonka lehti myös julkaisi verkkosivuillaan, ei mainita Halla-ahoa sanallakaan. (HS 13.4.2011)

Halla-aho, yksi maahanmuuttokeskustelun alullepanijoista, olikin näkyvästi esillä mediassa vaalikevään aikana. Suomen kuvalehdessä (14/2011) Halla-aho luonnehti ajatteluaan seuraavasti: ”Minä edustan kansallismielistä ajattelua. Suomi on asukkaidensa edunvalvontakoneisto. Maahanmuutolle on pantava rajat, järjestelmää käytetään häikäilemättömästi hyväksi.” Maahanmuuton lisäksi Halla-aho kampanjoi aselain lievennysten puolesta toteamalla: ”Maahanmuutosta on enemmän ongelmia kuin aseista.”

Vaalien jälkimainingit

Uuteen eduskuntaan valittiin useampi ”maahanmuuttokriittinen” ehdokas, muun muassa kuusi perussuomalaisen ”nuivan siiven” edustajaa¹. Muitakin maahanmuuttoaiheilla profiloituneita ehdokkaita pääsi uuteen eduskuntaan. Esimerkiksi Helsingistä valittiin poliisi Tom Packalén, joka arvosteli vaalikampanjan aikana maahanmuuttoministeri Astrid Thorsia kovin sanoin, niin että poliisiylijohtaja Mikko Paatero joutui ottamaan asiaan kantaa. Paatero muistutti että poliisi on poliisi myös ollessaan kansanedustajaehdokas eikä näin ollen voi lausua mitä tahansa. (Aamulehti 2.3.2011) Pienpuolueiden maahanmuuttoon kriittisesti tai negatiivisesti suhtautuvia ehdokkaita ei päässyt läpi yhtäkään. Yksittäiset pienpuolueiden ehdokkaat keräsivät kuitenkin melko suuria äänisaaliita. Esimerkiksi äärikansallismielisen ja avoimesti islaminvastaisen vapauspuolueen varsinaissuomalainen ehdokas Olavi Mäenpää keräsi 1006 ääntä. (HS 17.4.2011)

Maahanmuuttajaehdokkaista oli puolueiden listoilla vain kourallinen ja hekin menestyivät heikosti. Eduskunnan ainoa maahanmuuttajataustainen on Ruotsissa syntynyt Ahvenanmaan edustaja Elisabeth Nauclér. Sisäministeriön maahanmuuton vuosikatsauksen 2011 mukaan eduskuntavaaliehdokkaista

¹ Kolmestatoista maahanmuuttovastaisen Nuivan manifestin allekirjoittaneesta perussuomalaisehdokkaasta kuusi pääsi eduskuntaan. He ovat Jussi Halla-aho Helsingistä, Juho Eerola Kymen vaalipiiristä, Olli Immonen Oulun vaalipiiristä, Maria Lohela Varsinais-Suomesta, Vesa-Matti Saarakkala Vaasan vaalipiiristä ja James Hirvisaari Hämeestä.

noin kolmella prosentilla oli ulkomaalaistausta. Eniten ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita oli RKP:llä (8,4 %) ja vihreillä (5,3 %), vähiten perussuomalaisilla (0,8 %).

1.3. Tutkimuskysymykset ja aineisto

Maahanmuutto on aihe, josta jokaisella suomalaisella on jotakin sanottavaa. Väittely puolesta ja vastaan on jatkunut kiivaana niin verkossa, printtimediassa kuin tavallisen kansankin keskuudessa. Keskustelua on kritisoitu paljon. Toiset sanovat, että keskustelua hallitsevat liikaa maahanmuuttovastaisten verkkofoorumien muutamia kymmeniä aktiivisia, jotka täyttävät sanomalehtien kommenttipalstat. Vastapuoli korostaa että kyse ei ole rasismista; vaan maahanmuuttokritiikistä. Maahanmuuttokriittiset keskustelijat ovat tuhtuneet vihapuhe-epäilyistä ja syyttävät liberaalien leiriä sananvapauden rajoittamisesta. Keskustelu on polarisoitunut.

Suomen kansalaisuuden saaminen automaattisesti syntymän kautta, sen kieltäminen maahanmuuttajalta, Finlandia-hymni, urheilusankarien nimittäminen ”kansakunnan toivoiksi” ja riemu muiden maiden päihittämisestä kansainvälisissä elintasovertailuissa, tuovat esiin erilaisia puolia arkisesta nationalismista. Ne kaikki vahvistavat käsityksiä kansakunnasta ja tekevät eroa meidän ja muiden välille. Nationalismilla ei tarkoiteta siis ainoastaan poliittisia liikkeitä, jotka tähtäävät itsehallintoon tai valtiolliseen itsenäisyyteen. Nationalismilla on myös arkipäiväinen, ja banaali puolensa, jolla vahvistetaan kansakuntaa joka päivä. Kulttuurinen nationalismi on tutkielmani avainkäsitteitä.

Horstin (2005, 35) mukaan ”jotta jokin tunnustetaan ja määritellään poikkeavuudeksi, on oltava systeemi tai järjestys, johon poikkeavuus voidaan suhteuttaa.” Systeemi tai järjestys, johon poikkeavuutta peilataan, on kansallisuus ja kansallinen kulttuuri. Usein kansallinen kulttuuri esitetään yhtenäisenä, pyrkimyksenä luoda ajatusta yhtenäisestä kansakunnasta ja kansallisvaltiosta. Jussi Ronkaisen mukaan Suomessa kansalaisuus on ollut tarkoin säädelty prosessi, joka on otettu itsestäänselvytenä ja annettuna. Kansallisuus on Suomessa perinteisesti liitetty suomalaisuuteen,

valtion ja etnisyyden liittoon ja oletukseen yhtenäiskulttuurista. (Ronkainen 2006, 244–245.)
Maahanmuuttajat rikkovat siis vahvan yhtenäiskulttuurin ideaa ja näin ollen suomalaisuuden ideaalia.

Tutkielmani teoreettisen pohjan muodostavat kansalaisuuden, nationalismin ja kansallisen identiteetin määrittelyt. Näihin liittyvät olennaisesti myös kansakunnan ja suomalaisuuden tarkastelu. Keskustelua tarkastelen empiirisen aineiston kautta, jonka olen kerännyt kevään 2011 eduskuntavaalikampanjan ajalta. Eduskuntavaaleja edeltänyt maahanmuuttopoliittinen keskustelu tarkentui tutkimuskohteekseni, koska siitä muodostui eräänlainen ”populismin nousun huipentuma”. Tutkielmani tarkoituksena on analysoida, millaista maahanmuuttopuhetta puolueet ja eduskuntavaaliehdokkaat tuottavat.

Tutkimuskysymykseni määrittyvät seuraavanalaisiksi:

- Mistä maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa puhutaan eli mitkä ovat keskustelun keskeiset teemat?
- Miten maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa määritellään suomalaisia arvoja ja Suomen etua? Entä millaisia nimityksiä ja merkityksiä maahanmuuttajille annetaan?
- Millaista on maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa tuotettu suomalaisuus?
- Millä tavoin keskustelussa tuotetaan kulttuurista nationalismia ja uusinnetaan kansakuntaa?
- Millaisia eroja löytyy puolueiden väliltä, entä niiden sisältä?

Blogit poliittisen keskustelun kanavana

Vuoden 2011 eduskuntavaaleja luonnehdittiin ensimmäisiksi sosiaalisen median vaaleiksi Suomessa. Vaalikampanjoissa valjastettiin perinteisten kampanjointimetodien lisäksi käyttöön myös Facebook-sivut ja ryhmät, Twitter-mikroblogit, ehdokkaiden omien internetsivujen blogipalstat ja erilaiset blogisivustot, kuten Uuden Suomen blogipalvelu. Blogit ovat tutkimusaineistona mielenkiintoinen, koska blogikirjoituksia voidaan pitää politiikanteon uutena välineenä ja tärkeänä julkisen keskustelun kanavana. (HS 23.10.2011, Lehti.)

Pentti Raittilan mukaan Internetistä on muodostunut journalismin keskeinen julkaisuareena. Sanomalehdet ja verkkojulkaisut lainaavat ja viittaavat blogeihin sekä muun sosiaalisen median sisältöihin entistä enemmän. (Raittila 2009, 72.) Maahanmuuttokeskustelun aktivoituminen alkoi juuri internetin keskustelupalstoilta ja blogeista. Toimittajat seuraavat blogeja aktiivisesti ja nostavat valtamediaan uutisia suoraan blogeista. Timo Soini kuvaili 3.1.2012 ”plokissaan” Suomea ahdasmieliseksi maaksi, jossa ”suvaitsevaiston fasismi kukkii”. Helsingin Sanomat oli poiminut Soinin kannanoton seuraavan päivän lehteensä ja uutinen synnytti paljon keskustelua myös Helsingin Sanomien keskustelupalstalla. (HS 4.1.2012) Kyseinen blogikirjoitus on hyvä esimerkki siitä, miten poliitikkojen omista blogeista nousee aiheita suoraan julkiseen keskusteluun ja päivittäismediaan.

Blogit voivat olla päiväkirjatyypisiä selostuksia esimerkiksi ehdokkaan vaalikiertueelta tai se voi pitää sisällään syvällisempää ajankohtaisten asiakysymysten käsittelyä. Blogien kautta poliitikko voi osallistua keskusteluun toimittajan asettamatta kysymyksiä tai näkökulmaa. Keskusteluun osallistumisen lisäksi blogit ovat keino pitää yhteyttä äänestäjiin ja markkinoida ehdokasta. Tavallisesti blogien päivitystahti on kiivaimmillaan vaalikampanjan aikana ja vaalien jälkeen blogikirjoituksia julkaistaan harvemmin. (HS 23.10.2011, Lehti).

Blogit ovat käytännöllinen ja edullinen kampanjointiväline, koska sen kautta on mahdollista välittää analyttisempiäkin viestejä äänestäjille, ja vielä ilman välikäsiä. Lotta Lehti toteaa, että muiden sosiaalisen median kanavien, kuten Facebookin ja Twitterin, käytön lisääntyminen on johtanut siihen, että poliitikkojen blogit ovat entistä asiapitoisempia. Viitteellisempi sisältö keskittyy Facebookiin ja Twitteriin, jossa viestin on oltava lyhyt. (HS 23.10.2011, Lehti)

Tutkimukseni kohteena ovat Uudenmaan vaalipiirin kansanedustajaehdokkaat ja kolme eduskuntapaikkaa saanutta puoluetta. Tulen tarkastelemaan kokoomuksen, vihreiden ja perussuomalaisen maahanmuuttopoliittisia lausuntoja. Tutkielmani aineisto muodostuu Uudenmaan ehdokkaiden blogikirjoituksista, vaalikonekommenteista ja puolueiden vaali- ja maahanmuuttopoliittisista ohjelmista. Keskustelu maahanmuutosta on ollut kaikkein aktiivisinta ja

värikkäintä juuri blogeissa, keskustelupalstoilla ja sosiaalisessa mediassa. Blogeista on tullut tärkeä osa politiikan tekoa, sillä blogissa ehdokas saa kertoa näkemyksensä juuri sellaisena kuin haluaa. Täydennän aineistoa Helsingin Sanomien ja Ylen maahanmuuttoon liittyvien kysymysten vaalikonevastauksilla, koska monet ehdokkaat ovat perustelleet vastauksiaan myös sanallisesti.

Aineiston rajaamisen aloitin valitsemalla Uudenmaan vaalipiirin kansanedustajaehdokkaiden blogit kiinnostukseni kohteeksi. Uudenmaan vaalipiirin valintaa puolsi sen koko maan suurimpana vaalipiirinä sekä alueen ehdokkaiden aktiivinen keskustelu maahanmuuttoon liittyvistä kysymyksistä. Vaalipiirissä oli ehdolla 406 ehdokasta 16 puolueesta. Oli selvää, että en voisi tutkia jokaisen ehdokkaan blogikirjoituksia. Ensinnäkin joukosta oli etsittävä maahanmuuttopolitiikkaa käsittelevät kirjoitukset. Tämän jälkeen oli aika hahmottaa aineiston määrää puolueittain. Havaitsin, että vihreiden ja perussuomalaisten ehdokkaat olivat aktiivisimmin kirjoittaneet maahanmuuttopolitiikasta aiheista.

Aineistoni rajaamisessa käytin apuna myös vaalikoneista saatavaa tietoa. Käytin tilasto-ohjelmaa SPSS:ää apunani selvittäessä miten puolueet suhtautuvat maahanmuuttoon. Helsingin Sanomien vaalikoneessa esitettiin seuraavanlainen kysymys: ”Vaalikaudella 2007–2011 Suomen maahanmuuttopolitiikkaa kiristettiin useilla eri päätöksillä. Millaista on mielestäsi Suomen nykyinen maahanmuuttopolitiikka?” Vastausvaihtoehdoiksi annettiin ”liian tiukkaa”, ”sopivaa” ja ”liian löysää”.

Taulukko 1. Uudenmaan vaalipiirin ehdokkaiden näkemys Suomen maahanmuuttopolitiikan tilasta.

Puolue	Millaista on mielestäsi Suomen nykyinen maahanmuuttopolitiikka? (%)			(N)
	Liian löysää	sopivaa	Liian tiukkaa	
Kok	55,9	41,2	2,9	34
SDP	32,4	67,6	0	34
Ps	100	0	0	34
Kesk	24,2	75,8	0	33
Vihr	5,88	47,1	47,1	34
Vas	12,9	54,8	32,3	31
RKP	0	71,9	28,1	32
KD	34,4	62,5	3,1	32
Muut	39,5	40,7	19,8	81
Yhteensä	35	50	15	345

Ennakoasetelmaksi näyttäisi muodostuvan niin sanottu ”kiristäjien leiri” ja ”suopeiden leiri”. Poliitiikan kiristäjiin kuuluvat perussuomalaiset apunaan kokoomus. Perussuomalaisista täydet sata prosenttia kannattaa maahanmuuttopolitiikan kiristämistä edelleen. Perussuomalaiset ovat ainoa kysymyksessä täysin yksimielinen puolue. Kokoomuksen ehdokkaista 55,9 % pitää maahanmuuttopolitiikkaa liian löysänä, mutta toisaalta merkittävä 41,2 % osuus pitää politiikkaa sopivana. Maahanmuuttopolitiikkaan löysentävästi suhtautuvat erityisesti vihreät ja vasemmistoliitto. Vihreistä ehdokkaista 47,1 % pitää maahanmuuttopolitiikkaa liian tiukkana ja yhtä moni pitää politiikan linjaa sopivana. Vasemmistoliitosta 32,3 % näkee politiikan liian tiukkana ja 54,8 % kokee sen sopivaksi.

Analyysini aineistoksi valitsen ”kiristäjien leiristä” perussuomalaiset, joka on näkemyksessään yksimielinen. ”Suopeiden leiristä” valitsen vihreät, koska sen ehdokkaista löytyy eniten ehdokkaita, jotka pitävät politiikkaa liian tiukkana. Tarkoituksena on tarkastella siis muutosta johonkin suuntaan haluavia. Lisäksi täydennän analyysiä kokoomuksella, joka on jakautunut ”kiristäjien leiriin” ja niihin, jotka ovat tyytyväisiä politiikan vallitsevaan tilaan.

1.4. Työn rakenne

Työni etenee siten, että seuraavassa luvussa taustoitan aihepiiriäni ja esitän tutkimuksen lähtökohtia. Luvun tarkoituksena on antaa kokonaiskuva maahanmuutosta ilmiönä Suomessa. Ensimmäisessä alaluvussa määrittelen maahanmuuttopolitiikkaa käsitteenä ja erittelen keskeisimpiä viranomaistoimijoita maahanmuuton saralla. Käyn myös läpi keskeistä lainsäädäntöä ja kansainvälistä normistoa maahanmuuttoon liittyen, jotta maahanmuuttoon, ja erityisesti turvapaikanhakuun, liittyvät prosessit ja velvoitteet tulisivat esille. Toisessa alaluvussa käsittelen maahanmuuttajia tilastojen valossa. Käyn läpi keskeisimpiä oleskelulupa-, turvapaikka- ja kansalaisuustilastoja. Tilastollisen luvun tarkoituksena on antaa realistinen kuva maahanmuuttajien määrästä ja oleskeluperusteista.

Alaluvussa 2.3 hahmottelen kuvaa maahanmuutosta julkisissa keskusteluissa. Tavoitteena on antaa kuva keskustelun kehittymisestä: kuinka marginaalinen maahanmuuttokeskustelu on siirtynyt

poliittisen debatin keskiöön. Luku ei sisällä kattavaa kuvausta maahanmuuttokeskustelun historiasta, vaan sen tarkoituksena on ennemminkin taustoittaa ja kuvata, miten vuoden 2011 eduskuntavaalikampanjan aikaiseen keskusteluun on päädytty.

Luvussa kolme esitän teoreettisen viitekehylene, joka koostuu kulttuurisesta nationalismista, kansallisesta identiteetistä, kansallisvaltion käsitteestä ja suomalaisuuden määrittelyistä. Ensimmäisessä alaluvussa esitän ajatuksen kansasta ja kansallisvaltiosta. Toisessa alaluvussa keskityn tarkastelemaan kansallisen identiteetin luomista: kuinka suomalaisuutta tuotetaan kategoriana ja millaisia ovat kansakunnan tuottamisen strategiat. Kolmannessa alaluvussa päähuomio keskittyy arkipäivän kulttuuriseen nationalismiin. Aluksi käsittelen lyhyesti nationalismin syntyä ja sen jakaantumista eri kategorioihin. Sen jälkeen tarkastelen tutkielmani kannalta merkittävimpien teoreetikkojen, Michael Billigin ja Benedict Andersonin, näkemyksiä nationalismista ja sen ilmenemismuodoista tämän päivän maailmassa.

Tutkielmani neljäs luku keskittyy metodisten valintojeni perustelemiseen. Ensimmäisessä ja toisessa alaluvussa esittelen valitsemani tutkimusmetodin, diskurssianalyysin, keskeiset piirteet ja sen taustalla vaikuttavan sosiaalisen konstruktionismin. Sosiaalinen konstruktionismi on ikään kuin tutkielmani kivijalka, jonka päälle rakennan kaiken muun. Viidennessä luvussa keskityn puolueisiin ja niiden rooliin maahanmuuttopoliittisina keskustelijoina. Luvun tarkoituksena on tarkastella puolueiden näkemyksiä maahanmuuton eri kysymyksistä ja vertailla niiden eroja. Perustan havaintoni puolueiden vuoden 2011 eduskuntavaali- ja maahanmuutto-ohjelmiin tai aiempiin linjapapereihin.

Luvuissa kuusi ja seitsemän analysoin blogiaineistoani ja erittelen aineistoa keskeisimpien teemojen mukaan. Analyysissäni tarkastelen myös millaista hajontaa puolueiden välillä, sekä sisällä löytyy. Ovatko puolueet jakautuneet sisäisesti eri leireihin, vai onko puolueella yhtenäinen maahanmuuttopolitiikan linja? Viimeisessä luvussa esitän tutkielmani johtopäätökset.

2. TUTKIMUKSEN AIHEPIIRI JA LÄHTÖKOHDAT

2.1. Maahanmuuttopolitiikka käsitteenä ja käytäntöinä

2.1.1. Maahanmuuttopolitiikan määrittely

Maahanmuuttopolitiikka koostuu monesta eri politiikkasektorista. Maahanmuuttopolitiikka on turvapaikkapolitiikan lisäksi myös kotouttamis-, työvoima-, koulutus-, sosiaali-, ja asumispolitiikkaa. Usein maahanmuutto jaotellaan työperusteiseen ja humanitaariseen, mutta jaottelu on harvoin näin yksinkertainen. Suomeen muutetaan myös, ja yhä suuremmissa määrissä, aviopuolison tai jonkun muun perheenjäsenen perässä.

Maahanmuuttotutkimuksessa on pitkään vallinnut jako maahanmuuttopolitiikkaan (immigration policy) ja maahanmuuttajapolitiikkaan (immigrant policy). Maahanmuuttopolitiikalla käsitetään tässä tapauksessa rajojen valvontaan ja maahan suuntautuvan muuttoliikkeen säännöstelyyn liittyvää politiikkaa. Maahanmuuttajapolitiikalla puolestaan on käsitetty sellaisia poliittisia toimia, jotka kohdistuvat maassa pysyvästi tai pitkäaikaisesti oleskeleviin ulkomaalaisiin ja joskus jopa heidän jälkeläisiinsä. Lisäksi voidaan eritellä vielä kolmas politiikan alue, monimuotoisuus- tai erilaisuuspolitiikka, jossa politiikan kohteena on pelkkien maahanmuuttajien sijasta koko yhteiskunta ja sen moninaistuminen. (Saukkonen 2007, 206.)

Yleisesti ottaen maahanmuuttopolitiikalla voidaan sanoa olevan kaksi tavoitetta: ei-toivotun maahanmuuton rajoittaminen ja toivotun maahanmuuton edistäminen. Usein humanitaarinen maahanmuutto nähdään ei-toivottuna ja työperäinen maahanmuutto koetaan edistämisen arvoiseksi. Maahanmuuttajapolitiikka voidaan jakaa neljään eri tyyppiin, jotka ovat assimilaatiopolitiikka, integraatiopolitiikka, multikulturalistinen politiikka ja segregaatiopolitiikka. Assimilaatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan yksisuuntaista sopeutumisprosessia, jossa hänen tulee luopua muun muassa omasta kielestä ja kulttuuristaan. Integraatiolla viitataan kaksisuuntaiseen prosessiin, jossa sekä maahanmuuttaja että vastaanottava yhteiskunta sopeutuvat. Integraation ajatuksena on, että molemmat voivat omaksua toistensa piirteitä. Multikulturalistisella politiikalla tarkoitetaan politiikkaa, jonka tavoitteena ovat maahanmuuttajien valtaväestöstä selvästi erottuvat etniset yhteisöt. Segregaatiolla

tarkoitetaan maahanmuuttajayhteisöjen ja vastaanottavan yhteiskunnan täydellistä irtaantumista toisistaan. Eniten käytännön sovelluksia Euroopassa löytyy assimilaatio- ja integraatiopolitiikoista. (Saukkonen 2007, 207–208.)

Suomalainen maahanmuuttopolitiikka koostuu kotimaisesta lainsäädännöstä ja politiikkaohjelmista, Euroopan unionin asettamista asetuksista ja direktiiveistä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Maahanmuuttoasiat jakaantuvat monelle eri viranomaiselle. Keskeisiä toimijoita maahanmuuttoasioissa ovat muun muassa Sisäasiainministeriö, Maahanmuuttovirasto, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maahanmuuttoyksiköt, Rajavartiolaitos ja Poliisi.

2.1.2. Maahanmuuttopolitiikka on lainsäädäntöä ja politiikkaohjelmia

Kansainväliset sopimukset

Suomalaisen maahanmuuttopolitiikan raamit muodostavat kansainväliset sopimukset ja Euroopan unionin asetukset ja direktiivit, jotka kuitenkin antavat paljon tilaa kansalliselle politiikalle ja toimintatavoille, koska ne tarjoavat lähinnä ”minimivaatimukset”. Vuonna 1951 laadittu Geneven pakolaissopimus määrittelee pakolaisuuden edellytykset. Geneven sopimus on laajimmin allekirjoitettu pakolaissopimus ja sen on hyväksynyt 144 YK:n jäsenmaata. Suomi on ratifioinut sopimuksen vuonna 1968. Sopimuksen mukaan pakolainen on henkilö, joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella sen vuoksi, että hänellä on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta ja pelkonsa vuoksi hän on haluton turvautumaan kyseisen maan suojeluun. Geneven sopimuksen pakolaismääritelmä ei tunnusta esimerkiksi sotaa tai ympäristökatastrofeja pakenevia pakolaisiksi, mutta monessa maassa pakolaisen määritelmää on laajennettu koskemaan myös ympäristöpakolaisia ja aseellista konfliktia pakenevia.

Geneven sopimuksen yksi keskeisimmistä säädöksistä on palautuskielto (non-refoulement), joka kieltää sopimusvaltiota karkottamasta tai palauttamasta pakolaista sellaiselle alueelle, jossa hänen henkeään tai vapauttaan uhataan henkilökohtaisen syyn vuoksi². Sopimuksessa määritellään myös joukko

² Henkilökohtainen vaino voi perustua rotuun, uskuntoon, kansalaisuuteen, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.

perusoikeuksia, kuten oikeus perhe-elämään, vapaus valita asuinpaikkansa ja oikeus harjoittaa uskontoa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen ovat hyväksyneet kaikki maailman maat lukuun ottamatta Yhdysvaltoja (Yle 20.11.2009). Lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellään muun muassa oikeus perheenyhdistämiseen. Lapsella on oikeus perhe-elämään ja perheenyhdistämishakemukset on käsiteltävä sopimuksen mukaan ”myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti.” Lisäksi artiklan 22 mukaan valtion tulee suojella pakolaislapsia ja huolehtia heidän oikeuksistaan. Vuonna 1950 allekirjoitettu Euroopan ihmisoikeussopimus on vahva ja tehokas sopimus, koska siihen liittyy valvontamekanismi, Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin. Tuomioistuimen tekemät ratkaisut ovat sopimusvaltioita velvoittavia. Sopimukseen kuuluu kidutuksen kieltö ja lisäpöytäkirjasta löytyy myös kuolemanrangaistuksen kieltö. Sopimuksen valvontamekanismi eli Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin on tuomioistuin, johon yksilölläkin on mahdollisuus valittaa käytyään ensin läpi kaikki kansalliset oikeusasteet³.

Euroopan unionin maahanmuuttopolitiikka

Vuonna 1999 Tampereen huippukokouksessa päätettiin, että unionille tulisi luoda yhteinen turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka. Ensimmäisessä vaiheessa, joka päättyi vuonna 2004, asetettiin turvapaikkapolitiikkaa koskevat minimivaatimukset ja -toimenpiteet. Toisessa vaiheessa olisi tarkoitus luoda yhteinen eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä. Tämä on kuitenkin osoittautunut hankalaksi, eikä yhteistä poliittista linjaa ole toistaiseksi löytynyt. Euroopan unionissa on kuitenkin sovittu monista maahanmuuttopolitiikkaa koskevista asetuksista ja direktiiveistä, joita ovat:

- Dublin II asetus
- Määritelmädirektiivi (pakolaisen määritelmä ja täydentävä suojelu)
- Turvapaikkamenettelydirektiivi
- Palautusdirektiivi

³ Ihmisoikeustuomioistuimeen voi valittaa esimerkiksi kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut hakija, joka on käyttänyt kaikki kotimaiset valitustiet ja katsoo, että hänen palauttamisensa rikkoisi esimerkiksi kidutuksen kiellosta seuraavaa palautuskieltoa. Jos tuomioistuin katsoo, että henkilön väite pitää paikkansa, kyseinen valtio ei voi palauttaa henkilöä lähtömaahan. Suomi on saanut lukuisia langettavia päätöksiä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta.

- Vastaanottodirektiivi
- Perheen yhdistämisdirektiivi
- Tilapäinen suojelu –direktiivi
- Direktiivi pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta (Pakolaisneuvonta)

Euroopan unionin asetukset ovat suoraan voimassa olevaa oikeutta kaikissa EU:n jäsenmaissa. Direktiivit ovat EU:n säädöksiä, jotka tulee saattaa voimaan kunkin maan kansallisella lainsäädännöllä. EU-säädökset ja kansainväliset sopimukset eivät tulisi olla keskenään ristiriidassa.

Yksi keskeisimmistä säädöksistä on Dublin asetus (numero 343/2003), jonka nojalla määritellään valtio, joka on vastuussa turvapaikanhakijan jättämän hakemuksen käsittelystä. Asetuksen mukaan käsittelyvastuussa olevaan jäsenvaltioon vaikuttavat esimerkiksi turvapaikanhakijan matkareitti eli minkä maiden kautta hakija on kulkenut, mahdollinen oleskelulupa jossakin jäsenmaassa ja perheen yhtenäisyys (esimerkiksi alaikäisen hakemus tulisi käsitellä sellaisessa maassa, jossa joku hänen perheenjäsenistään oleskelee). Usein turvapaikanhakijat kulkevat kuitenkin usean jäsenmaan kautta. Vuonna 2010 toiseen asetuksen perusteella vastuussa olevaan valtioon käännyttiin 626 henkilöä. Turvapaikanhakija tulisi siirtää vastuussa olevaan jäsenvaltioon kuuden kuukauden kuluessa, muuten vastuu tutkinnasta jää maalle, jossa hakija jo oleskelee. Ennen kuin hakijaa voidaan lähteä palauttamaan, on hänestä tehtävä takaisinotto- tai vastaanottopyyntö.

Niin sanotussa määritelmädirektiivissä (2004/83/EY) pyritään yhdenmukaistamaan tulkintaa Geneven sopimuksen pakolaisen määritelmästä ja määrittelemään, kenelle tulee antaa pakolaisen status ja kenelle täydentävää toissijaista suojelua. Direktiivissä todetaan, että pakolaisasemaa koskevia sääntöjä tulee täydentää toissijaisen suojelun toimenpiteillä. Direktiivin tarkoituksena on turvata minimitaso edut suojelua hakeville ja yhteiset perusteet suojelun myöntämiselle: jäsenmaiden on siis mahdollista tarjota laajempaa suojelua kuin direktiivissä on määritelty.

Geneven pakolaissopimuksen pakolaismääritelmää on pidetty liian tiukkana vastaamaan nykyajan pakolaisongelmaa, minkä vuoksi on luotu toissijaisen suojelun kategoria. Direktiivin mukaan toissijaista suojelua voi saada henkilö, jolle ei voida myöntää pakolaisen asemaa, mutta jonka kohdalla

on perusteltua uskoa, että jos hänet palautettaisiin alkuperämaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa⁴. Tilapäisen suojelun direktiivi (2001/55/EY) määrittelee tilapäisen suojelun, joka voidaan myöntää sellaiselle kansainvälistä suojelua hakevalle henkilölle, jota ei voida palauttaa lähtömaahan esimerkiksi siellä vallitsevan huonon turvallisuustilanteen vuoksi. Direktiivin mukaan jäsenmaiden tulee tarvittaessa tarjota majoitusta ja varmistettava tarvittavat sosiaalipalvelut sekä toimeentuloturva.

Kotimainen lainsäädäntö

Euroopan unionin lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset luovat raamit Suomen maahanmuuttopolitiikalle, mutta monesta asiasta säädetään tarkemmin kansallisilla laeilla. Keskeisin maahanmuuttoon liittyvä laki on ulkomaalaislaki. Ulkomaalaislain tarkoituksena on ”edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaa huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset.” (Ulkomaalaislaki § 1)

Oleskelulupa on luonteeltaan joko määräaikainen tai pysyvä. Määräaikainen oleskelulupa voi olla tilapäinen tai jatkuva. Pysyvä lupa on voimassa toistaiseksi ja se myönnetään ulkomaalaiselle, joka on oleskellut laillisesti maassa yhtäjaksoisesti neljän vuoden ajan. Tilapäinen oleskelulupa voidaan myöntää myös siinä tapauksessa, että ulkomaalaisen palauttaminen kotimaahansa on käytännössä mahdotonta (§51). Tilapäisen oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle myönnetään myös tilapäinen lupa samaksi ajaksi. Jos ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva oleskelulupa, myönnetään myös hänen perheenjäsenelleen jatkuva lupa. (§45 & §47) Suomen kansalaisen muulle omaiselle kuin perheenjäsenelle voidaan myöntää oleskelulupa siinä tapauksessa jos omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta omaisestaan tai luvan epääminen olisi muuten kohtuutonta (§50).

Ulkomaalaislain mukaan perheenjäseneksi katsotaan aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen kumppani sekä alle 18-vuotiaat lapset. Kasvatilasten osalta on pystyttävä osoittamaan todisteita siitä, että aiemmat huoltajat ovat kuolleet tai kadonneet ja että huoltosuhte on ollut tosiasiallisesti olemassa. (§37) Perheside voidaan tarvittaessa selvittää myös DNA-tutkimuksen avulla (§65). Toimeentuloedellytystä vaaditaan muilta paitsi kansainvälistä suojelua saavilta ulkomaalaisilta.

⁴ Vakavalla haitalla tarkoitetaan tässä yhteydessä kuolemanrangaistusta tai teloitusta, kidutusta tai muuta halventavaa ja epäinhimillistä kohtelua sekä henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaavaa vaaraa, joka johtuu mielivaltaisesta väkivallasta aseellisen selkkauksen yhteydessä.

Ulkomaalaislain mukaan pakolainen on Geneven sopimuksen määritelmän mukainen, turvapaikan saanut henkilö tai kiintiöpakolaisena Suomeen saapunut henkilö. Arkikielessä pakolaiselle voidaan tarkoittaa myös henkilöä, joka on saanut niin sanottua toissijaista suojelua. Turvapaikan saaminen edellyttää pakolaissopimuksen kriteerien mukaisesti henkilökohtaista vainoa. Jos ei ole näyttöä henkilökohtaisesta vainosta, mutta henkilö olisi kotimaassaan ”todellisessa vaarassa kärsiä vakavaa haittaa”⁵, voidaan hänelle myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Kolmas kansainvälisen suojelun kategoria on tilapäinen humanitaarinen suojelu, johon henkilö on oikeutettu silloin kun hän ei voi palata lähtömaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin tai huonon turvallisuustilanteen vuoksi (§88a). Humanitaarisen suojelun kategoria ei siis edellytä henkilökohtaista vainoa, vaan maan yleinen turvallisuustilanne voi olla sellainen, että kuka tahansa voi joutua oikeudenloukkauksen uhriksi.

Oleskelulupa voidaan myöntää myös yksilöllisestä inhimillisestä syystä eli esimerkiksi terveydentilan sitä vaatiessa tai Suomeen syntyneiden erityisten siteiden vuoksi (§52). Ratkaisussa tulisi ottaa huomioon hakijan haavoittuvainen asema ja muut yksilölliset inhimilliset syyt. Kansainvälistä suojelua hakeneella henkilöllä on oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa (§81). Kansainvälistä suojelua hakevan henkilön on jätettävä asiaa koskeva hakemus maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Turvapaikkamenettelyksi kutsutaan sitä prosessia, jonka aikana käsitellään kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteet. Turvapaikkamenettelyn yhteydessä tutkitaan myös muut mahdolliset oleskeluluperusteet, kuten onko hakijan mahdollista saada oleskelulupa työn tai perhesiteen perusteella.

Turvapaikkatutkintaan osallistuvat Maahanmuuttovirasto ja poliisi tai rajavartiolaitos. Kansainvälistä suojelua hakevan henkilön matkareitin, maahantulon ja henkilöllisyyden selvittää joko poliisi tai rajavartiolaitos. Maahanmuuttovirasto puolestaan suorittaa turvapaikkapuhuttelun, jossa selvitetään hakijaan kohdistuneet oikeudenloukkaukset, niiden uhka ja vaino. Turvapaikkapuhuttelussa hakijan tulee selvittää, miksi kyseinen valtio ei ole enää hänelle turvallinen. (§97)

⁵ Vakavalla haitalla tarkoitetaan esimerkiksi kuolemanrangaistusta, kidutusta tai muuta epäinhimillistä kohtelua tai rangaistusta sekä mielivaltaisesta väkivallasta johtuvaa vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa aseellisen selkkauksen yhteydessä (§88).

Maahanmuuttoa koskevat politiikkaohjelmat

Pitkien hallitusneuvotteluiden jälkeen syntyneessä hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetetaan ”maahanmuuttopolitiikan linja, joka tukee suvaitsevan, turvallisen ja moniarvoisen Suomen rakentamista sekä lisää Suomen kansainvälistä kilpailukykyä.” (Valtioneuvosto 2011, 28). Maahanmuuttajat toivotetaan tervetulleiksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Hallitusohjelmassa on havaittavissa irtiottoa vaaleja edeltäneeseen, välillä varsin vihamieliseenkin maahanmuuttopoliittiseen keskusteluun. Moniarvoisen Suomen ja suvaitsevan Suomen korostaminen voidaan lukea myös jonkinlaiseksi vastaukseksi perussuomalaisten nostattamaan arvokeskusteluun.

Hallitusohjelman maahanmuuttopolitiikan linjaa voi kuvata *hallituksi*, sillä tavoitteena ovat *hallitut* työmarkkinat ja myönteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden *hallittu* sijoittaminen kuntiin. Toisaalta hallitus kaipaa tehokkaampaa maahanmuuttopolitiikkaa, koska vaatimuksena on myös käännytysten nopeampi toimeenpano.

Turvallinen ja moniarvoinen Suomi – sisäinen turvallisuus ja maahanmuutto 2020 ohjelmassa (2010) määrittellään maahanmuutto osaksi turvallisuuspolitiikkaa. Ohjelmassa määrittellään Suomen maahanmuuttopolitiikan keskeisimmät tavoitteet ja tulevaisuuden strategiat. Keskeisimmät tavoitteet ovat työvoiman maahanmuuton kehittäminen, maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen, pakolaisten kuntiin sijoittumisen nopeuttaminen ja maahanmuuton kielteisten ilmiöiden ehkäisy ja tehokkaampi torjunta.

Ohjelmassa asetetaan tavoitteeksi myös aiempaa monipuolisempi ja tietoon pohjautuvampi keskustelu, koska ”keskustelu on osa Suomen ulkoista kuvaa ja tärkeä edellytys sille, että Suomi voi jatkossa menestyä kilpailtaessa ammattitaitoisesta ulkomaalaisesta työvoimasta.” (Sisäasiainministeriö 2010b, 34). Lisäksi ohjelma pyrkii purkamaan joitakin mediassa esillä olleita uhkakuvia. Ohjelmassa sanotaan muun muassa, että Suomessa ei ole slummeja eikä maahanmuuttajajengejä.

2.2. Maahanmuuttajat Suomessa

Vuonna 2010 Suomeen muutti 25 636 henkilöä ja Suomesta ulkomaille muutti 11 905 henkilöä. Vuonna 2009 maahanmuutto kääntyi laskuun ja se laski edelleen vuonna 2010, jolloin nettomaahanmuutto Suomeen oli 13 731 henkilöä. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna nettomaahanmuutto Suomeen on kasvanut: vuonna 1990 se oli 7081 henkilöä. Maahanmuuton kasvu näkyy myös ulkomaan kansalaisten kasvaneessa määrässä: vuonna 2000 Suomessa asui vakinaisesti 91 100 ulkomaan kansalaista, kun vastaava luku kymmenen vuotta myöhemmin oli 167 954. (Tilastokeskus ja Sisäasiainministeriö 2010a)

Vuonna 2010 Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrä oli 3 % väestöstä. Suurimmat kansalaisuusryhmät (Suomessa vakinaisesti asuvista) ovat Viron (29 080), Venäjän (28 426), Ruotsin (8510), Somalian (6593) ja Kiinan (5559) kansalaiset. Luvut eivät tietysti sisällä Suomen kansalaisuuden saaneita ulkomaalaistaustaisia henkilöitä. Suomen kansalaisuuden edellytyksiä ovat esimerkiksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, riittävä asumisaika Suomessa, täysi-ikäisyys, nuhteettomuus ja selvitys toimeentulosta. Suomen kansalaisuutta voi hakea sekä hakemuksen että ilmoituksen perusteella. (Maahanmuuttovirasto)

Kansalaisuutta ilmoituksen perusteella voivat hakea esimerkiksi entiset Suomen kansalaiset. Hakemuksen perusteella kansalaisuutta hakevat usein varsinkin EU-maiden ulkopuoliset kansalaiset. Vuonna 2010 Suomen kansalaisuus myönnettiin 5907 henkilölle, joista pelkän ilmoituksen perusteella 1946 henkilölle ja hakemuksen perusteella 3961 henkilölle. Myönteisen hakemuspäätöksen saaneista suurimpia ryhmiä olivat Venäjän federaation (1833), Viron (206) ja Iranin (130) kansalaiset. (Maahanmuuttovirasto ja Sisäasiainministeriö 2010) Suomessa äidinkielenään suomea puhuvia on 90,4 % väestöstä. Vieraskielisten eli muita kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia oli Suomessa vuonna 2010 4,2 % väestöstä. Vieraskielisten osuus on siis hieman suurempi kuin ulkomaan kansalaisten osuus (3 %). Suurimpia vieraskielisten ryhmiä ovat venäjän (54 559), viron (28 493), somalin (12 985) ja englannin (12855) kieltä äidinkielenään puhuvat. (Tilastokeskus ja Sisäasiainministeriö 2010a.)

Oleskeluluvat eri perustein

Oleskelulupatilastoissa eivät näy muiden Pohjoismaiden kansalaiset, koska he eivät tarvitse oleskelulupaa Suomeen. Muiden EU/ETA-maiden kansalaisten ei myöskään tarvitse hakea oleskelulupaa, mutta oleskeluoikeus on kuitenkin kirjattava viranomaisrekisteriin. Vuonna 2010 laitettiin vireille 24 547 oleskelulupahakemusta, joka on 18 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Oleskelulupaa voi hakea monin eri perustein: työntöön, opiskelun, perhesiteen, elinkeinon harjoittamisen tai suomalaisen syntyperän perusteella. Kaikkien lupakategorioiden hakijamäärät kasvoivat vuonna 2010. Eniten kasvua tapahtui kuitenkin muuta omaista koskevan perhesiteen perusteella tehdyissä hakemuksissa, 57 % vuoteen 2009 verrattuna. (Maahanmuuttovirasto 15.3.2011)

Eniten myönteisiä oleskelulupia myönnettiin perhesiteen perusteella (35 % oleskeluluvista ja 5659 kappaletta). Pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien perheen yhdistämishakemukset ovat osa perhesiteen perusteella tehtäviä oleskelulupahakemuksia. Perhesidehakemusten suurta määrää selittää se, että lähes kaikille oleskeluluvan saaneilla, oli peruste sitten kansainvälinen suojelu tai työnteko, on oikeus perheen yhdistämiseen. Perheenjäsenen Suomeen saaminen edellyttää tiettyjen toimeentulo vaatimusten täyttymistä, pois lukien kansainvälistä suojelua saavien perheenjäsenet, joille ei ainakaan toistaiseksi ole asetettu toimeentulo vaatimusta. Opiskelun perusteella myönnettiin 28 % (4495) ja työntöön perusteella 18 % (2987) oleskeluluvista. Yhteensä oleskelulupapäätöksiä vuonna 2010 tehtiin 20 320, josta myönteisiä lupapäätöksiä oli 80 %. Eniten myönteisiä oleskelulupapäätöksiä annettiin Venäjän federaation (3703), Intian (1594) ja Kiinan (1208) kansalaisille. (Maahanmuuttovirasto 15.3.2011)

Turvapaikanhakijat ja pakolaiset

Turvapaikkahakemusten määrä on vähentynyt maailmanlaajuisesti: teollisuusmaat vastaanottivat 353 800 turvapaikkahakemusta vuonna 2010, joka on 5 % vähemmän kuin kahtena edellisellä vuonna. Euroopasta turvaa haki 269 900 ihmistä. Suurimman osan pakolaisista vastaanottavat edelleen kehitysmaat, useimmiten turvaa haetaan kotimaan sisältä tai naapurimaista. (UNHCR 2010, 3.) Turvapaikanhakijoiden määrä on vähentynyt vuodesta 2009 lähtien (vuonna 2009 5988 hakijaa).

Vuonna 2011 turvaa Suomesta haki 3088 henkilöä. Suomen osuus teollisuusmaista turvaa hakevista on noin 1 %. Suurimmat hakijaryhmät olivat Irakista, Somaliasta ja Afganistanista. Pohjoismaista Ruotsi on edelleen suurin turvapaikkahakemusten vastaanottajamaa (vuonna 2010 31 819 hakijaa).

Vuonna 2010 turvapaikka myönnettiin 181 henkilölle. Toissijaisen tai humanitaarisen suojelun perusteella oleskelulupia myönnettiin 1298 henkilölle. Myönteisiä suojelupäätöksiä tehtiin yhteensä 1784 ja kielteisiä 3428. Kielteisistä päätöksistä niin sanottujen Dublin-päätösten osuus oli 19 % ja ilmeisen perusteettomien hakemusten osuus 10 %. (Maahanmuuttovirasto 25.3.2011) Suurimmat myönteisten päätösten saajat vuonna 2010 olivat Somalian (653), Irakin (607) ja Afganistanin (196) kansalaiset. Eniten kielteisiä päätöksiä tehtiin Bulgarian kansalaisille (553), joista suurin osa turvallisen alkuperämaan perusteella. Maahanmuuttoviraston linjauksen mukaan kaikki Euroopan unionin jäsenmaat ovat siinä määrin turvallisia alueita, että niiden kansalaisilla ei ole oikeutta turvapaikkaan tai toissijaiseen suojeluun. Bulgarianhakemukset vähenivät huomattavasti elokuussa 2010, johon Maahanmuuttoviraston mukaan syynä lienee voimaan tulleet rajoitukset EU-kansalaisten vastaanottopalveluissa ja tehostettu hakemusten käsittely. Maahanmuuttoviraston mukaan vuonna 2011 eniten ovat vähentyneet EU-kansalaisten jättämät turvapaikkahakemukset. Vuoden 2011 lokakuuhun mennessä romanialaiset ja bulgarialaiset olivat jättäneet yhteensä alle 50 hakemusta, kun niitä vielä edellisenä vuonna oli yhteensä 579 kappaletta. (Maahanmuuttovirasto 4.10.2011.)

Turvapaikanhakijoiden määrä on vähentynyt merkittävästi viimeisen kahden vuoden aikana. Maahanmuuttoviraston mukaan tähän on löydettävissä muutamia eri syitä. Ensinnäkin, esimerkiksi Afganistania koskevat linjaukset ovat muuttuneet parantuneen turvallisuustilanteen myötä eikä kansainvälistä suojelua myönnetä enää yhtä usein. Toiseksi, Dublin-päätösten osuus on vähentynyt merkittävästi muun muassa sen vuoksi, että vastuunmäärittämisasetuksen perusteella ei enää käännytetty haavoittuvien ryhmien hakijoita Kreikan epäinhimilliseksi luokiteltaviin oloihin. Kolmanneksi, EU-maiden kansalaisten (pääasiassa Bulgaria ja Romania) hakemukset ovat vähentyneet merkittävästi. Maahanmuuttovirasto toteaa, että kaiken kaikkiaan Suomen päätösjakauma on samansuuntainen kuin muissa Pohjoismaissa. Turvapaikanhakijoiden lisäksi kansainvälistä suojelua Suomesta saavat Suomen valitsemat kiintiöpakolaiset. Suomen pakolaiskiintiö on jo useamman vuoden ajan ollut 750 henkilöä. Suomi ei ole vastaanottanut kiintiötään täysimääräisenä moneen vuoteen,

koska kuntapaikkoja ei ole ollut riittävästi. Jo Suomeen valitut pakolaiset joutuvat usein odottamaan siirtoa Suomeen pakolaisleireillä jopa vuodesta kahteen vuoteen. (Maahanmuuttovirasto 25.3.2011)

Yleisesti tilastoja luettaessa on huomioitava hakemusten pitkät käsittelyajat. Edellisenä vuonna vireille laitettua hakemusta ei välttämättä ole saatu käsiteltyä saman vuoden, tai edes seuraavan aikana. Vuonna 2010 turvapaikkapäätöksen käsittely normaalissa menettelyssä vei aikaa keskimäärin 343 päivää ja muuta omaista koskevissa perhesidehakemuksissa keskimäärin 554 päivää. Nopeutettu menettely; johon sisältyvät ilmeisen perusteettomat hakemukset, Dublin-tapaukset ja turvallisesta alkuperämaasta olevat hakijat, vei aikaa keskimäärin 79 vuorokautta. Käsittelyajat koskevat vain Maahanmuuttovirastossa tapahtuvaa asian käsittelyä ja näin ollen se ei sisällä muiden viranomaisten käsittelyaikoja (esimerkiksi hakemuksen vireillepanoa). (Maahanmuuttovirasto)

Maahanmuutosta puhuttaessa juuri turvapaikanhakijat tuntuvat aiheuttavan eniten keskustelua. Usein maahanmuuttaja assosioidaankin turvapaikanhakijaksi. Viimeisen kymmenen vuoden aikana hakijamäärä on ollut korkeimmillaan vuonna 2009 (5988) ja alhaisimmillaan vuonna 2007 (1505). Vuoden 2009 jälkeen turvapaikanhakijoiden määrä on lähtenyt laskuun ja se on laskenut edelleen. Vuosina 2001–2010 yhteensä 33 620 henkilöä haki turvapaikkaa Suomesta. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että pelkästään vuonna 2010 Ruotsista haki turvapaikkaa 31 819 henkilöä. Vuonna 1990 Suomessa oli 23 600 ulkomaalaista, kaksikymmentä vuotta myöhemmin ulkomaan kansalaisia asui Suomessa 167 954 (luku ei sisällä turvapaikkaprosessissa päätöstä odottavia henkilöitä). Ulkomaan kansalaisten osuus maan väestöstä on silti vain 3 %, joka on Euroopan pienimpiä.

2.3. Maahanmuutto julkisissa keskusteluissa: kun kärpäsestä tuli härkänen

Maahanmuutosta on tullut tunteita herättävä keskustelunaihe muutaman viime vuoden aikana. Keskustelua on käyty monella median tasolla: sanomalehdissä, televisiossa ja ennen kaikkea Internetin keskustelupalstoilla. Keskusteluun ovat aktiivisimmin osallistuneet anonyymien nettikeskustelijoiden lisäksi poliitikot ja viranomaiset. Viime aikoina myös monet tutkijat ovat osallistuneet keskusteluun

julkaisemalla maahanmuuttoon liittyviä pamfletteja ja tutkimuksia (ks. esimerkiksi Keskinen (toim.) 2009, Puuronen 2011 ja Förbom 2010).

Suvi Keskinen mukaan muutamien rauhallisempien ja suvaitsevaisempien vuosien jälkeen, maahanmuuttopoliittinen keskustelu alkoi kiristyä syksyllä 2008 kunnallisvaalien aikaan. Vuoden 2008 aikana yleistyikin verkkofoorumeilla syntynyt termi ”maahanmuuttokriittinen”, jonka myös media otti nopeasti sellaisenaan käyttöönsä. Sittemmin ”maahanmuuttokritiikin” varjolla on esitetty rasistisiakin kannanottoja. Verkkokeskusteluissa rasismi oli avointa, josta se hieman siistiytyttyään siirtyi sanomalehtien mielipidesivuille ja ”maahanmuuttokriittisten” haastatteluihin ja puheenvuoroihin. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 10–11; Keskinen 2009, 34).

”Maahanmuuttokriitikoiden” perusviesti on ollut se, että aiemmin maahanmuutosta ei ole uskallettu puhua suoraan ja kaunistelematta. ”Kriitikot” vaativat kovasanaisesti oikeutta kriittiseen keskusteluun ilman rasistiksi leimautumisen pelkoa. (Förbom 2010, 38–39.) Voidaan kuitenkin kysyä kuuluuko asialliseen, vaikkakin kriittiseen, keskusteluun kokonaisten ihmisryhmien leimaaminen esimerkiksi ”turvapaikkashoppailijoiksi” tai ”sosiaalipummimaahanmuuttajiksi”? Kokoomuksen Kai Pöntinen käytti vuoden 2009 eurovaalikampanjansa vaalimainoksessa slogania ”Sosiaalipummimaahanmuuttajille stoppi! Suomalaisen elämänmuodon puolesta”. Kokoomuksen johto kielsi vaalimainoksen esittämisen Helsingin Sanomissa julkaisemisen jälkeen.

Keskinen mukaan keskustelu politisoitui ensin syksyn 2008 kunnallisvaaleissa ja sitten kesän 2009 eurovaaleissa. Perussuomalaiset eivät olleet ainoa poliittinen ryhmittymä, joka alkoi keskustella asiasta aktiivisesti, vaan mukana keskustelussa oli muidenkin puolueiden aktiiveja. Niin sanotut maahanmuuttokriitikot aloittivat keskustelun ja pääsivät myös merkittävällä tavalla määrittelemään puhetapoja ja keskustelukysymyksiä. (Keskinen 2009; 33, 42.) Helmikuussa 2009 kokoomuksen puheenjohtaja Jyrki Katainen totesi, että suomalaisia on turhaan leimattu rasisteiksi, vaikka on vain yritetty käydä asiallista keskustelua. Tämän jälkeen Timo Soini toivotti kokoomuksen ”tervetulleeksi asialinjalle”. Todellisuudessa kokoomuksessa, kuten muissakin ”vanhoissa puolueissa”, on esiintynyt kriittistä maahanmuuttokeskustelua ainakin 1990-luvun lopulta alkaen (Förbom 2010).

Lokakuun 2008 kunnallisvaaleissa perussuomalaiset nelinkertaistivat paikkalukunsa ja maahanmuutto nousi poliittisen debatin keskiöön. Vuonna 2009 keskustelu eli kuitenkin vielä suurimmaksi osaksi suhteellisen pienen aktiivijoukon keskustelufoorumeilla. Keskeisin näistä ”maahanmuuttokritiikin” syntypaikoista oli Homma-foorumi, joka oli saanut alkunsa Jussi Halla-ahon Scripta-blogin vieraskirjasta. Tämä suhteellisen pieni, mutta sitäkin aktiivisempi, keskustelijoiden joukko on pystynyt ohjaamaan merkittävästi suomalaisen maahanmuuttokeskustelun suuntaa ja tyyliä. Tämä aktiivijoukko on saanut koko kansan puhumaan ”mamuista” ja ”kukkahattutädeistä”. (Suomen Kuvalehti 7/2011)

Toisaalta maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa on ollut hyvin kriittisiä ja maahanmuuttajavastaisia äänenpainoja jo ennen vuoden 2008 kunnallisvaaleja ja perussuomalaisten ensimmäistä vaalivoittoa. Jussi Förbom osoittaa pamfletissaan *Hallan vaara* (2010), että ainakin eduskunnassa käytävä maahanmuuttokeskustelu on ollut kiivasta ja asenteellisesti värittyä jo ainakin vuodesta 1999 alkaen. Förbom painottaa, että on harhaa kuvitella, että perussuomalaiset olisivat aloittaneet ”kriittisen” maahanmuuttokeskustelun, koska niin kokoomuksessa, keskustassa kuin sosialidemokraateissakin on ollut jo tätä ennen kovia sanavalintoja ja puhetapoja. Hänen mukaansa perussuomalaisten osaksi on jäänyt lähinnä toistella muiden puolueiden edustajien kovia puheita. (Förbom 2010, 12.) Perussuomalaiset ovat kuitenkin useaan otteeseen toivottaneet ”vanhat puolueet” tervetulleeksi ”omalle linjalleen”. Myös Keskinen, Tuori ja Rastas (2009, 9) huomauttavat, että lähempi tarkastelu osoittaa, että perussuomalaiset eivät ole olleet yksin maahanmuuttoa vastaan, vaan samankaltaisia ääniä on löytynyt myös muista puolueista.

Keskustelun sääntely ja rajanylitykset

Julkisessa maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa on puhuttu paljon siitä, mikä on rasismia ja mikä ei. ”Maahanmuuttokritiikot” ovat syyttäneet vastapuolta niin sanotun rasismikortin esittämisestä. (Rastas 2009, 47.) Rasismikortilla on tarkoitettu kaiken kritiikin leimaamista rasismiksi. Toisaalta taas kritiikin varjolla on esitetty rasistisia ja epäkunnioittavia ilmauksia. Ilmaus ”en ole rasisti, mutta...” on tuttu monesta keskustelusta. Rasismin torjumisen sijasta julkisessa keskustelussa on kinasteltu siitä, mikä on rasismia ja kuinka pitkälle sananvapaus ulottuu. Anna Rastas (2009, 53) muistuttaa, että

rasismia voi olla myös sellainen toiminta, jota ei sellaiseksi ole tarkoitettu, pelkkä motiiveihin tuijottaminen ei siis auta. Rasismien uudesta noususta kertovat myös lisääntyneet rasistiset rikokset eli rikokset, joilla on jokin rasistinen motiivi. Rasistinen motiivi on myös rangaistuksen koventamisperuste. Vuonna 2009 poliisille ilmoitettiin noin 860 rasistista rikosta, joka oli 14 % edellisvuotta enemmän. (Poliisi 3.11.2010.)

Julkisessa keskustelussa on käyty rajanvetoa sen suhteen, mikä on rasismia. Kesällä 2008 Helsingin kaupunginvaltuutettu Jussi Halla-aho oli kirjoittanut blogiinsa tekstin, jossa hän yhdisti islamin pedofiliaan ja luonnehti somalialaisia kansanryhmänä halventavalla tavalla. Halla-aho sai syytteet kiihottamisesta kansanryhmää vastaan ja uskonrauhan rikkomisesta. Syyte kiihottamisesta kansanryhmää vastaan kaatui, mutta tuomio tuli uskonrauhan rikkomisesta. Halla-aho sai sakkorangaistuksen, joka pysyi myös hovioikeudessa. Myös rajanvetoa kunnianloukkauksen suuntaan on käyty, kun mieshenkilö sai sakkotuomion törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta perustettuaan Facebook-sivuston otsikolla: ”Olen valmis istumaan muutaman vuoden Astrid Thorsin taposta.” Silloinen maahanmuuttoministeri Thors olikin yksi edellisen hallituksen vihatuimmista ministreistä, ja useampaan otteeseen opposition ja hallintovaliokunnan hampaissa. (SK 7/2011)

Aktiivisen verkkokeskustelun myötä myös vihapuhe on levinnyt ja yleistynyt ja verkkoon on syntynyt erityisiä viharyhmiä. Sisäasiainministeriön kansliapäällikkö Ritva Viljasen mukaan olisi aika miettiä viharikollisuuden tunnistamista myös Suomen lainsäädännössä, sillä tällä hetkellä Suomen laki ei tunnista viharikollisuutta, eikä ilmiötä voida näin ollen seuratakaan (Sisäasiainministeriö 17.5.2009). Viharikoksilla tarkoitetaan tekoja, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin edustamaa ryhmää kohtaan.

3. NATIONALISMI JA KANSALLINEN IDENTITEETTI MAAHANMUUTTOPOLITIIKAN KONTEKSTISSA

3.1. Kansa ja kansallisvaltio

3.1.1. Etnisestä yhtenäisyydestä yhtenäiseen kansaan

Kielitoimiston sanakirjan (2006, 440) määrittelee kansan kulttuuriltaan, hallinnoltaan ja kieleltään yhteen kuuluvaksi ryhmäksi ja jonkun valtion väestöksi. Toisaalta kansa voidaan ymmärtää myös epäluisena suurena ihmisjoukkona tai rahvaana, alempina yhteiskuntaluokkina. Sanakirja ei mainitse syntyperään liittyvää ajatusta, kansan yhteistä alkuperää, listassaan. Arkiajattelussa kansaan kuitenkin liitetään ajatus yhteisestä alkuperästä. Käsitteenä etninen ymmärretään ”kansaa, rotua tai heimoa koskeva”. Arkikielessä etnisyyden onkin jossain määrin korvannut epäkorrektin ”rodun” käsitteen. Rotu biologisena käsitteenä ihmisistä puhuttaessa on jo haudattu⁶, mutta se elää yhä sosiaalisessa merkityksessään. Etninen yhteisö jakaa myytin yhteisestä alkuperästä, sillä on yhteisiä muistoja ja kulttuuripiirteitä ja se voidaan liittää johonkin tiettyyn kotimaahan. Lisäksi ryhmä tuntee jonkinlaista keskinäistä solidaarisuutta. Yhteisten muistojen ei välttämättä tarvitse perustua historialliseen totuuteen. Riittää, että ryhmän jäsenet *uskovat* yhteiseen alkuperäänsä. Etninen yhteisö pohjautuu siis ennen kaikkea uskomuksiin, eikä biologiaan tai ”rotuun”. Usein yhteistä kieltä tai uskontoa pidetään olennaisina etnisen ryhmän tunnusmerkkeinä, mutta ne eivät riitä, jos yhteisö itse ei pidä niitä merkityksellisinä. (Remy 2005, 55–56.)

Etnisyys on tiettyjen erojen merkityksellistämistä. Laura Huttusen (2005, 117) mukaan etnisyyden on ihmisten tekemää erontekoa ”meidän” ja ”muiden” välille kulttuurisin välinein. Se on eronteon systeemi, jolla toisista eroista tehdään merkityksellisiä. Usein etninen ryhmä kuvaa toiseutta ja sillä viitataan johonkin vieraaseen ja rajattuun (Jerman 2009, 102). Etniset identiteetit ovat jatkuvaa samuuden ja erojen tuottamista. Etninen identiteetti on siis jatkuvassa muutoksen tilassa.

Kansallisvaltio perustuu ajatukselle, jonka mukaan valtion rajojen sisäpuolella asuu ja elää yksi etnisyydeltään yhtenäinen kansa. Maailman asutut alueet on jaettu valtioihin, joiden valtaa pitävällä

⁶ Rodun käsitteen kumoamisesta esimerkiksi Unesco (1969) <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001229/122962eo.pdf> ja Levi-Strauss (2004)

kansanryhmällä on usein pyrkimyksenä luoda ja vahvistaa kansallista identiteettiä eli rakentaa kansallisvaltiota. Pekka Valtosen mukaan taustalla on ajatus ”vahvasta” kansallisvaltiosta, jonka vahvuus perustuu juuri yhtenäiseen kansalliseen identiteettiin. Identiteetiltään hajanaisia valtioita voidaan tällöin pitää ”heikompina”. Tämä on kuitenkin ristiriitaista siinä mielessä, että maailmassa on vain vähän valtioita, jotka ovat niin homogeenisia, että niitä voitaisiin kutsua tässä mielessä kansallisvaltioksi. Valtosen arvion mukaan yli 90 % maailman valtioista on kaksi tai useampi etninen ryhmä. Kansallisvaltio on siten pikemminkin poliittinen ideaali kuin realiteetti. (Valtonen 2005, 110.) Nykyään kansallisvaltiota ei voidakaan pitää enää tiukassa mielessä etnisesti homogeenisena yhteisönä. Saukkosen (2007, 94) mukaan kansallisvaltioksi voidaan määritellä ”—valtio, jonka itseymmärrykseen ja legitimitettiin liittyy olennaisesti etninen tai kulttuurinen ulottuvuus, ja nimenomaan käsitys etnis-kulttuurisen ja poliittis-hallinnollisen kokonaisuuden yhteen lankeamisesta.”

Kansallisvaltion perustana on ajatus kansalaisuudesta eli valtion jäsenyydestä, jonka katsotaan olevan tärkein ryhmäjäsenyys. Kansallisvaltion edellytys on, että etniset ryhmät tunnustavat kansalaisuuden käsitteen ja sen velvoitteet. (Valtonen 2005, 111.) On kuitenkin huomattava, että kansallisvaltion ideologia ja kansakunnan identiteetti eivät ole olleet sinällään olemassa, vaan ne ovat luomisen ja ”keksimisen” tulosta (emt., 112). Yhtenäistä identiteettiä luodaan esimerkiksi alkuperämyyttien ja yhteisen historian kautta. Alkuperämyytit ja historia ovat kansallisen kulttuurin representaatioita. Hall (1999, 46) näkee kansakunnan kulttuurisena representaatiojärjestelmänä, jonka kansalaiset ovat osallisia kansakunnan ideaan. Kansakunnan idea on representoitu kansalliseen kulttuuriin juuri yhteisten kertomusten, kokemusten ja symbolien kautta.

Kansallisvaltiot nähdään luonnollisena järjestyksenä. Tähän järjestykseen kuuluu, että ”me suomalaiset” asumme ja hallitsemme tätä maata. ”Toiset”, muualta maahan tulleet, rikkovat tätä kansallista järjestystä, jota ylläpidetään esimerkiksi jääkiekko-otteluilla ja itsenäisyyspäivän paraateilla. Poistuessaan omasta maastaan yksilö irrottautuu samalla kuvitteellisesta ”kansakuntien perheestä”. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat siis poikkeuksia tässä järjestyksessä, koska eivät kuulu enää kotimaansa suojelun piiriin ja ovat näin ollen joutuneet ulos ”kansakuntien perheestä”. (Horsti 2005, 36.)

3.1.2. Kansalaisuus

Kielitoimiston sanakirja (2006) määrittelee kansalaisuuden ”henkilön jäsenyydeksi valtiossa”. Kansalaisuuden saaminen tarkoittaa virallista hyväksymistä kyseisen poliittisen yhteisön jäseneksi sekä siihen kuuluvia kansalaisoikeuksia ja –velvollisuuksia. Kansalaisuuden saaneella on oikeus osallistua esimerkiksi poliittiseen päätöksentekoon vaaleissa ja odottaa kotimaansa suojelua myös ulkomailla. Toisaalta valtio odottaa kansalaisiltaan tiettyä lojaalisuutta ja aseellisen selkkauksen uhatessa myös valmiutta uhrautua valtion puolesta. (Saukkonen 2007, 214.)

Kansalaisuuden voi saada eri periaatteiden mukaan. Joissakin maissa, esimerkiksi Yhdysvalloissa, on käytössä *ius soli* eli alueellisuusperiaate, jonka mukaan kansalaisuus annetaan kaikille valtion alueella syntyneille vanhempien kansalaisuudesta riippumatta. *Ius sanguinis* eli verenperintöperiaate sen sijaan vaatii, että vähintään toisen vanhemmista tulee olla tietyn maan kansalaisia, jotta lapsi voisi saada tämän maan kansalaisuuden. Kansalaisuus on voitu rajata siten, että tietyt vähemmistöt on suljettu kansalaisuuden ulkopuolelle. Näin on voitu luoda poliittinen yhteisö, joka on sulkenut muihin etnisiin ryhmiin kuuluvat ihmiset ulos. (Saukkonen 2007, 214–215.)

Nykyään monet *ius sanguinis* -periaatteeseenkin nojaavat valtiot ovat avanneet kansalaisuuspolitiikkaansa ja maahanmuuttajan on mahdollista hakea kansalaisuutta asuttuaan maassa riittävän kauan. Suomen kansalaisuutta voi hakea kun on asunut maassa pysyvästi vähintään viisi vuotta. Lisäksi on täytettävä joukko muita kriteereitä, mutta toistaiseksi Suomessa ei ole käytössä kansalaisuuskoetta, vaikka julkista keskustelua onkin asiasta käyty. Esimerkiksi Tanskassa on käytössä koe, jossa esitetään kysymyksiä Tanskan historiasta, yhteiskunnasta ja lainsäädännöstä. Joissakin maissa on otettu käyttöön myös erilaisia kansalaisuusseremonioita. Esimerkiksi Iso-Britanniassa kansalaisuuden myöntämisen yhteydessä vannotaan vala, jossa vakuutetaan uskollisuutta kuningattarelle sekä annetaan kansalaisuuslupaus. Lupauksessa vannotaan uskollisuutta valtiolle ja luvataan kunnioittaa lakia, demokratiaa ja kansalaisoikeuksia sekä – velvollisuuksia. Tällaiset kansalaisuusseremoniat juhlistavat pääsyä poliittisen yhteisön jäseneksi ja niiden tarkoituksena on

herättää uskollisuuden tunteita uutta kotimaata kohtaan. (Saukkonen 2007, 215–216.) Kansalaisuusseremonioita ja lupauksia voidaan pitää yhtenä valtion keinona muistuttaa tuoretta kansalaista kansakunnan jäsenyydestä ja näin ollen vahvistaa nationalismin arkista puolta.

3.2. Kansallisen identiteetin luominen

3.2.1. Muuttuvat identiteetit

Ihmisillä on lukuisia sosiaalisia identiteettejä ja riippuu tilanteesta, mikä niistä koetaan tietyllä hetkellä merkittävimmäksi. Identiteetin moninaisuus osoittaa, että identiteetti ei ole muuttumaton, vaan se muotoutuu jatkuvasti sosiaalisissa tilanteissa. (Eriksen 2004, 353.) Stuart Hallin (1999, 11–13) mukaan identiteetti luodaan eronteon kautta, suhteessa symbolisiin ”toisiin”. Kansallisella identiteetillä voidaan tarkoittaa niin valtion kuin myös kansakunnan identiteettiä tai sitä miten yksilöt identifioituvat valtioon tai kansakuntaan. Kansallisesta identiteetistä kollektiivisena identiteettinä on kyse silloin kun jotakin ominaisuuksia annetaan ryhmälle tai yhteisölle. Ryhmää tai yhteisöä määritellään niin, että se voidaan erottaa muista ryhmistä. (Saukkonen 2005; 39, 90). Kansalliset kulttuurit ovat täynnä symboleja ja representaatioita, joilla rakennetaan kansakunnan yhteistä identiteettiä.

Esimerkki kansallisesta symbolista on Suomen vaakunan leijona, josta on tullut suosittu symboli erilaisissa tuotteissa. Suomileijonalla varustettuja tuotteita on saatavilla kaulakoruista t-paitoihin. Suomileijonasymbolia pidetään ehdottoman suomalaisena ja ”aitona”. Mikko Lehtonen osoittaa kuitenkin, että tuokin suomalaisuutta vahvistava symboli on muualta lainattu: Suomen vaakunan leijona on keskiaikainen ruotsalainen maakuntasymboli. Leijonan heiluttama miekka on suora, läntinen miekka, kun taas sen tassuissaan polkema miekka on käyrä, itäinen miekka. (Lehtonen 2004, 186–187.) Nämä viittaukset itään ja länteen kertovatkin maan sijainnista ”kahden kulttuurin välissä”.

Hallin (1999, 47) mukaan ”Kansallinen kulttuuri on *diskurssi* – tapa rakentaa merkityksiä, jotka suuntaavat ja järjestävät sekä toimintaamme että käsityksiämme itsestämme. Kansalliset kulttuurit rakentavat identiteettejä tuottamalla merkityksiä ”kansakunnasta”, johon voimme *identifioitua*.” Kansakuntaa tuotetaan siis jatkuvasti, eikä se ole itsestään selvänä olemassa oleva. Toisaalta

kansallisen kulttuurin diskurssit luovat kuvaa juuri luonnollisesta ja itsestään selvästä kansakunnan yhteisöstä. Voidaan siis sanoa, että kansakuntaa pyritään luonnollistamaan.

Saukkonen puhuu *kansallisvaltion identiteetistä*, jolla hän tarkoittaa sitä tapaa, jolla valtio määritellään ja kuvataan joitakin etnisiä ja kulttuurisia piirteitä omaavaksi yhteisöksi. Usein valtiota kuvataan niin, että esityksissä suositaan joitakin etnis-kulttuurisia ryhmiä ja tapoja, kun taas joitakin muita ryhmiä pidetään virallisen kuvan marginaalissa tai rajataan kokonaan ulos. Yleensä Suomen valtion kuvauksissa on suomenkielinen ja evankelis-luterilainen väestönosa esittänyt ”suomalaisuuden pääroolia”. Kansallisvaltiota ja sen identiteettiä määritellään tuomalla esiin erilaisia yhteiskunnan, väestön ja kulttuurin piirteitä korostamalla sisäistä yhtenäisyyttä ja tekemällä eroja muihin valtioihin ja alueisiin. (Saukkonen 2007, 221–222.)

3.2.2. Kansakunnan diskursiivisen tuottamisen strategiat

Kansallisen kulttuurin kertomus kerrotaan viiden pääelementin kautta. Ensinnäkin, kansakunnan kertomus kerrotaan historiankirjojen, median ja populaarikulttuurin kautta, jotka luovat yhteisiä kokemuksia, suruja ja voittoja, jotka puolestaan antavat kansakunnalle merkityksen. (Hall 1999, 48.) Historiankirjoissa puhutaan esimerkiksi ”talvisodan hengestä”, joka yhdisti suomalaiset yli luokkarajojen yhteisen vihollisen uhatessa. Sodista selviytyminen oli ”suuri voitto” ja sotakorvausten maksaminen osoitti suomalaisten sinnikkään ja periksiantamattoman luonteenlaadun. Kansakuntaa kerrotaan myös populaarikulttuurin kautta. Lehtosen mukaan nykyajan suomalaisuuden rakentajia ovat muun muassa suomi-rock ja ”leijonat” jääkiekkokaukalossa. (Lehtonen 2004, 121).

Toiseksi, kansallisen kulttuurin kertomuksessa korostetaan alkuperää, jatkuvuutta ja traditiota (Hall 1999, 49). Kansallisluonne esitetään yhtenäisenä ja muuttumattomana, joka on aina ollut olemassa. Olli Löytyn (2004, 52) mukaan ”tavallisuus” on osa Suomen kansallista projektia: suomalaisuutta ei ole pidetty niinkään minään erikoisena, vaan siinä on korostettu tavallisuutta. Poliitikollekin on hyväksi olla ”ihan tavallinen suomalainen”. Tavallisuus liitetään luontoon ja luonnollisuuteen, jotka ovat myös tärkeitä suomalaisuuden rakennuspalikoita. Suomalaisuudessa on korostettu puhtautta ja

luonnonkauneutta (Lehtonen 2004, 142–143). ”Suomalainen kauneus” on juuri luonnonkauneutta, eihän Miss Suomi – kilpailussakaan hyväksytä kauneusleikkauksia.

Kolmanneksi on ”keksittävä traditio” eli kehitettävä symbolisia käytäntöjä, joita toistettaessa korostetaan tiettyjä arvoja ja normeja, jotka samalla lujittavat kansakunnan jatkuvuuden ajatusta (Hall 1999, 49). Kansalliset seremoniat ovat symbolisia käytäntöjä, jotka luovat kuvaa ikiaikaisista perinteistä. Lehtosen (2004, 131) mukaan tällaisia keksittyjä traditioita ovat esimerkiksi linnan juhlat ja puolustusvoimain lippujuhla paraateineen. Linnan itsenäisyyspäivän vastaanotto on järjestetty 1920-luvulta alkaen ja ensimmäisen kerran juhlat televisioitiin vuonna 1967 (Yle Elävä arkisto). Puolustusvoimain lippujuhlaa alettiin viettää marsalkka Mannerheimin täyttäessä 75 vuotta kesäkuun neljäntenä vuonna 1942. Media on lisännyt kansallisten seremonioiden näkyvyyttä ja esimerkiksi linnan juhlista on muodostunut ”kansallinen rituaali” televisioinnin ja runsaan iltapäivä- ja aikakauslehtijulkisuuden kautta (Lehtonen 2004, 132).

Neljäs kansallisen kulttuurin kertomus on perustamismyytti eli varhaisiin, myyttisiin aikoihin sijoittuva tarina, jossa kerrotaan kansakunnan, kansan ja sen luonteen alkuperä (Hall 1999, 49). Kalevalaa voidaan pitää tällaisena perustamismyyttinä, jossa kerrotaan kansan muinaisista vaiheista. Kalevala sisältää myös luomismyytin, jossa maailma syntyy sotkan munasta. Viides kertomuksen pääelementti on symbolinen ajatus puhtaasta, alkuperäisestä kansasta (emt., 50). Suomalaiset on luokiteltu 1800-luvun tietosanakirjoissa mongolialaisiksi ja vielä vuonna 1945 saksalaisissa tietosanakirjoissa oli viittauksia suomalaisten mongolialkuperään (Kemiläinen 1998, 68). Suomessa katsottiin kuitenkin asiaksi ”puhdistaa” suomalaisten maine. Laajoilla kallonmittaustutkimuksilla haluttiin osoittaa, että suomalaiset kuuluvat eurooppalaiseen ”rotuun”.

1950-luvulla Heikki Waris luonnehtii Suomen kansaa ”rodullisesti yhtenäiseksi”. Hänen mukaansa Suomen kolmesta ”lukumäärältään ja merkitykseltään mitättömistä” vähemmistöistä, jotka ovat lappalaiset, mustalaiset ja juutalaiset – kaksi viimeistä ovat ”Suomen kansalle rodullisesti täysin vieraita” (Waris 1952 & Ruuska 2004, 211). Kansallinen kulttuuri rakentaa siis identiteettejä, jotka sijoittuvat menneisyyden ja tulevaisuuden väliin (Hall 1999). Kansallista identiteettiä voidaan käyttää myös argumenttina poliittisia päätöksiä tehtäessä (ks. Saukkonen 1999). Tällöin saatetaan vedota

menneisyyden ”kadotettuun aikaan” jolloin kaikki oli paremmin tai luoda uhkakuvia kansan puhtauden menettämisestä. Yhteisen historian, symbolien ja rituaalien kautta identifioimme itsemme osaksi kansallista kohtaloa.

Kansakunnat eivät ole luonnostaan yhtenäisiä, vaan niiden yhtenäisyyttä pyritään vahvistamaan jatkuvasti. Hallin (1999, 54) mukaan kansalliset kulttuurit tulisikin nähdä diskursiivisina keinoina, jotka ”esittävät eron yhtenäisyydeksi tai identiteetiksi (samuudeksi)”. Erottautuminen muista on identiteetin kannalta olennaista. Kuuluisa lausahdus on hyvä esimerkki siitä: ”Ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme halua tulla, olkaamme siis suomalaisia.” Suomalaisuus on siis jotakin joka poikkeaa niin ruotsalaisuudesta kuin venäläisyydestäkin. Suomalaisten väliset erot sen sijaan unohdetaan tai häivytetään ja merkittävä ero tehdään ”toisiin”. ”Suomalaisen tavallisuuden” korostaminen on tästä esimerkki: tavallisuus mielletään luonnoksi, joka samalla peittää kansan (suomalaisten) moninaisuuden (Löytty 2004, 111). Löytyn (ibid.) mukaan

”Suomalaisuuden homogeenisuus näkyikin ennen kaikkea vakaassa uskossa tuohon homogeenisuuteen. Toisteltuamme tarpeeksi sitä, että olemme kaikki samanlaisia, *ihan tavallisia suomalaisia*, alamme todellakin kuulostaa samanlaisilta.”

Saukkosen (2005, 103) mukaan kansallisen identiteetin yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin ollut tehdä kansakunnan sisäisistä eroista merkityksettömiä. Kuten etnisen ryhmänkin määrittelyssä, niin myös kansakunnan määrittelyssä, on usko yhteisöön olennainen sen olemassaolon kannalta. Kansalaisten on pidettävä kansakuntaansa jossakin määrin luonnollisena ja itsestään selvänä. Saukkosen mukaan kansallista identiteettiä luodaan valtion virallisilla symboleilla, esimerkiksi siniristilipulla ja suomileijonalla, kouluopetuksella kuten myös poliitikkojen puheilla. Saukkosen vertailevassa tutkimuksessa Suomen ja Alankomaiden kansallisvaltiollisista identiteeteistä Suomi esiintyi vahvana kansallisvaltiona, jossa kieli, elämäntapa ja perinteet yhdistyivät tiukasti toisiinsa. (Saukkonen 2007; 223–224, 228.)

3.2.3. Suomalaisuus tuotettuna kategoriana

Arkikielessä käsitteellä etninen ryhmä viitataan usein vähemmistöön, joka eroaa kulttuurisesti valtaväestöstä. Käsitteen tarkempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että etnisyys ei liity ainoastaan vähemmistöihin, vaan sillä voidaan yleisesti viitata ryhmien välisiin kulttuurisiin eroihin. Tavallisessa arkipuheessa sanalla ”etninen” tarkoitetaan jotakin ei-suomalaista: käydessämme etnisissä ravintoloissa

emme yleensä ole nauttineet karjalanpaistia ja -piirakoita. Suomi on kuitenkin ”sataprosenttisesti etninen ja tästä joukosta etnisten suomalaisten ajatellaan lisäksi olevan Suomen valtion ydin” (Ruuska 2002, 36–37.)

Etnisen ryhmän yhteinen alkuperä voi olla enemmän tai vähemmän todellinen, usein siihen liittyy myös myyttisiä tarinoita etnisen ryhmän synnystä. Eriksenin (2004, 343) mukaan yhteinen historia oikeuttaa väitteet kulttuurisesta yhteenkuuluvuudesta ja luo mielikuvaa etnisestä ryhmästä laajana sukuryhmänä. Etnisyyteen liitetty ajatus ”sukulaisuudesta” pohjautuu ajatukseen, että samaan etniseen ryhmään kuuluvat henkilöt jakavat yhteisen alkuperän. Suomalaisten ”alkukodista” ja alkuperästä on käyty monenlaista keskustelua historian saatossa. Suomalaiset on välillä jäljitetty Raamatun Nooan pojan Maagotin jälkeläisiksi, välillä alkukoti on ollut kaukana Aasiassa mongolien mailla ja toisinaan suomalaisten on sanottu asuneen aina Suomenniemellä. Sittemmin suomalaiset on jäljitetty eurooppalaisten ja balttien jälkeläisiksi. (Ruuska 2002.) Suomalaisten alkuperä on siis muuttunut vuosikymmenten ja satojen aikana, ja siihen on suuresti vaikuttanut se, kuka tai ketkä ovat tässä määrittely- ja jäljitystyössä olleet mukana.

Siitä huolimatta, että jo vuosikymmeniä sitten on osoitettu että ihmiskuntaa ei ole mahdollista jakaa eri ”rotuihin” biologisten ominaisuuksiensa perusteella, ”rotu” elää yhä arkipuheessa. ”Roduista” puhutaan edelleen ja myös Suomessa on vahvat rotupuheen perinteet. Suomalaisen rotupuheen taustalla on myös kouluopetus. Vielä 1960-luvulla suomalaisissa oppikirjoissa opetettiin, että ihmiskunta voidaan jakaa eri rotuihin, jotka ovat keskenään eriarvoisia. Oppikirjojen mukaan toiset rodut ovat toisia ahkerampia ja henkisiltä ominaisuuksiltaan parempia. (Paasi 1998). Tämän historian valossa ei siis ole ihme, että ”rotu” on edelleen monille suomalaisille luonteva käsite. Kansoihin ja kulttuureihin liittyvät vanhat käsitykset, myytit ja uskomukset eivät murru helposti.

Etnisellä luokittelulla pyritään luomaan yhteiskunnallista järjestystä. Huomionarvoista on se, että luokittelujärjestelmä ei toimi elleivät ihmiset usko siihen. Ihmisten on uskottava siihen, että on olemassa eroja, jotka erottavat heidät muista ryhmistä. Etnisiä tyypittelyjä luotaessa korostetaan samankaltaisuutta ja oman ryhmän yhtenäisyyttä pyritään vahvistamaan esittämällä moraalisesti tuomitsevia stereotyyppisiä ilmauksia ”toisista” (kuten ”juutalaiset ovat ahneita” tai ”romanit ovat

varkaita”). Stereotyyppit voivat oikeuttaa ideologioihin perustuvien etnisten raja-aitojen pystyttämistä ja arvohierarkioiden luomista. (Eriksen 2004, 344–345.)

3.3. Arkipäivän kulttuurinen nationalismi

3.3.1. Nationalismin synty ja kategoriat

Tutkijat ovat erimielisiä siitä, milloin nationalismin katsotaan syntyneen. Jotkut näkevät nationalismin historian alkavan jo keskiajalla, jolloin mahdollisesti oli löydettävissä nationalistista kansallistunnetta. Modernistien mielestä nationalismi ei ole voinut syntyä ennen 1700-lukua. (Ruuska 2002, 47.) Modernistit korostavat että kansat eivät ole luonnollisia, vaan tehtyjä ja niiden katsotaan saaneen alkunsa 1700-luvulta alkaen modernien prosessien kuten kapitalismin, teollistumisen, kaupungistumisen ja maallistumisen seurauksena (emt., 50). Valistusajalla yleistyi ajatus siitä, että yhteisen kielen, uskonnon ja kansanluonteen jakavat ihmiset muodostavat kansallisen kokonaisuuden. 1800-luvulla nationalismi levisi laajalle Euroopassa, kun kansakunnille luotiin omaa historiaa ja kulttuuria. (Pakkasvirta & Saukkonen 2005, 15.)

Hallin (1999, 54) mukaan nationalismi voi luoda vaihtoehtoisen identifikaation kohteen – jäsenyyden ”kansakunnan perheessä”. Eriksen (2004) erottaa sukulaisuuteen perustuvan ideologian ja nationalismin toisistaan siten, että nationalismi koskee abstraktia, ”kuvitteellista” yhteisöä. Kansallismielinen henkilö on tällöin uskollinen valtiolle ja lakijärjestelmälle, jotka edustavat hänen ”kansansa”. Toisin sanoen kansakunta on olemassa ainoastaan, jos se pystytään kuvittelemaan, koska sitä ei voida koskaan nähdä ja tuntea kokonaan.

Monet tutkijat ovat osoittaneet, että nationalismille ja kansakunnalle on mahdotonta löytää ”objektiivista”, kattavaa määritelmää. Usein se voidaan määrittää ideologiaksi, jonka mukaan valtion rajojen tulisi noudattaa kulttuurisia rajoja. Ideaalitulanteessa yhden valtion tulisi koostua siis yhdestä kansasta. Nationalismin on sanottu myös olevan vallan legitimizeettiä kansakuntien muodostumisesta, kansakuntiin kuulumisen tiedostamisesta ja ”kansakunnan” kielestä ja symbolismista hakeva ideologia. Toisenlaisen näkökulman nationalismiin antaa määritelmä, jonka mukaan nationalismi on diskurssi, joka rakentaa sosiaalista todellisuutta kansallisen käsitteistön ja symboliikan kautta. (Pakkasvirta & Saukkonen 2005, 40.) Eriksen (2004, 357) luonnehtii nationalismin luonnetta seuraavasti:

”Nationalismi on traditionalistinen ideologia, joka ihanoi muinaista kulttuuriperinnettä mutta ei itsessään ole traditionaalinen tai muinainen.” Toisin sanoen riittää, että nationalismi luo illuusion muinaisesta kansakunnasta.

Ruuska lähestyy nationalismia ”tiedollisena rakenteena ja *maailman hahmottamisen tapana*”. Nationalismin määrittelyt eroavat toisistaan sen suhteen

”milloin ja miten sellainen olio kuin ”kansat” alkaa tulla viittaamisen ja tietämisen kohteeksi, millä tavoin yksittäiset viittaukset järjestyvät kansoja koskeviksi tiedoksi ja millä tavoin alkaa tulla yleisesti mielekkääksi keskustella toisistaan erillisistä, erityispiirteitä omaavista kansoista.” (Ruuska 2005, 195.)

Nationalismilla voi ajatella olevan ainakin kaksi ”tarinaa”. Yhtäältä nationalismi voidaan ajatella negatiiviseksi ja jopa väkivaltaiseksi kansalliskiihkoiluksi, toisaalta sillä voidaan ajatella olevan positiivinen, kansallista järjestystä luova puoli. Ruuska näkee nationalismin ennen kaikkea keskusteluksi *kansasta*. Se ”voidaan ymmärtää maailmaa järjestäväksi pitkäkestoiseksi, laajaksi ja nykyisin melko arkiseksi ajattelutavaksi, jonka rihmastot ulottuvat kansainvälisestä politiikasta arkiseen jutusteluun.” (Ruuska 2005, 191–193.)

Umut Özkirimli jakaa nationalistiset teoriat kolmeen suureen kategoriaan: primordialistisiin, modernistisiin ja etno-symbolistisiin. Primordialistien mukaan kansat ovat luonnollisia ja sellaisina ne ovat olleet olemassa ”aina”, niin kauan kuin ihmisetkin. Ruuskan mukaan primordialistiset teoriat ovat ennemmin teorioita kansoista kuin teorioita nationalismista. (Ruuska 2002, 48–50.) Primordialistit pohjaavat teoriansa biologiseen polveutumiseen: koska suomalaisia on nyt, on heitä täytynyt olla aina olemassa. Primordialinen kansakäsitys on vahvasti sidoksissa syntymän kautta periytyvään etnisyyteen. (Ruuska 2005, 212.)

Modernististen teorioiden mukaan kansat ovat tehtyjä, eivätkä luonnollisia. Kansat eivät siis keksi nationalismia tai valtiota, vaan nationalismi keksii valtion ja kansat. Jatkuvuuden luominen historian ja nykyisyyden välille on osa nationalistista käytäntöä. Ikiaikaiset myytit ja traditiot voivatkin olla nuoria tai keksittyjä. Modernistien mukaan historia onkin jatkuvuuden sijasta täynnä katkoksia, vääristelyä ja unohtamista. Nämä ovat keskeisiä kansakunnan luomisen tekijöitä. (Ruuska 2002, 48-50) Modernistien

ansioista kansaa ei enää pidetä itsestään selvänä ja luonnollisena, vaan on kysyttävä, mitä *kansalla* tarkoitetaan ja millaisten prosessien tuloksena se syntyy. Kolmannen ryhmän muodostavat etnosymbolistit, joiden teorioiden mukaan modernistit eivät näe aiempien myyttien, symbolien, arvojen ja muistojen merkitystä ja niiden roolia osana nykyisyyttä (ibid.)

Modernisteihin kuuluva Umut Özkirimli on määritellyt nationalistisen diskurssin erottamalla kaikkia nationalistisia diskursseja yhdistävät kriteerit. Ensinnäkin, kansakunnan arvot ja intressit ovat prioriteettien kärjessä, ne ajavat muiden intressien ohi. Toiseksi, kansa on aina legitimizeetin lähde. Kansa voi toimia minkä tahansa toiminnan tai politiikan oikeuttajana, vaikka toimintaa ei muutoin hyväksyttäisi. ”Suomen kansan edulla” voidaan perustella lähes mitä tahansa. Kolmanneksi Özkirimli toteaa, että nationalistinen diskurssi toimii kahtiajakojen kautta. ”Ne” erotetaan ”meistä” ja ”tutut” ”vieraista”. (Özkirimli 2000 & Ruuska 2005, 215.)

Perti Alasuutarin mukaan nationalismi voidaan karkeasti ottaen ymmärtää kahdella eri tavalla: poliittisesti ja kulttuurisesti. Poliittinen nationalismi viittaa ideologisiin liikkeisiin, jotka esittävät vaatimuksia jonkin kansakunnan tai etnisen ryhmän nimissä. Tavoitteena voi olla esimerkiksi alueellinen itsehallinto tai valtiollinen itsenäisyys. Kulttuurinen nationalismi puolestaan viittaa arkipäivän käytäntöihin ja puhetapoihin, jotka ottavat kansakunnan itsestäänselvytensä. Arkipäivän nationalismiin liittyy rutiininomainen puhe kansallisuuksista ja kansakunnista. Tällöin nationalismia ei käsitetä ideologiana. (Alasuutari 1999, 34–36.)

Alasuutari tekee jaottelun refleksiivisen ja rutiininomaisen kansakuntapuheen välillä. Refleksiivinen kansakuntapuhe on puhetta tai toimintaa, jossa tietoisesti perustellaan jotakin asiaa tai toimintaa käyttämällä kansan, kansakunnan tai etnisyyden konstruktioita. Lisäksi viittaukset nationalismiin tai patriotismiin, jotakin asiaa tai ilmiötä arvioitaessa, kuuluvat tähän kategoriaan. Sen sijaan rutiininomainen kansakuntapuhe on puhetta tai toimintaa, jossa kansan, kansakunnan tai kansallisen kulttuurin kategoriat esiintyvät ilman, että ne olisivat varsinaisen tarkastelun kohteina. Nämä kaksi kansakuntapuheen tyyppiä eivät kuitenkaan käytännössä esiinny erikseen. Voidaan sanoa, että refleksiivinen näkökulma ottaa jotakin aina annettuna ja toisaalta jokainen käytäntö sisältää jonkinlaista reflektointia. (Alasuutari 1999, 38–39.)

Arkipäivän nationalismista on tullut käyttökelpoinen käsite analysoitaessa vauraiden ja vakaiden maiden maahanmuuttopolitiikkaa. Näissä maissa ei ole nationalismin perinteisen määritelmän mukaista voimakasta nationalistista liikettä, mutta arkipäivän nationalismista on tullut osa jokapäiväistä politiikkaa (Alasuutari 1999, 45–46). Maahanmuuttajien kohtaamia ongelmia on perinteisesti tarkasteltu rasismien käsitteen kautta, mutta kulttuurinen nationalismi voi tuoda ilmiöiden tarkasteluun uusia näkökulmia. Nationalismin määritelmää onkin laajennettava poliittisesta nationalismista kulttuurisen ja arkipäiväisen puolelle, jotta maahanmuuttopolitiikan tarkastelu nationalismin kautta on mahdollista.

3.3.2. Andersonin kuviteltu kansakunta

Yksi kuuluisimmista modernisteista on Benedict Anderson, jonka käsitettä *kuviteltu yhteisö* ei voi ohittaa nationalismista puhuttaessa. Anderson kysyy teoksessaan *Imagined Communities* (1983) millaisia rajojen, suvereenisuuden ja yhteisöllisyyden tuottamisen tapoja tarvitaan, jotta ihmiset alkavat pitää tiettyjä toisia ihmisiä lähes sukulaisinaan, vaikka eivät olisi koskaan edes heitä tavanneet. (Ruuska 2005, 212–214.) Nationalismin synty edellytti vanhojen ajatusmallien muuttumista. Kansallisten kirjakielten syrjäyttäessä latinan, kuninkaallisten ja kirkon menettäessä jumalallista valtaansa aatelistolle ja porvaristolle sekä käsityksen maailman ja ihmisen alkuperästä muuttuessa tuli mahdolliseksi uusien yhteisöjen kuvittelemisen. (Anderson 2006, 36.)

Nationalismin synnyn hän sijoittaa 1700-luvun lopulle, jolloin romaanien ja sanomalehtien kukoistus tarjosivat välineet uusien yhteisöjen kuvittelemiseksi. Ajatusta kansakunnasta oli helppo levittää painetun sanan avulla. Myös väestönlaskennalla, museoilla ja kartoilla on Andersonin mukaan osuutensa kuviteltujen yhteisöjen luomisessa (Anderson 2006). Taloudelliset, sosiaaliset ja tieteelliset muutokset, uudet ”keksinnöt” ja nopeammat viestintäyhteydet tekivät pesäeroa historian ja kosmologian väliin. Kirkon valta-aseman heikentyessä ja latinan kielen menettäessä merkitystään alettiin etsiä uusia tapoja yhdistää veljeys, valta ja aika. (emt, 36.)

1800-luvulla nationalismista kehittyi eräänlainen yhteiskunnan uusien eliittien kansalaisuskonto (Pakkasvirta 2005, 70–72). Kansakunnasta tuli näin identifikaation kohteen lisäksi myös palvonnan kohde. Kirjapainotaidon myötä ja sanomalehtien yleistyessä ihmiset tulivat tietoisiksi muista kielikuntaansa kuuluvista ihmisistä. Samalla ymmärrettiin, että siihen yhteisöön kuuluivat vain juuri nuo samaa kieltä puhuvat. Andersonin mukaan näin syntyi kansallisesti kuvitellun yhteisön alkio. (Anderson 2006, 46.) On kuitenkin pidettävä mielessä, että vaikka kirjapainotaito yleistyi vauhdilla, ei se tarkoittanut kuitenkaan sitä että sanomalehdet olisivat olleet kaiken kansan, rahvaan saatavilla. Lisäksi lukutaito oli tuohon aikaan vielä huomattavasti harvinaisempi taito kuin nykyään.

Latinan menettäessä merkitystään kansalliskielet alkoivat kukoistaa. Kansakunnat alkoivat rakentua juuri yhteisen kielen ympärille. Andersonin mukaan syntyperän sijasta korostettiin yhteistä kieltä kansakunnan jäsenyyden kriteerinä, näin ollen oli mahdollista saada ”kutsu” kuvitellun yhteisön jäseneksi. Kansakunnat näyttäytyivät samanaikaisesti sekä suljettuina että avoimina yhteisöinä. (Anderson 2006, 145.) Andersonin (2007, 218) mukaan ”tuon äidinmaidossa imetyn ja vasta haudassa luovutettavan kielen avulla menneisyydet herätetään henkiin, yhteenkuuluvuudet kuvitellaan ja tulevaisuudet unelmoidaan.”

Andersonin mukaan kansakunta on *kuviteltu, rajoittunut ja suvereeni*. Kansakunta on kuviteltu, koska sen jäsenet eivät milloinkaan tule tapaamaan tai tuntemaan kaikkia yhteisönsä jäseniä ja silti heidän mielessään on kuva, että kansakunnan jäsenten välillä on jonkinlainen yhteys. Kansakuntaa määrittelee rajallisuus, koska kaikilla kansakunnilla on rajansa. Rajat erottavat kansakunnat toisistaan. Myös suvereenisuus liitetään kansakuntaan, koska käsite kehittyi aikana jolloin jumalalliset ja hierarkkiset valtakunnat kaatuivat. Lisäksi Andersonin kansakunta on kuviteltu *yhteisönä*. Todellisuuden kansakunnissa esiintyy epätasa-arvoisuutta ja sortoa, mutta siitä huolimatta kansakuntaan liitetään syvä kansallinen veljeys ja sisaruus. Andersonin mukaan kansakunnat ovat siis kuviteltuja yhteisöjä, mutta tätä ei tule ajatella liian kirjaimellisesti, sillä kuvitellusta tulee todellista. Jotta kansakunta voi olla olemassa, on se ensin siis kuviteltava, sen jälkeen siitä tulee sosiaalista todellisuutta. (Pakkasvirta 2005, 76–79.) Kansallisvaltioiden kautta kansakunnat ilmaisevat poliittisen tahtonsa ja nousevat esiin ”ikimuistoisesta menneisyydestä”. Andersonin mukaan nationalismilla on taito ”muuttaa sattuma kohtaloksi.” (Anderson 2006, 11–12.) Tällä hän tarkoittaa, että sattumanvaraisista historian

tapahtumista nationalismi taikoo yhtenäistä kansakunnan kertomusta, muuttaa yksittäiset tarinat osaksi kansakunnan historiaa ja yhteistä kansakunnan kokemusta.

3.3.3. Billigin banaali nationalismi

Nationalismin arkisuus

Nationalismi liitetään tavallisesti liehuviin lippuihin, separatistisiin liikkeisiin ja äärioikeistopopulisteihin. Tällainen kuva nationalismista on kuitenkin harhaanjohtava, koska se liittää nationalismiin aina jonnekin ”pois meistä”, periferiaan. Michael Billig osoittaa, että tällainen näkemys jättää huomaamatta länsimaiden nationalismin. Nationalismia ei voida rajoittaa vain periferioihin, koska länsimaissakin valtioita tuotetaan kansakuntina ja sen asukkaita kansalaisina yhä uudelleen päivittäin niin arkisessa puheessa kuin julkisuudessaakin. Kansakunnat uusinnetaan jatkuvasti osaksi ”kansakuntien maailmaa” (world of nations). (Billig 1995, 5-6.)

Billig on luonut käsitteen banaali nationalismi, jolla hän tarkoittaa nationalismiin arkipäiväistä puolta. Banaalilla ei tässä yhteydessä siis tarkoiteta niinkään latteaa tai tympeää, vaan arkista ja tavallista. Arkipäiväisessä puheessa sekä mediassa käytetään toistuvasti sellaisia ilmaisuja kuten ”me”, ”kotimaamme” ja ”kansakunnat” (”meidän” ja ”teidän”). Käytämme tällaisia ilmaisuja sen kummemmin asiaa miettimättä, mutta Billigin mukaan ne ovat osa nationalistista prosessia. (Billig 1995, 4.) Tavat, joilla ”meidän” kansamme tuotetaan uudelleen kansakunniksi, jäävät usein nimeämättä ja siten huomaamatta. Billig venyttääkin teoksessaan nationalismiin käsitettä niin, että se kattaa myös ne ideologiset tavat ja keinot, joilla ”meidän” kansakuntamme tuotetaan. (Billig 1995, 6.) Billigin keskeinen väite on, että vakiintuneissa kansakunnissa kansalaisuutta ”liputetaan” jatkuvasti. ”Liputtamisella” Billig tarkoittaa arkista, jokapäiväistä muistuttamista kansakunnan jäsenyydestä. Vakiintuneilla kansakunnilla Billig tarkoittaa valtioita, joilla on luottamus omaan jatkuvuuteensa ja jotka usein kuvataan länsimaiksi. (emt, 8.)

Kansaa muistutetaan jatkuvasti monilla pienillä tavoilla heidän kansakuntansa paikasta osana kansakuntien perhettä. Muistuttaminen on kuitenkin niin hienovaraista, että sitä ei tietoisesti edes havaita. Näin ollen Billigin mukaan banaalin nationalismiin symboli ei olekaan liehuva lippu, vaan

huomaamaton lippu esimerkiksi jonkin julkisen rakennuksen edessä. Kansallinen identiteetti pitää sisällään myös kaikki unohdetut ja huomaamatta jääneet muistutukset kansakunnan jäsenyydestä. Kansallinen identiteetti rakentuu kansalaisuuden puhetavoista. (Billig 1995, 8.)

Kansalliset identiteetit: me ja ne toiset

Joka päivä ihmisiä jaotellaan ”meihin, kansalaisiin” ja ”muihin, ulkomaalaisiin”. Nationalistinen ajattelu ottaa tällaiset jaottelut ihmisten ja kansalaisuuden välillä itsestään selvyytenä. (Billig 1995, 61.)

Billig (emt., 72) lainaa Iso-Britannian entisen pääministerin John Majorin pääministeriaikanaan vuonna 1992 pitämää puhetta:

“We are all British citizens and we will always remain British citizens. I will never, come hell or high water, let our distinctive British identity be lost in a federal Europe. And if there are those who have in mind to haul down the Union Jack and fly high the star-spangled banner of a United States of Europe, I say to them: you misjudge the temper of the British people! And to those who offer us gratuitous advice, I remind them of what a thousand years of history should have told them: you cannot bully Britain.”

Major viittaa brittien tunnusomaiseen identiteettiin ja tuhatvuotiseen historiaan. Tarkempia yksityiskohtia tai tutkimustuloksia ei tarvita, riittää että yleisöä muistutetaan yhteisestä tuhatvuotisesta historiasta (Billig 1995, 72). Kansakuntien maailmassa ”me” olemme jotakin uniikkia ja erityislaatuista ja siksi ”me” tarvitsemme myös uniikin nimen. Maailmassa voi olla vain yksi suomalaisiksi nimetty kansa. Erityinen kansaamme kuvaava nimi on tarpeen kun teemme eroa ”toisiin”. Termi ”suomalaiset” ei vain kategorisoi ”meitä”, vaan myös ”ne toiset”, jotka kategorisoidaan ”ei-suomalaisiksi”. ”Kansallisuuden luokka” (national label), suomalainen, osoittaa paitsi keitä ”me” olemme, niin myös sen että ”me” ylipäänsä olemme olemassa. (Billig 1995, 73.)

Nationalismi on siis sekoitus erityisyyttä ja universaalisuutta: jos kuvittelemme ”meidän” kansakuntamme erityiseksi, on se kuviteltava myös osaksi muiden kansakuntien joukkoa. Billigin (1995, 84) mukaan ulkomaalaiset eivät ole tällöin ”toisia” (”meidän” vastakohta), vaan ”he” ovat kuten ”me”, osa kuviteltua universaalia kansalaisuuden koodia. Tästä poikkeuksen tekevät kuitenkin pakolaiset ja turvapaikanhakijat, jotka kotimaastaan paetessaan, ovat samalla menettäneet asemansa kansakuntien perheessä, kuuluessaan ”ei-mihinkään”. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat jonkinlaisessa välitilassa, jossa he eivät oikein kuulu mihinkään. On otettava huomioon myös miljoonien kansalaisuudettomien joukko, jotka eivät niin ikään ole minkään kansallisvaltion jäseniä.

Meidän patriotismi, toisten nationalismi

Billig näkee nationalismin ajattelutapana tai ideologisena tietoisuutena (ideological consciousness). Tässä ideologisessa tietoisuudessa kansat, kansalliset identiteetit ja kansalliset kotimaat näyttävät luonnollisina ja mikä tärkeintä, ”kansakuntien maailma” (the world of nations) edustaa luonnollista moraalijärjestystä. Jako ”meihin” ja ”heihin” tuntuu luonnolliselta. (Billig 1995, 10.) Nationalismi liitetään usein aggressiivisiin kansallismielisiin ja irrationaaliseen tunteiden paloon. Se yhdistetään usein väkivaltaisiin ääriliikkeisiin ja on ajateltu, että tällaisten liikkeiden puuttuessa ei ole myöskään nationalismia. Billigin mukaan teoretikot haluavat lähtökohtaisesti tuottaa jotakin rationaalista sellaisesta, jota he pitävät luontaisesti irrationaalisenä, näin he etäännyttävät itsensä nationalismista ja näkevät nationalismin kuuluvan ”toisille”. (Billig 1995, 16.) Käytämme ehkä mieluummin termiä patriotismi puhuessamme ”meidän” kansakunnasta ja siihen liittyvistä uskomuksista sekä uskollisuudesta kansakuntaamme kohtaan. Patriotismi terminä kuitenkin kadottaa sanan kansa/kansakunta (nation) ja siten koko nationalismin. Ongelmana on, että termi jättää huomaamatta uskollisuuden ja identifikaation kohteen, kansallisvaltion. (emt.) ”Meidän” patriotismimme on tehty ”luonnolliseksi”, ja siten näkymättömäksi, kun taas nationalismi liitetään osaksi vieraita ”toisia” (Billig 1995, 17).

”Meidän” nationalismiamme ei siis luokitella nationalismiksi, koska nationalismi nähdään irrationaalina ja vieraana. Sen sijaan ”meidän” nationalismille on keksitty uusi nimi, patriotismi, joka nähdään hyödyllisenä ja kansakunnalle välttämättömänä, hyvänä asiana. Patriotismi nähdään ”rakkautena kotimaahan”, kun taas nationalismilla on negatiivisempi konnotaatio. Voidaanko näitä kuitenkaan erottaa toisistaan? Onko kansallismielisen toiminnan takana rakkaus omaa maata kohtaan vai viha ulkomaalaisia kohtaan? Jopa radikaaleimmat patriootit väittäisivät olevansa patrioottisen isänmaan rakkauden innoittamia. (Billig 1995, 55–57.)

Perinteisesti nationalismi on nähty kansallisvaltioita luovana voimana tai niitä uhkaavina separatistisina liikkeinä. Nationalismi liitetään usein itsenäisyyden tai alueellisen autonomian tavoitteluun. Billig esittää kysymyksen, mitä nationalismille tapahtuu kun yhteiskunnallinen liike on saavuttanut

tavoitteensa, kansallisvaltion. Katoaako nationalismi? Billigin mukaan nationalismi ei katoa, vaan siitä tulee osa jokapäiväistä elämää. (Billig 1995, 43–44.)

Kansakunnan liputtaminen

Ihmiset muistavat kotimaansa. Emme joudu miettimään ja muistelemaan, mistä olemme kotoisin. Muistamme sen automaattisesti, koska meitä muistutetaan siitä päivittäin, sanoo Billig. Nämä muistutukset, tai ”liputukset” kuten Billig asian ilmaisee, ovat kuitenkin niin tuttu ja tavallinen osa sosiaalista ympäristöämme, että ne jäävät meiltä huomaamatta. Hallintorakennuksen edessä lipputangossa roikkuva lippu symboloi meitä tämän muistuttamisen unohtamisesta. (Billig 1995, 38.) Billig erottaakin erilaiset liput toisistaan: ”kuumaa” nationalismia edustavat tietoisesti liehutettavat liput ja banaalin nationalismin laiskana lipputangossa roikkuvat tiedostamattomat liput (Billig 1995, 40). Näillä heiluttamattomilla (unwaved flags) lipuilla on kuitenkin tärkeä tehtävä: ne ovat kansakunnan banaaleja muistuttajia. Rutiininomainen liputtaminen ei ole tietoista toimintaa: tämä kansakunnan muistaminen tapahtuu osana muuta toimintaa.

Billig kuitenkin huomauttaa, että liput eivät ole ainoita modernin kansallisvaltion symboleja. Myös kolikot ja setelit ovat tyypillisesti olleet merkittäviä kansallisia symboleja, varsinkin kansakunnan historian alussa. (Billig 1995, 41.) Suomen markasta luopumisessa oli kyse muustakin kuin taloudesta. Markka oli vahva suomalaisuuden symboli ja seteleissä olikin kuvattu kansakunnan merkkihenkilöitä, tai pitäisikö sanoa merkittäviä suomalaisia *miehiä*. Yhteisvaluutta euron kriisin syventyessä vaatimukset markan takaisin käyttöön ottamisesta ovat vahvistuneet uudelleen. Samalla markka on symboloinut suvereeniutta ja itsenäisyyttä yhdentyvässä Euroopassa.

Rauhassa roikkuvien tuhansien lippujen lisäksi kansakunnan jäsenyydestä muistutetaan monilla pienillä sanoilla. Rutiininomaiset, itsestään selvät sanat; kuten ”me” ja ”kansa”, muistuttavat ”meitä” kotimaastamme tehden kansallisesta identiteetistämme ”unohtumattoman”. Jotta banaalin nationalismin voisi tehdä näkyväksi, on otettava käyttöön ”kielitieteellinen mikroskooppi”. On kiinnitettävä huomiota tuttuihin ja pieniin sanoihin, koska ne ovat banaalin nationalismin kannalta olennaisimpia. Esimerkiksi sanat ”täällä” ja ”tämä” osoittavat banaalilla tavalla kotimaamme ja kansallisvaltiomme. (Billig 1995, 93–94.)

John Major kuvasi kotimaataan seuraavalla tavalla vuonna 1994: “I positively believe that *this* is *still* the best country in the world in which to live. I have seen 60 countries in four years and *there* isn’t one in which I would swap to live for a weekend.” (kursiivit M. A-O) Majorin mukaan “tämä” (Iso-Britannia) on ”yhä” (ikään kuin sen asema olisi jotenkin uhattuna) ”meille” maailman paras paikka asua. ”Tämä” viittaa kotiin, oikeaan satumaahan, jota ei kannata vaihtaa edes viikonlopuksi. (Billig 1995, 100). ”Siellä” puolestaan viittaa alueeseen ”meidän” kansallisten rajojen ulkopuolella. Majorin mukaan ”siellä” ei ole mitään sellaista, jonka vuoksi kannattaisi poistua omasta kotimaasta, edes viikonlopuksi.

4. MENETELMÄLLISET VALINNAT

4.1. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen johdattaa diskurssien maailmaan

Mikä tahansa on, se yksinkertaisesti on, mutta heti kun yritämme ilmaista mitä jossakin on, astumme diskurssien maailmaan.

Kenneth J. Gergen

Gergen osoittaa lausahduksessaan maailman sosiaalisen luonteen. Maailma ei ole absoluuttinen ja puhdas, vaan kohtaamme sen aina erilaisilla merkityksillä kyllästettynä. Asiat, esineet ja ilmiöt ovat kulttuurisesti ja historiallisesti nimettyjä, ja ne muuttuvat ajan ja paikan vaihtuessa. Luomme todellisuutta merkityksellistämällä ympäröivää maailmaa. Kieli on keskeinen merkityksellistämisen väline. Kieli on mekanismi, jolla jatkuvasti muuttuvaa todellisuutta luodaan yhä uudestaan. Jokinen korostaa, että asiat saavat merkityksensä erontekojen kautta. Vieras saa merkityksensä suhteessa tuttuun. Maahanmuuttaja saa merkityksensä suhteessa suomalaiseen. Toisaalta asiat saavat merkityksensä vasta kontekstin kautta: lause osana tekstikokonaisuutta tai lausuma osana vuorovaikutusta. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa kiinnitetäänkin huomiota kontekstisidonnaisuuteen. (Jokinen 1999, 39–40.)

Sosiaalisen konstruktionismin keskeinen ajatus on, että ei ole olemassa yhtä objektiivista ”todellisuutta”, vaan kokemamme todellisuus on sosiaalisesti rakentunutta. Erilaiset ”todellisuuden” ja ”tiedon” kerrokset ovat yhteydessä yhteiskunnallisiin asemiin ja sosiaalisen konstruktionismin tavoitteena on selvittää ja tehdä näkyväksi sellaisia prosesseja, joiden kautta jostakin tiedosta voi tulla yleisesti hyväksyttyä ja itsestään selvää ”todellisuutta”. (Berger & Luckmann 1994, 13.) Myös suomalaisuus ja kansallinen identiteetti ovat sosiaalisia konstruktioita. Ne ovat alati muuttuvia, subjektiivisia käsitteitä. Tämän vuoksi onkin mielenkiintoista tutkia millä tavoilla ja millaisissa yhteyksissä maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa puhutaan suomalaisuudesta, maahanmuuttajista ja kansallisesta identiteetistä.

Diskurssianalyysi jakaa sosiaalisen konstruktioismin ajatuksen sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta kielenkäytössä ja muussa toiminnassa (Jokinen 1999, 38). Gergen (1999, 35) painottaa, että kieli ei ole peilikuva maailmasta, vaan toimintaa itsessään. Kielenkäytön voidaan ajatella olevan siis toimintaa, joka muotoutuu sosiaalisessa kanssakäymisessä ja rakentaa näin ollen sosiaalista todellisuutta. Diskurssianalyysi on näkökulma, joka tarkastelee kielenkäyttöä tekemisenä. Suoninen määrittelee diskurssianalyysin seuraavasti: ”diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.” (Suoninen, 17–19.)

Diskurssista on muodostunut hyvin keskeinen käsite monilla tieteenaloilla, sitä on kuitenkin määritelty eri tavoilla. Lehtonen määrittelee diskurssin tavaksi representoida todellisuutta. Diskurssin voidaan ajatella olevan tapa puhua tai kirjoittaa, jolla esitetään jokin jonkinlaiseksi. Tapa käsitteellistää ja merkityksellistää asioita on aikaan ja paikkaan sidottu. Diskurssit ovat siis kulttuurisidonnaisia ja ajassa ja paikassa muuttuvia. (Lehtonen 2004, 32.) Stuart Hallin (1999, 99) mukaan diskurssissa on kyse tiedon tuottamisesta kielen välityksellä. Diskurssi on tapa *representoida* maailmaa. Diskurssit mahdollistavat asioiden hahmottamisen tietyllä tavalla, mutta toisaalta myös rajoittavat mahdollisuuksia nähdä asia jollakin toisella tavalla. Diskurssit ovat joukko lausumia, jotka tarjoavat kielen tietynlaisen tiedon esittämistä eli representaatiota varten. (Hall 1999, 98.)

Leiwo ja Pietikäinen määrittelevät diskurssin ”lausetta suurempien kielenkäytön yksiköiden tarkastelemiseksi sosiaalisessa kontekstissa”. Toisaalta tutkimuskohteena on kielenkäyttö, toisaalta sen taustalla olevat sosiaaliset ja kulttuuriset funktiot. Ei ole yhdentekevää mistä ja miten puhumme, sillä ajan kuluessa kielelliset valinnat vaikuttavat symbolisiin merkityksiin ja vaikuttavat yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja kulttuurin muuttumiseen. Kieli ei siis ole neutraali, vaan historiallinen ja sosiaalinen ilmiö. (Leiwo & Pietikäinen 1996, 103–105.)

Kielellisillä valinnoilla puhuja kuvaa käsityksiään ja uskomuksiaan asioista. Esimerkiksi verbien valinnoilla voidaan luokitella toimintaa toivottavaksi tai paheksuttavaksi tai määritellä osapuolten roolit. (Leiwo & Pietikäinen 1996, 104.) Eryteisesti kriittisen diskurssianalyysin piirissä ollaan kiinnostuneita vuorovaikutukseen osallistuvien rooleista eli siitä kuka esitetään aktiiviseksi toimijaksi

ja kuka toiminnan kohteeksi tai passiiviseksi osallistujaksi. (ibid.) Myös maahanmuuttopolitiikan kontekstissa on kiinnostavaa tarkastella millaisia rooleja annetaan suomalaisille ja toisaalta maahanmuuttajille.

Olen valinnut tutkielmani metodologiseksi näkökulmaksi diskurssianalyysin, joka sopii hyvin kirjoitetun kielenkäytön piirteiden tarkasteluun. Se ei ole yhtenäinen tutkimustraditio, vaan pitää sisällään erilaisia suuntauksia ja antaa näin ollen liikkumavaraa tarjoten erilaisia menetelmävaihtoehtoja oman aineiston ominaisuuksia ja tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen. Kaikille diskurssianalyttisille lähestymistavoille on kuitenkin yhteistä puhutun tai kirjoitetun kielenkäytön tarkastelu. Diskurssianalyysin tärkein tehtävä on diskurssin sisäisen rakenteen tarkastelu (Leiwo & Pietikäinen 1996, 103). Valitsemani tutkimusmenetelmä lainaa elementtejä rasमितutkimuksesta sekä kriittisen diskurssianalyysin piiristä.

4.2. Itsen ja toisen esittämisen strategiat ja analyysikeinot

Erityisesti kriittisen diskurssianalyysin piirissä diskurssi ymmärretään myös vallankäytöksi ja hallinnan välineeksi. (van Dijk 2011, 3-4.) Kieli ymmärretään toisaalta sosiaalisen todellisuuden tuotteeksi, toisaalta sitä koko ajan rakentavaksi voimaksi – kieli luo sosiaalisia itsestään selvyiksiä (Jiwani & Richardson 2011, 242.) Maahanmuuttopoliittinen keskustelu on hyvä esimerkki siitä, miten riittävät toistot luovat kieleen itsestäänselvyksiä ja hokemia, joita ei tarvitse selittää. Ankkurilapsi on termi, jota toistettiin Internetin keskustelupalstoilla siinä määrin, että se on löytänyt tiensä sanomalehtiin asti.

Teun van Dijk on kehittänyt diskurssianalyttisen työkalun, jota kutsutaan ”ideologiseksi neliöksi” (ideological square). Ideologinen neliö koostuu positiivisen itsen esittämisen ja negatiivisen toisen esittämisen strategioista. Neliöllä voidaan havainnollistaa tekstissä tuotettuja jakoja *meihin* ja *toisiin*. Jaottelu meihin ja toisiin on keskeinen piirre myös kansallisvaltion identiteettiä vahvistettaessa sekä osa arkipäiväistä kulttuurista nationalismia. Tämän vuoksi ideologinen neliö on oivallinen työkalu myös omassa tutkielmassani. Ideologinen neliö koostuu korostamisen ja häivyttämisen strategioista. Ideologinen neliö perustuu ryhmäjäsennyksiin: tekstissä tuotetaan jako ”meidän sisäpiiriin” ja *toisiin*,

jotka eivät kuulu *meidän* ryhmäämme. Oman ryhmän positiivisia ominaisuuksia pyritään korostamaan samalla kun negatiivisina pidettyjä piirteitä pyritään häivyttämään. Vastaavasti toisten hyviä ominaisuuksia häivytetään ja huonoja piirteitä taas korostetaan. Toiset nähdään erilaisina, ja heidät kuvataan vastustajiksi ja jopa vihollisiksi. (van Dijk 2011, 396–397.)

Toisten negatiivisuutta korostetaan esimerkiksi seuraavilla keinoilla:

- Negatiiviset aihealueet: nostetaan esiin asioita, joissa *he* rikkovat arvoja ja normejamme; kuten rikollisuus, turvattomuus ja muut poikkeavuudet.
- Modaliteetti (tapa miten jokin asia on tai tapahtuu; välttämättömyys, mahdollisuus): heidän negatiivisia puolia pidetään luontaisina ominaisuuksina ja ”välttämättä” heihin kuuluvaksi.
- Toimijuus: korostetaan heidän (ja häivytetään meidän) rooliaan tekijänä negatiivisissa toimissa. Toisaalta korostetaan meidän toimijuuttamme (ja häivytetään heidän) positiivisissa toimissa.
- Metaforat (maahanmuuton kuvaaminen käyttämällä esimerkiksi erilaisia luontometaforia; kuten vyöry tai aalto)
(van Dijk 2011, 397–402.)

Myös Reisigl ja Wodak nimeävät ja erittelevät positiivisen itsensä esittämisen ja negatiivisen toisen esittämisen strategioita. Nämä viisi strategiaa ovat Reisiglin ja Wodakin mukaan diskurssianalyysin keinoja, joilla voidaan eritellä aineiston rodullisia, nationalistisia tai etnisiä vivahteita. Reisigl ja Wodak esittävät viisi yksinkertaista kysymystä, joiden avulla voi lähteä tutkimaan aineistoa:

1. Miten maahanmuuttajia nimetään ja miten heihin viitataan? (referential strategies)
2. Miten maahanmuuttajia kuvaillaan ja millaisia ominaisuuksia heihin liitetään? (predicational strategies)
3. Millaisilla argumenteilla perustellaan heihin liitettyjä ominaisuuksia ja miten oikeutetaan heihin kohdistuvat toimet? (argumentation)
4. Kenen näkökulmasta nimitykset, karakterisointi ja argumentit on esitetty? (perspectivization)
5. Ovatko nämä ilmaukset esitetty eksplisiittisesti vai implisiittisesti? Onko niitä korostettu vai pyritty häivyttämään? (intensification or mitigation)

(Reisigl & Wodak 2001, 44–45.)

Kysymykset nostavat esiin viisi näkökulmaa: miten ihmisiä nimetään, hahmotetaan, kuvataan ja luonnehditaan, kuten myös ne argumentoinnin strategiat, joilla toimenpiteitä oikeutetaan (Jiwani & Richardson 2011, 249). Näiden kysymysten pohjalta muodostuu viisi strategiaa, jotka kaikki liittyvät *positiivisen itsensä esittämiseen ja negatiivisen toisen esittämiseen* (positive self- and negative other-presentation). Strategialla Reisigl ja Wodak tarkoittavat enemmän tai vähemmän täsmällistä ja tarkoituksellista käytäntöjen suunnitelmaa, jolla pyritään saavuttamaan joitakin poliittisia, sosiaalisia tai kielellisiä tavoitteita. (Reisigl & Wodak 2001, 44.)

Strategiat voidaan eritellä seuraavalla tavalla. Ensimmäiseksi, nimittämisen- tai viittausstrategialla (nomination or referential strategies) pyritään representoimaan sosiaalisia tekijöitä, kuten ryhmäjakoja *meihin ja heihin* (ingroups/outgroups). Tämä saavutetaan luomalla jäsenyyden kategorioita esimerkiksi viittaamalla biologisiin, luonnollisiin ja depersonalisoiviin metaforiin ja metonymioihin⁷ (vrt. van Dijkin esittämät negatiivisen toisen esittämisen strategiat edellä). Yksinkertaisimpia ja yleisimpiä nimittämismuotoja ovat erilaiset halventavat ja herjaavat nimitykset. (Reisigl & Wodak 2001, 45.) Tällaisia nimittämisenstrategian ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi toisten esittäminen primitiivisinä villoina tai kriminalisointi (Jiwani & Richardson 2011, 243).

Toisessa, kuvailevassa strategiassa on kyse siitä, millaisia negatiivisia ja positiivisia ominaisuuksia ja kuvailuja maahanmuuttajiin liitetään. Kolmanneksi, argumentointistrategialla oikeutetaan maahanmuuttajiin liitetyt ominaisuudet ja piirteet. Argumentointistrategialla voidaan myös legitimoida yhteisöstä pois sulkeminen tai syrjivät rakenteet. Neljännessä strategiassa on kyse puhujan näkökulman ja kehyksen valinnasta. Viidenneksi on kyse korostamisen ja häivyttämisen strategioista. Viestiä voidaan vahvistaa korostamalla partikkeleita (vain, hyvin, ehdottomasti...) tai häivyttämällä käyttämällä laimentavia partikkeleita (tuskin). (Reisigl & Wodak 2001; 45, 83.)

⁷ Metonymia on kielikuva, joka syntyy kun konkreettisen käsitteen tilalle asetetaan abstrakti tai syy asetetaan seurauksen tilalle. Esimerkiksi ”Suomi ei voi ottaa enempää kiintiöpakolaisia.” Metonymiassa on kyse siitä, että käsitteeseen viitataan nimeämällä jokin toinen, tuohon käsitteeseen läheisesti liittyvä käsite. (Reisigl & Wodak 2001, 57.)

5. PUOLUEET MAAHANMUUTTOPOLIITTISINA KESKUSTELIJOINA

5.1. Puolueiden maahanmuuttopoliittinen agenda

Tässä luvussa tarkastelen kokoomuksen, perussuomalaisten ja vihreiden maahanmuuttopoliittisia linjauksia. Kuvailen ja analysoin puolueiden näkemyksiä niin työperäiseen, sosiaaliseen kuin humanitaariseen maahanmuuttoon liittyen. Puolueiden linjaukset on esitetty eduskuntavaaliohjelmissa ja erillisissä maahanmuuttopoliittisissa ohjelmissa tai raporteissa. Kokoomuksen ja vihreiden vaaliohjelmissa maahanmuuttopoliitikkaa käsitellään melko ylimalkaisesti, joten sen vuoksi olen ottanut mukaan myös muut puolueiden maahanmuuttopoliitikkaa linjaavat asiakirjat. Kokoomuksen vaaliohjelman *Matkaopas hyvinvointivaltiosta paremminvointivaltioon* (2011) lisäksi olen valinnut tarkasteluun puolueen kansanedustajan Arto Satosen toimittaman *Realismia turvapaikkapolitiikkaan, resursseja kotoutumiseen* (2009) maahanmuuttopoliittisen raportin. Vihreiltä olen tarkastelua varten valinnut maahanmuuttopoliittisen linjapaperin *Maahanmuuton haasteet ratkaistaan arjessa* (2010) ja monivuotisen politiikkaohjelman *Vihreä tehtävä 2010–2014* (2010). Erillistä eduskuntavaalivaaliohjelmaa vihreillä ei ollut.

Perussuomalaisilla sen sijaan ei ole erillistä maahanmuuttopoliittikan ohjelmaa, koska vaaliohjelmassa maahanmuuttoa on linjattu melko yksityiskohtaisesti. Perussuomalaisten virallisen *Suomalaiselle sopivin* –vaaliohjelman (2011) lisäksi olen analysoinut myös *Nuivaa vaalimanifestia* (2010), jonka allekirjoitti 13 puolueen eduskuntavaaliehdokasta. Manifesti on puolueen kriittisimmän siiven tuotos, mutta koska sitä on selvästi käytetty koko puolueen ohjelman luomiseen, otan sen tarkasteluun mukaan. Ohjelmat ovat varsin yhtenäiset, eikä niiden väliltä löydy varsinaisia ristiriitoja. Joitakin kohtia on tosin karsittu pois perussuomalaisten virallisesta ohjelmasta. Yhteneväisyys on kuitenkin niin laaja, että perussuomalaisten virallisen maahanmuuttolinjan voidaan sanoa olevan yhtä kuin sen maahanmuuttovastaisimman siiven. Kultakin puolueelta tarkastelen siis kahta ohjelmallista dokumenttia.

Ohjelmista nousee esiin selviä asiakysymyksiä, joihin kaikki ottavat kantaa. Puolueet ottavat kantaa muun muassa seuraaviin asiakysymyksiin:

- Suomalaiset arvot ja kulttuuri
- Kulttuurierot ja uskontoon liittyvät kysymykset
- Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus
- Työperäinen maahanmuutto
- Harmaa talous, työehdot ja kaksien työmarkkinoiden synty
- Turvapaikkapolitiikka
- Perheenyhdistäminen, erityisesti humanitaarisen maahanmuuton osalta
- Pakolaiskiintiö
- EU:n yhteinen maahanmuuttopolitiikka
- Kotouttamispolitiikka, erityisesti kieli- ja kulttuurikoulutus
- ”Vetovoimatekijät” ja ”järjestelmän hyväksikäyttö”
- Turvallisuusuhat ja rikollisuus
- Viharikoslainsäädäntö ja sananvapaus
- Rasismi ja yhdenvertaisuus

Näistä asiakysymyksistä olen koonnut temaattisen jaottelun neljään eri osa-alueeseen. Ensimmäisessä luvussa käsittelen arvoja, normeja ja kulttuuria. Tässä yhteydessä käsittelen myös monikulttuurisuutta ja suvaitsevaisuutta. Toisessa luvussa keskityn työhön ja työttömyyteen liittyviin kysymyksiin. Kolmannessa luvussa puhutaan puolueiden maahanmuuttoon liittämistä sosiaalisista ongelmista, kuten rikollisuudesta, turvallisuudesta ja syrjinnästä. Tämän luvun viimeisessä alaluvussa käsittelen kieleen, koulutukseen ja kotoutumiseen liittyviä kysymyksiä.

5.2. Arvot, normit ja kulttuuri

Tässä luvussa käsittelen puolueiden näkemyksiä suomalaisiin arvoihin, normeihin ja kulttuuriin liittyen. Puolueet ovat linjanneet, mitkä ovat heidän mukaansa suomalaisia perusarvoja ja politiikan lähtökohtia, samalla he kuvailevat suomalaisia toimintatapoja ja kulttuuria. Muita luvussa käsiteltäviä teemoja ovat monikulttuurisuus, suvaitsevaisuus ja kulttuurierot. Monikulttuurisuus jakaa poliittista kenttää, se nähdään joko tavoitteena, ihanteena, toteutuneena tosiasiana tai valtioideologiana, josta

tulisi päästä eroon. Suvaitsevaisuus niin ikään saa erilaisia merkityksiä. Kulttuurierojen kohdalla nostan esiin asioita, jotka puolueiden mukaan erottavat maahanmuuttajien kulttuurit meidän suomalaisesta kulttuurista.

Suomalaiset arvot ja kulttuuri

Perinteinen kansallisvaltioajatus eli *idea yhdestä kansasta yhdessä valtiossa* on perussuomalaisen ajattelun keskiössä. ”Perussuomalaiset haluavat olla itsenäisten kansallisvaltioiden ja suomalaisen kulttuurin puolestapuhujia.” (PS 2011, 6.) He määrittelevät itsensä *kansallismieliseksi ja kristillis-sosiaaliseksi* puolueeksi. Perussuomalaiset tekevät arvopohjaista politiikkaa ja toiminnan perustaksi määritellään rehellisyys, oikeudenmukaisuus, inhimillisyys, tasa-arvo, henkinen kasvu ja työn sekä yrittämisen kunnioittaminen (PS 2011, 6). Yksi perussuomalaisten (ibid.) pitkän aikavälin tavoitteista on jättää maa tuleville sukupolville ”moraaliselta tasoltaan paremmassa kunnossa” kuin se on tänä päivänä. Tämän päivän Suomi on perussuomalaisten näkökulmasta siis jollakin tavalla ”moraalisesti rappeutunut”. Tämän hetkinen politiikka on perussuomalaisten mukaan elitististä ja kansanvaltaa halveksivaa, jossa ”kansan syviä rivejä” ei kuunnella.

Suomalaisuus on perussuomalaisten mukaan kilpailuetu. Yhtenäinen suomalaisuus nähdään takeena kansainväliselle menestykselle. Kansainvälistymisen trendi puolestaan koetaan uhkaavana, samoin kuin ylikansallinen ja kulttuureita sekoittava politiikka, joka ”pakottaa yksilöt liikkumaan valtioiden rajojen yli.” (2011,7.) Suomalaisen kulttuurin asema koetaan uhatuksi ja perussuomalaiset vaativat täsmällisiä poliittisia keinoja kulttuurista huolehtimiseksi. Perussuomalaiset tukisivat suomalaista kulttuuria panostamalla kansanmusiikkiin, kotiseutumuseoihin, kultakauden (kuten Edelfelt ja Gallen-Kallela) taiteen vaalimiseen sekä Ylen suomenkielisen ohjelmiston lisäämiseen. Ruotsinkielistä ohjelmistoa sen sijaan supistettaisiin, kuten myös ”englanninkielisiä populaarikulttuurisarjoja”, myöskään ”tekotaiteelliset postmodernit kokeilut” eivät kuulu tuettavan kulttuurin piiriin, koska ne eivät perussuomalaisten mukaan vahvista suomalaista identiteettiä. (PS 2011, 9-11.) Perussuomalaisilla on vahva käsitys siitä, mitä on ”oikea ja aito” suomalaisuus. Vaarana kuitenkin on, että puolueen määritelmässä tarkkaan suomalaisen kulttuurin rajat, se todellisuudessa rajaa ulos ison osan suomalaisuudesta – ja suomalaisista.

Perussuomalaiset puhuvat mielellään suomalaisuuden ihmeestä, joka on nostanut Suomen ”maailman tunnustamaksi edistyksen ja vaurauden kansakunnaksi.” Yhtenäinen kulttuuri ja itsenäisyys nähdään suomalaisen menestystarinan avaimina. Suomalaista kulttuuria pidetään yliverlaisena ja Suomea valtiona ja kansakuntana yhtenä ”maapallomme ihmeellisimmistä saavutuksista” ja ”suomalaisuutta meidän lahjana maailmalle” (PS 2011; 8-9, 33.) Perussuomalaiset nostavat suomalaisuuden ja suomalaisen kulttuurin sekä tavat jalustalle ja yhtenäisyyttä korostamalla suomalaisuuden erot pyritään tukahduttamaan tai unohtamaan. Suomalaisuuden ihmeellisyyttä korostamalla perussuomalaiset haluavat vahvistaa ”kansan syvien rivien” uskoa yhtenäiseen suomalaisuuteen, joka on jopa markkinavaltti ulkomailla.

Yksi keskeisimmistä suomalaisista arvoista on perussuomalaisten mukaan yhteisöllisyys, joka perustuu yhteisiin arvoihin ja normeihin. Myös kansa ja ihmisyyys perustuvat molemmat yhteisöllisyyteen. (ibid.) Yhteisiä arvoja ja normeja korostetaankin läpi ohjelman ja kulttuurien sekoittuminen koetaan uhkaksi suomalaiselle yhtenäisyydelle. Kaiken politiikan perustana on se, ”mikä on ihmiselle hyvä.” Henkiset arvot ovat perussuomalaisille tärkeitä: toiminnan perustana tulee olla henkinen kasvu ja ”yhteiskunnan tulee perustua ensisijaisesti henkisille arvoille”.

Suomalainen kulttuuri on perussuomalaisille koskematon: ”me pidämme myös joulujuhlamme ja suvivirtemme aivan kuten juhlapyhämme” (2011, 40). Tosin myös vihreiden maahanmuuttopoliittisesta linjapaperista löytyy maininta koulujen juhlaperinteiden säilyttämisestä, eikä kokoomuskaan ole valmis luopumaan maan tavoista suvaitsevaisuuteen vedoten. Kaikki puolueet ovat oppineet mantran, joka korostaa suomalaisten tapojen ja juhlapyhien koskemattomuutta. Perussuomalaisten ohjelmassa korostuu suomalaisen kulttuurin merkitys koko poliittisen ohjelman pohjana.

Suomalainen kulttuuri ja suvereeni kansallisvaltio ovat perussuomalaisen politiikan kulmakiviä. Perussuomalaiset toteavat (2011, 7):

”--politiikkamme perustuu Suomen historiaan ja suomalaiseen kulttuuriin. Perussuomalaiset haluavat puolustaa suomalaisten omaa kansansuvereniteettia, joka merkitsee sitä, että vain ja yksinomaan kansalla, joka muodostaa oman,

muista kansoista erillisen kansakunnan, on ikuinen ja rajoittamaton oikeus päättää aina vapaasti ja itsenäisesti kaikista omista asioistaan.”

Näin ollen Euroopan unioni ja muu kansainvälinen yhteistyö nähdään Suomen suvereniteettia rajoittavaksi toiminnaksi, jota on syytä välttää. Perussuomalaiset korostavat suomalaisen kansan erityislaatuisuutta ja ensisijaisuutta muihin kulttuureihin verrattuna. Kansa, tuo suvereeni suomalainen kansakunta, nähdään yksimielisenä ja yhdenmukaisena, eikä moninaisuudelle juuri anneta tilaa. Perussuomalaisille suomalaiset arvot tarkoittavat kansallismielisyyttä ja –ylpeyttä; kansanvaltaa, kristillisyyttä ja ”pienen ihmisen puolella olemista”.

Nuiva manifesti on avoimesti kansallismielinen: ”Nähdäksemme Suomen ei valtiona tule esiintyä globaalina, eettisenä toimijana. Suomen valtio on ensisijaisesti asiakasomistajiensa eli veroja maksavien kansalaisten edunvalvontamekanismi.” Tässä linjauksessa suljetaan pois se vaihtoehto, että myös maahanmuuttajat maksaisivat veroja ja antaisivat oman panoksensa yhteiskunnan rakentamiseen. Kulttuurien sekoittuminen nähdään uhkana ja epäluonnollisena: ”Pitkällä aikavälillä kantaväestön keskuudessa syntyvyyden saaminen nousuun on mielestämme helpoin, edullisin sekä luonnollisin eli toisin sanoen ainut todellinen ratkaisu väestörakenteen korjaamiseksi (PS 2011, 24). Toisin kuin muut puolueet, perussuomalaiset eivät näe lisääntyvää maahanmuuttoa tulevaisuuden huoltosuhteen vinouman korjaamisen ratkaisuna, vaan kannustaisivat ennemmin syntyperäisiä suomalaisia lisääntymään aktiivisemmin.

Vihreät puhuvat jokaisen ihmisen laatuyhteiskunnasta, jonka keskeisimpiä arvoja ovat kestävyys, demokratia ja avoimuus. Vihreät peräänkuuluttavat oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja rikkaampaa kulttuuriympäristöä. (Vihreät 2010a, 1.) Kulttuuriseen monimuotoisuuteen vihreät liittävät esimerkiksi kielellisen monimuotoisuuden ja kaksikielisyyden edistämisen, jota ollaan valmiita tukemaan myös yhteiskunnan varoista.

Vihreiden esiin nostamia arvoja ovat yhdenvertaisuus, inhimillisyys ja moninaisuus. Suomen vihreät näkevät toimijana, jolla on globaali vastuu esimerkiksi kiintiöpakolaisten vastaanottamisen suhteen. Sotaa tai vainoa pakenevien auttaminen on vihreiden mukaan ”velvollisuus, josta Suomi ei saa luistaa.” Vihreiden vaaliohjelmassa korostetaan yhdenvertaisuutta vähemmistöjen ja enemmistöjen kesken.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan maahanmuuttajien ja kantaväestön tasa-arvoista kohtelua. Vastakkainasettelujen syntyminen nähdään vaarallisena ja Suomen edun vastaisena. Vihreät kuvailevat maahanmuuttopolitiikkaansa inhimilliseksi toteamalla, että ”Suomeen saa tulla etsimään työtä, turvaa ja parempaa elämää.” Vihreät ovat ainoa tarkastelemistani puolueista, joka myöntää maahanmuuttajalle oikeuden muuttaa Suomeen myös paremman elämän, elintason, vuoksi. Vihreiden maahanmuuttopolitiikan johtotähtenä on inhimillisyyden ja oikeudenmukaisuuden vaatimus, Suomen lakien ja demokratian kunnioittamista unohtamatta. Suomalaisiksi arvoiksi vihreät nostavat inhimillisyyden, oikeudenmukaisuuden, vastuullisuuden ja demokratian kunnioittamisen.

Vihreätkin nostavat kulttuuriset kysymykset esiin linjapaperissaan. Maahanmuuttajia on syytetty perinteisten kristinuskoon liittyvien symbolien ja tapojen hävittämisestä, todetaan vihreiden linjapaperissa. Vihreät osallistuvat myös niin sanottuun suvivirsikeskusteluun toteamalla,

”On hyvä huomata, että useimmiten nämä vaatimukset (suvivirrestä luopumisesta, lisäys M.A-O) ovat peräisin uskonnottomilta kantasuomalaisilta, eivät niinkään maahanmuuttajilta. Kaikki suomalaisetkaan eivät ole yhtä mieltä ’perinteisistä suomalaisista tavoista’. Suvivirsi säilyköön koulujen juhlissa!” (2010b, 6.)

Koulujen juhlaperinteiden katoamisesta on kannettu huolta yli puoluerajojen. Keskustelu on koettu niin tärkeäksi, että asiasta on tehty jopa oma kysymys Helsingin sanomien eduskuntavaalikoneeseen. Suvivirrestä onkin muodostunut suomalaisen kulttuurin representaatio, jonka laulamatta jättäminen uhkasi koko suomalaisen kulttuurin säilymistä.

Vaaliohjelmassaan Kokoomus peräänkuuluttaa jokaisen *suomalaisen* (kursiivi M.A-O) vastuuta ja yhteisöllisyyttä sekä talkoohenkeä paremman Suomen luomiseksi. Kokoomus puhuu hyvinvointivaltion sijasta paremmintivaltiota, jonka arvoja ovat ”kannustava, sivistynyt, suvaitseva ja välittävä yhteiskunta” (Kokoomus 2011, 28–30.) Kokoomuksen tavoitteena on ”rakentaa yhdessä Suomesta maailman parasta maata millä mittarilla mitattuna tahansa.”

Kokoomus uskoo Euroopan unioniin ja kansainväliseen yhteistyöhön toteamalla, että vahva EU on jokaisen suomalaisen etu ja muistuttamalla, että Suomi ”ei ole erillään oleva saari muusta maailmasta”. Tämän päivän suomalaisuus liitetään vahvasti eurooppalaisuuteen ja kansainvälisyyteen. Suomen

arvoihin kuuluu kokoomuksen mukaan ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja sosiaalisesti vastuullisen markkinatalouden edistäminen. (2011, 17–18.) Suomalaisia ”vientituotteita” ovat rauhanrakennustaidot, suomalainen ruoka ja ”maailman paras opetus” peruskouluissa. Myös vihreät (2010a, 16) pitävät Suomea ”rauhanrakentamisen suurvaltana” ja vientituotteiksi vihreät luokittelevat myös ihmisoikeus- ja demokratiaosaamisen.

Vaaliohjelmassaan *Matkaopas hyvinvointivaltiosta paremminvointivaltioon* Kokoomus haluaa irtisanoutua menneisyydestä: ”Mitä siis on tehtävä? Ei ainakaan turvautua nostalgiaan. Helposti voi taipua ajattelemaan, että ennen kaikki oli paremmin.” (2011, 5). Tämä on luettavissa irtiotoksi populistisesta menneisyyden ihannoinnista ja kritiikiksi perussuomalaisten kansallismielistä nostalgiapolitiikkaa kohtaan. Kokoomus toteaa myös, että on turha haikailla kaikkivaltiaan valtion perään, sen sijaan se peräänkuuluttaa jokaisen suomalaisen vastuuta hyvinvoinnin rakentamiseksi. Vaalien alla usean puolueen edustajat esittivät kritiikkiä perussuomalaisten edustamaa ”ennen kaikki oli paremmin”-retoriikkaa kohtaan. Kokoomus luo kuvaa tulevaisuuteen katsovasta Suomesta, joka on kovaa vauhtia menossa kohti Euroopan unionin ydintä.

Lähtökohtaisesti perussuomalaiset näkevät maahanmuuttajat, ja erityisesti pakolaiset ja turvapaikanhakijat, suomalaisesta kulttuurista poikkeaviksi. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden muutto nähdään Suomelle epäedullisena, koska sitä on vaikea hallita. Kiintiöpakolaisuus ei perussuomalaisten mukaan ole yhtä ongelmallista, koska sitä Suomi voi kontrolloida paremmin. Nuivassa manifestissa todetaan, että kiintiöpakolaisia otettaessa tulisi ensisijaisesti valita ”sellaisten kansallisten ja uskonnollisten ryhmien jäseniä, joiden sopeutumis- ja kotoutumisennuste on kokemusperäisesti hyvä.” Tämä muistuttaa kristillisdemokraattien puheenjohtajan Päivi Räsänen antamia lausuntoja syksyllä 2010 ja keväällä 2011. Tuolloin Räsänen totesi, että kiintiöpakolaiset tulisi ottaa mieluiten samanlaisesta kulttuurista ja etusijalla voisivat olla kristityt.

Sekä perussuomalaiset, vihreät että kokoomus nostavat yhteisöllisyyden yhdeksi suomalaiseksi perusarvoksi. Jokainen puolue vain antaa sille oman merkityksensä. Perussuomalaisille yhteisöllisyys tarkoittaa ennen kaikkea yhteisiä arvoja ja normeja, vihreät puhuvat omatoimisesta yhteisöllisyydestä,

johon kuuluvat kasvavan vapauden lisäksi kasvava vastuullisuus. Kokoomukselle yhteisöllisyys puolestaan tarkoittaa yritteliäisyyttä sekä vastuunkantoa itsestä ja toisista.

Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus

Kokoomus näkee monikulttuurisuuden maahanmuuttopolitiikan tavoitteena. Se kuitenkin muistuttaa, että yhteiskunnan monikulttuurisuus ei tarkoita kaiken hyväksymistä: lakia ei voi rikkoa kulttuuriin tai uskontoon vedoten. Esimerkiksi nostetaan kunniaväkivalta, joka on ehdottomasti tuomittava. Maahanmuuttajalla on kuitenkin oikeus säilyttää oma kieli, kulttuuri ja uskonto, muistuttaa kokoomus. (2009, 45–46.) Kokoomuksen raportissa julkista keskustelua luonnehditaan mustavalkoiseksi, jonka kaksi ääripäätä on monikulttuurisuuden ihannoijat ja toisaalta ”maassa maan tavalla” – mallin kannattajat (2009, 45). Mihin leiriin kokoomus sitten itsensä sijoittaisi? Kokoomus ilmoittaa kannattavansa monikulttuurista ja hyväksyvää yhteiskuntaa, jonka maahanmuuttopolitiikka perustuu monikulttuurisuuden ihanteeseen (ibid.). Toisaalta kokoomus toteaa, että ”yhteiskunnassa on kuitenkin opittava toimimaan sen sääntöjen ja lakien mukaan: maassa maan tavalla” (2009, 33).

Nuiva vaalimanifesti on hyvin maahanmuuttokriittinen ohjelma, jonka allekirjoittaneet ehdokkaat vaativat Suomea luopumaan ”nykyisestä monikulttuurisesta valtioideologiasta, erilaisuuden ihannoimisesta ja itsetarkoituksellisesta ylläpidosta.” Heidän mukaansa maahanmuuttajien uskonnollisten ja kulttuuristen tarpeiden tukeminen ei kuulu Suomen valtion tehtäviin, eikä valtion tule olla ”vähemmistöidentiteettien rahoittaja”. Avoimeksi jää, tarkoitetaanko tällä myös niin sanottujen kotimaisten vähemmistöjen, kuten saamelaisten tai romanien, identiteetin tukemista tai siis siitä irtisanoutumista. Irtisanoutuminen vähemmistöjen tukemisesta on selvä pyrkimys kohti monokulttuuri-Suomea, jossa vallitsisi yksi yhtenäinen kulttuuri.

Viime aikoina monikulttuurisuus on saanut osakseen kovaakin kritiikkiä. Vihreät torjuvat monikulttuurisuuskritiikin toteamalla, että se ei ole ideologia, vaan pikemmin vallitseva tosiasia tämän päivän Suomessa, jossa ”maan tavat ovat monet ja moninaisuus voimavara.” (2010a, 6.) Näin vihreät ikään kuin kiistävät koko keskustelun monikulttuurisuudesta. Vihreät eivät usko siis yhtenäiskulttuuri-Suomeen, vaan näkevät suomalaisuuden jo lähtökohtaisesti moninaiseksi. Maan tapoihin viitataan

lähes kaikkien eduskuntapuolueiden vaali- tai maahanmuuttopolitiikan ohjelmissa. ”Maassa maan tavalla” –matraa on toisteltu niin paljon, että jokaisen puolueen on otettava siihen jonkinlainen kanta.

Yksi Kokoomuksen esille nostamista arvoista on suvaitseva yhteiskunta. Kokoomuksen määrittelemänä suvaitsevaisuus ” – on sitä, että osaamme olla sivistyneesti eri mieltä. Me ennen niin sopuisat suomalaiset olemme alkaneet olla kovasti mieltä kaikenlaisista asioista.” (2011, 29.) Kokoomus viittaa sopuisaan kansaan ja johonkin ”suomalaiseen perusluonteeseen”, johon ei kuulu asioista riitely ja väittely. Näitä ”kaikenlaisia asioita” ovat kokoomuksen mukaan maahanmuuton lisäksi sukupuolivähemmistöt, kerjäläiset ja pakkoruotsi. Kokoomus ei hyväksy suvaitsevaisuuden nimissä omien perinteiden lopettamista kohteliaisuudesta muita tapoja kohtaan. Tässä kokoomus viitanee kovaan keskusteluun suvivirsien ja jouluevankeliumiin kohtaloon koulujen juhlissa.

Kulttuurierot

Perussuomalaisten ihanteena on suvereeni kansallisvaltio, jolla on yhtenäinen kulttuuri. Tähän vedoten perussuomalaiset vastustavat kansainvälistä muuttoliikettä ja ihmisten liikkumista rajojen yli, koska ”liikkuvuus pysyvänä ilmiönä tuhoaa kulttuurista pääomaa” (2011, 43). Kulttuurisen pääoman tuhoutuminen ja kulttuurien sekoittuminen tuntuu olevan yksi perussuomalaisten suurimmista uhkakuvista. Toiveena lienee, että rajat sulkevalla politiikalla voitaisiin pysäyttää ihmisten liikkuminen ja kulttuurien sekoittuminen.

Vihreät tunnustavat vähemmistöjen ja maahanmuuttajien oikeuden omaan kieleen ja kulttuuriin, mutta erivapauksia esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittamisen suhteen ei myönnetä. Myös maahanmuuttajilta vaaditaan sitoutumista tasa-arvoon ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. (2010a, 6.) Vihreät odottavat maahanmuuttajalta sitoutumista maan lakeihin, mutta antavat oikeuden oman kulttuurin säilyttämiseen. Maan lakien ja maahanmuuttajien kulttuurien välillä ei nähdä olevan lähtökohtaisesti ristiriitaa, mutta ristiriitatilanteissa pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan arvoista ja vaatimuksista ei voida poiketa kulttuurisiin tai uskonnollisiin syihin vetoamalla. (2010b, 1-4.)

Vihreät tuomitsevat linjapaperissaan radikaalin islamismia ja ovat valmiita suojaamaan maltillisen islamin kannattajia fundamentalismilta. Burkha- tai huivikieltoa vihreät eivät ole valmiita hyväksymään. Vihreät on ainoa puolue, joka nostaa esiin varsinkin muualla Euroopassa paljon keskustelua aiheuttaneen huivikysymyksen. Myös vihreät mainitsevat kunniaväkivallan, pakkoavioliitot ja sukupuolielinten silpomiset ja peräänkuuluttavat tehokasta puuttumista niihin. Erityishuomiota kiinnitetään naisten ja tyttöjen oikeuksien tukemiseen. Kaikki puolueet näkevät maahanmuuttajien kulttuureihin liittyvän väkivaltaa sekä naisten ja lasten alistamista. Naiset ja lapset kuvataan erityisen haavoittuvassa asemassa oleviksi ja ikään kuin ”kulttuuriensa uhreiksi”.

5.3. Työ ja työttömyys

Työ nähdään maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta tärkeimpänä elementtinä. Työperäiseen maahanmuuttoon suhtaudutaan pääasiassa positiivisesti. Työperäinen, ”osaavien ihmisten”, maahanmuutto nähdään Suomelle eduksi. Humanitaarisin syin Suomeen muuttaneita ei sen sijaan juurikaan nähdä potentiaalisina työntekijöinä ja veronmaksajina. Maahanmuuttajien työllistymiseen liittyvinä riskeinä nostetaan esiin harmaa talous ja niin sanottu kaksien työmarkkinoiden syntyminen. Kaikkien analysoimieni puolueiden lähtökohtana on, että maahanmuuttajien työllistymiseen liittyy haasteita tai ongelmia.

Kokoomus näkee, että Suomi tarvitsee lisää veronmaksajia ja työntekijöitä, mutta humanitaariseen maahanmuuttoon suhtaudutaan varauksellisemmin: ”Jokainen on tervetullut Suomeen tekemään töitä *suomalaisilla* työehdoilla.” (kursiivi M.A-O; 2011, 23.) Työn tekeminen on suuressa arvossa suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa yhteiskunnan täysivaltaisen jäsenen kriteereistä työ on yksi tärkeimmistä. Kokoomus korostaa *suomalaisten* työehtojen merkitystä. Suomalaiset työehdot nähdään arvostettavina ja reiluin, joista kannattaa olla ylpeitä.

Kokoomuksen mukaan työperäinen maahanmuutto on Suomelle tulevaisuudessa eilinehto. Puolue linjaa, että Suomi tarvitsee sellaisia maahanmuuttajia, jotka sijoittuvat suoraan työelämään. (2009, 65.)

Pitäisikö maahanmuuttajan hallita suomen kielikin jo valmiiksi, jotta voisi sijoittua suoraan työelämään? Suomen kielen osaaminen kun nähdään usein edellytyksenä työllistymiselle. Kokoomus haluaa Suomeen lisää maahanmuuttajia, mutta haluaa tarkasti määritellä millaisia. Rekrytoinnin tulee olla myös eettisesti kestävä: työvoimaa tulee hankkia lähinnä sellaisista maista, jossa työkäisille nuorille ei ole riittävästi töitä. (2009, 66.)

Työn perässä muuttaneita ollaan valmiita houkuttelemaan jäämään pysyvästi Suomeen (2009, 67), sen sijaan humanitäärisin syin Suomeen tulleiden ei haluta jäävän tänne pysyvästi, koska heille tulee kokoomuksen mukaan kehittää yhä luovempia palautuskeinoja (2009, 22). Pakolaisstatuksen omaavia ei siis juurikaan nähdä mahdollisena työvoimana. Raportissa todetaan: ”Suomesta ei saa muodostua maahanmuuttajien läpikulkumaata.” (2009, 59.) Pakolaisia ja humanitäärisin perustein oleskeluluvan saaneita sen sijaan kannustetaan palaamaan lähtömaihinsa, eikä heidän pysyvää kotoutumista Suomeen nähdä yhtä toivottavana kuin työperäisten maahanmuuttajien.

Perussuomalaisten ehdokkaiden Nuivassa manifestissa tehdään selkeä jako ”hyvän” ja ”huonon” maahanmuuton välille: ”mitä avokätisemmin Suomi kohtelee sosiaalisia maahanmuuttajia, sitä vähemmän Suomi pystyy kilpailemaan hyvistä ja osaavista maahanmuuttajista.” Manifestin allekirjoittaneet eivät ilmeisesti usko, että sosiaalisin perustein, siis esimerkiksi puolison perässä, Suomeen muuttanut henkilö voisi olla ”hyvä” eli osaava ja ammattitaitoinen maahanmuuttaja. ”Nuivat” tekevät selvät rajaviivat työperäisten, sosiaalisten ja humanitaaristen maahanmuuttajien välille, vaikka usein erilaiset muuton syyt kietoutuvat toisiinsa. Jaottelulla kielletään turvapaikanhakijoiden ammattitaito ja kyky olla hyödyksi yhteiskunnalle. Nuivassa manifestissa turvapaikanhakijat esiintyvät ainoastaan kulueränä ja yhteiskunnalle hyödyttöminä yksilöinä, jotka eivät kykene työhön.

Vihreätkin haluavat lisää työvoimaa Suomeen, samalla nostetaan kuitenkin esiin, että tänne muuttava ei ole pelkkää työvoimaa, vaan ihminen, jolla on monenlaisia tarpeita. Työperustaisen maahanmuuton yhteydessä on vihreiden mukaan tärkeää taata reilut työehdot ja estää kaksien työmarkkinoiden synty. (2010b, 3.) Vihreät puhuvat reiluista työehdoista, kokoomus puolestaan suomalaisista työehdoista. Vihreät vaativat maahanmuuttajien ulkomailta hankitun osaamisen tunnustamista ja joustavampaa hyväksymistä. Työperäiseen maahanmuuttoon liittyen vihreät vaativat, että maahanmuutolle on

olemassa riittävästi laillisia väyliä. Laillisten maahantulokeinojen puuttumisen nähdään johtavan paperittomiin siirtolaisiin.(2010b, 7) Rajojen sulkeminen ei vihreiden mukaan ole siis realistinen vaihtoehto, vaan puolue uskoo ihmisten liikkuvan joka tapauksessa – joko laillisin keinoin tai laittomasti.

Perussuomalaisten mukaan kaikkea työperätöntä maahanmuuttoa on hillittävä. Työperäiseen maahanmuuttoon suhtaudutaan hieman positiivisemmin, kunhan se täyttää reunaehdot: töitä tehdään suomalaisilla työehdoilla veroja Suomeen maksaen niin että yhdenkään suomalaisen työpaikkaa ei viedä. Maahanmuuttajat eivät myöskään saisi viedä pienituloisten suomalaisten työläisten asuntoja, linjaavat perussuomalaiset. Kokonaisuudessaan perussuomalaiset puhuvat erittäin vähän maahanmuuttajien työllistymisestä – onko oletusarvona se, että he eivät työllisty?

5.4. Sosiaaliset ongelmat

Maahanmuuttoon liitetään monia sosiaalisia ongelmia, kuten rikollisuutta, ghettoutumista, sosiaaliturvan hyväksikäyttöä tai yleistä turvattomuutta. Kokoomus ja perussuomalaiset puhuvat myös vetovoimatekijöistä, jotka houkuttelisivat maahanmuuttajia nimenomaan Suomeen. Tällaisiksi vetovoimatekijöiksi nostetaan esimerkiksi perheenyhdistämiskäytännöt ja sosiaaliturva. Perussuomalaisten mielestä maahanmuuton ongelmat eivät ole ratkaistavissa “suurellakaan rahalla”. Vihreät sen sijaan eivät puhu ongelmista, vaan arjen haasteista, jotka ovat usein keskustelemalla ratkaistavissa. Vihreiden luonnehtimat ”arkiset haasteet” antavat kuvan maalaisjärjellä ja sovittelulla ratkaistavissa olevista asioista. Linjapaperissaan vihreät myöntävät, että kotoutumisen haasteet ovat ”jääneet monikulttuurisuuspuheen jalkoihin”. Vihreät toteavat, että vaikenemisen aika on ohi ja pelkän suvaitsevaisuuskasvatuksen ja rasismin vastaisen työn sijaan on nyt aika keskittyä arjen ongelmien ratkaisuun.

Perussuomalaiset vastustavat kansainvälistä muuttoliikettä ja ihmisten liikkumista rajojen yli, koska ne ”synnyttävät ongelmia”. Maahanmuutto nähdään jo lähtökohtaisesti ongelmalliseksi ja perussuomalaiset ottavat globaalin vastuunkantajan roolin vastustamalla muuttoliikettä muun muassa

luonnon kantokyvyn heikkenemiseen vedoten. Vihreät eivät koe ihmisten liikkumista rajojen yli niinkään uhkana vaan oikeastaan luonnollisena osana tämän päivän maailmaa. Liikkuminen paremman elämän, turvan tai rakkauden perässä nähdään luonnollisena ja inhimillisenä. Vihreät vaativat oikeudenmukaisia maahanmuuton pelisääntöjä, mikä ei kuitenkaan ”tarkoita jokaisen halukkaan lennättämistä somalialaiselta pakolaisleiriltä Suomeen.” (2010b, 1.) Tämä on selvä vastaus ”maahanmuuttokriitikoiden” luomiin uhkakuviin, jossa ”löysän” maahanmuuttopolitiikan seurauksena Suomi olisi avoinna kaikille maailman pakolaisille.

Turvallisuus

Kokoomuksen raportissa luodaan uhkakuvia, joita ”hallitsematon” maahanmuutto toisi mukanaan: muissa Euroopan maissa kotouttamisen epäonnistumisesta on maksettu ”korkeaa hintaa”, epäonnistunut politiikka on aiheuttanut vastakkainasetteluja, joka taas heikentää kansallista yhtenäisyyttä. (2009, 5.) Lausahduksen taustalla on siis ajatus sellaisesta kansallisesta yhtenäisyydestä, jonka kotoutumattomat maahanmuuttajat voivat rikkoa. ”Korkean hinnan” maksamisella viitataan sellaisiin maahanmuuton ongelmiin, joita ei edes sen tarkemmin uskalleta määritellä. Toisaalta puhumalla ”korkean hinnan maksamisesta” viesti on jo tullut selväksi: jotakin pahaa, vaarallista ja peruuttamatonta tapahtuu, elleimme nyt muuta politiikan suuntaa. Uhkakuva on jo luotu.

Perussuomalaiset luokittelevat maahanmuuttopolitiikan ja rajavalvonnan osaksi Suomen turvallisuuspolitiikkaa (2011, 39). Tämä luo kuvaa uhkista ja vaaroista, joita on torjuttava tehokkaalla rajavalvonnalla. Perussuomalaiset vastustavat EU:n yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa, koska ”meidän tulee tarkastella perusteellisesti, keitä maahamme tulee.” Perussuomalaiset vaativat täyden oikeuden päättää siitä, millaisia maahanmuuttajia Suomeen otetaan. Tällä hetkellä suuri osa maahanmuuttopolitiikasta on jo Euroopan unionin tasolla säädelyä. Perussuomalaiset on ainoa eduskuntapuolue, joka vastustaa EU:n yhteistä turvapaikkapolitiikkaa. EU:n yhteinen linja turvapaikka-asioissa lisäisi perussuomalaisten mukaan todennäköisesti Suomeen otettavien pakolaisten määrää; tämä on ”taakanjakoa”, johon Suomen ei tule osallistua. (2011, 41–42.) Perussuomalaiset kaipaavat sellaista täydellisen suvereenia valtiota, jolla ei ole kansainvälisiä velvoitteita.

Myös alaikäiset turvapaikanhakijat luokitellaan turvallisuusuhaksi. Kokoomus näkee alaikäiset turvapaikanhakijat erityisen uhkaavina, koska heidän ”kotoutuminen on hankalaa, syntymäaikaa ei ole tiedossa, vaikeuttavat todellisessa avuntarpeessa olevien lasten ja nuorten hakuprosessia ja aiheuttavat ennakkoluuloja kansassa, lisäksi osa salaa tai valehtelee ikänsä”. Alaikäiset nähdään siis suurimpana ongelmaryhmänä. Kokoomuksen lähtökohtana on, että osa valehtelee ikänsä ja näin ollen kokoomus vaatii lääketieteellisten ikätestien kirjausta lakiin. Raportin ilmestymisen jälkeen ulkomaalaislakiin onkin tehty muutos, jolla veloitettiin turvapaikanhakija ikätestiin viranomaisten sitä vaatiessa. (2010, 17–19.)

Vetovoimatekijät

Kokoomus ja perussuomalaiset ovat vakuuttuneita siitä, että Suomen maahanmuuttopolitiikassa on ”vetovoimatekijöitä”, jotka houkuttelevat ulkomaalaisia, tässä yhteydessä kyse on lähinnä turvapaikanhakijoista, Suomeen. Kokoomus on vakuuttunut siitä, että lisääntyneet turvapaikanhakijamäärät⁸ johtuvat Suomen maksamasta toimeentulotuesta (2009, 13). Kokoomus ajoikin toimeentulotuen leikkausta ja turvapaikanhakijalle maksettavaa toimeentulotukea laskettiin vuonna 2010. Nyt se on 30–79 % tuen perusosaa pienempi (Työministeriö). Toimeentulotuen lisäksi toisena vetovoimatekijänä kokoomus näkee Suomen perheen yhdistämispolitiikan (emt., 20). Kokoomuksen lähtökohtana on, että järjestelmää käytetään hyödyksi ja osa hakijoista on täysin perusteettomia, politiikan tavoitteena tulee olla perusteettomien hakemusten vähentäminen:

”Suomen turvapaikkapolitiikassa ei saa olla sellaisia vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelisivat muun muassa jo toisiin EU-maihin asettuneita henkilöitä Suomeen. Poliittisilla linjauksilla sekä lainsäädännöllä ja sen muutoksilla on signaalivaikutus ilman perusteltua syytä turvapaikkaa hakevien määrään.” (2009, 20.)

Myös perussuomalaiset pitävät perheiden yhdistämistä Suomen vetovoimaa lisäävänä tekijänä. Perussuomalaiset kiristäisivät merkittävästi perheen yhdistämispolitiikkaa, koska siitä on tullut ”tärkein työperättömän maahanmuuton kanava.” Lähes kaikilla oleskeluluvan saaneilla ulkomaalaisilla on oikeus saada perheenjäseniään Suomeen, jos toimeentulovaatimukset täyttyvät (toimeentulovaatimus ei kuitenkaan ainakaan toistaiseksi koske kansainvälistä suojelua saaneita). Kansainvälistä suojelua saavien perheenjäsenille annettiin 394 myönteistä oleskelulupaa ja 686 kielteistä päätöstä ajalla 1.1.–

⁸ Satosen raportti on vuodelta 2009, jolloin turvapaikanhakijoiden määrä oli nousussa. Vuonna 2010 ja 2011 hakijamäärät ovat laskeneet merkittävästi.

30.9.2011. Tuolla aikavälillä perhesiteen perusteella myönnettiin yhteensä 4187 oleskelulupaa. Kansainvälistä suojelua saaneiden perheen yhdistämiset ovat 9,4 % kaikista perhesideluista. (Maahanmuuttovirasto) Mediassa on kuitenkin saanut kuvan, että pakolaisten ja muiden suojelua saaneiden perheenjäseniä suorastaan ”virtaa” Suomeen.

Kokoomus suhtautuu alaikäisiin turvapaikanhakijoihin kriittisesti, koska alaikäiset turvapaikanhakijat käynnistävät usein vetovoimatekijänä pidetyn perheen yhdistämisen. Raportissa viitataan, että lähiaikoina on odotettavissa jopa 3000–4000 perheen yhdistämistapausta pelkästään Somaliasta. Tästä aiheutuu kokoomuksen mukaan ”kohtuuttomia haasteita”. (2010, 19.) Kokoomus luo uhkakuvaa tuhansien somalialaisten perheenjäsenten saapumisesta Suomeen.

Kokoomuksen raportissa tuodaan esiin, että periaatteessa jokainen pakolaisstatuksen saanut aikuinen tai lapsi voi tuoda lisähenkilöitä Suomeen. Tässä yhteydessä raportista ei kuitenkaan löydy viittausta kansainvälisesti tunnustettuun perhe-elämän oikeuteen tai esimerkiksi lasten oikeuksien sopimukseen, joka asettaa pakolaislapselle oikeuden perheen yhdistämiseen. Tässä yhteydessä raportti ei myöskään kerro, ketä näillä ”lisähenkilöillä” tarkoitetaan. Perheen yhdistämisen kautta maahan voi saada oman ydinperheen jäseniä, ei ketä tahansa sukulaisia. Mediassa on puhuttu paljon kasvattilapsista ja heidän tulostaan Suomeen perheen yhdistämisen kautta. Laki antaa mahdollisuuden tähän, mutta ainoastaan jos kiinteää perhe-elämää on vietetty jo lähtömaassa ja se pystytään osoittamaan tai vanhemmat ovat kadonneet tai kuolleet.

Kokoomus toteaa, että Suomi voi vielä välttää monen Euroopan maan kohtalon ja maahanmuutosta aiheutuvat ongelmat, kunhan turvapaikanhakijoiden määrää kontrolloidaan riittävästi ja edistetään työperäisen maahanmuuton edellytyksiä. (2009, 74.) Ajatuksena näyttää siis olevan, että ”uhkakuvia on, mutta selviämme kunhan kontrolloimme ja asetamme tiukat rajat”. Kokoomus näkee, että suomalaista turvapaikkapolitiikkaa tulee viedä kohti pohjoismaalaista ja yleiseurooppalaista suuntaa. (2009, 74.) Tämä luo kuvan, että Suomi olisi tähän asti vetänyt politiikassaan jotenkin merkittävällä tavalla muusta Euroopasta ja pohjoismaista eroavaa maahanmuuttopolitiikan linjaa. Esimerkiksi Sisäasiainministeriön selvitys koskien eurooppalaisia ja pohjoismaalaisia perheen yhdistämiskäytäntöjä osoittaa, että Suomessa perheiden yhdistämiseen liittyvä politiikka ei ole muita maita houkuttelevampi.

Suomen perheenyhdistämispolitiikkaa ei ministeriön mukaan voida pitää humanitäärisen maahanmuuton vetovoimatekijänä. (Sisäasiainministeriö 22.10.2010, 15.)

”Elintasopakolaiset” ja järjestelmän hyväksikäyttö

Perussuomalaiset nostavat esiin, että vain hyvin pieni osa turvapaikanhakijoista saa turvapaikan, ikään kuin oletuksena olisi, että loput hakijoista ovat perusteettomia ja turhia. Turvapaikan saaneet ovat Geneven pakolaissopimuksen tarkoittamia pakolaisia. Kuten aiemmin olen luvussa 2.1 tuonut esiin, on Geneven sopimuksen pakolaismääritelmä hyvin tiukka eikä vastaa enää kovin hyvin tämän päivän pakolaisuuden syihin. Tämän vuoksi Euroopan unionissa on annettu esimerkiksi niin sanottu määritelmädirektiivi (2004/83/EY), joka asettaa vähimmäisvaatimukset täydentäväksi tarkoitetusta toissijaisesta suojelusta.

Toissijaisen suojelun kategoria on siis EU-direktiivillä annettu ja näin ollen myös Suomea oikeudellisesti velvoittava. Perussuomalaisten vaaliohjelmassa todetaan, että ”oleskelulupa ns. toissijaisen suojelun nojalla myönnetään joko heti tai valitusprosessin jälkeen suurimmalle osalle.” Lisäksi todetaan, että ”suurin osa turvapaikanhakijoista on liikkeellä taloudellisista syistä tai lähtömaan yleisten olosuhteiden vuoksi.” (2011, 41.) Perussuomalaiset luovat sellaisen kuvan, että toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneet olisivat epäoikeutettuja saamaan kansainvälistä suojelua tai että suojelua saisi automaattisesti. Oikeus toissijaiseen suojeluun tutkitaan kuitenkin yksilöllisesti turvapaikatutkinnan yhteydessä.

Perussuomalaiset rinnastavat toissijaista suojelua saaneet taloudellisiin syin liikkeellä oleviin. Toissijaisen suojelun kriteerinä on kuitenkin hakijaa hänen kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan uhkaava kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus. Toissijaista suojelua voidaan antaa myös, jos hakija ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa joutumatta vakavaan henkilökohtaiseen vaaraan siellä vallitsevan aseellisen selkkauksen vuoksi. Perussuomalaiset eivät ilmeisesti näe mahdollisena sitä, että jos suuri osa Suomeen tulevista turvapaikanhakijoista saa oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella, on

hakijoilla tässä tapauksessa aihetta ja perusteluja saadakin suojelua. Perussuomalaisten lähtökohtana on, että suurin osa turvapaikanhakijoista on perusteettomia ja vain taloudellisin syin liikkeellä.

Rikollisuus

Rikoksiin syyllistyneisiin maahanmuuttajiin puolueet suhtautuvat yleisesti ottaen hyvin kriittisesti. Perussuomalaiset ja kokoomus vaativat esimerkiksi karkotusten nopeuttamista, jos maahanmuuttaja on syyllistynyt vakaviin rikoksiin. Perussuomalaisten, ja myös ”nuivan” siiven, mukaan vakavaan tai toistuviin rikoksiin syyllistyneet maahanmuuttajat on karkotettava maasta. Manifesti täydentää vaatimusta toteamalla vielä, että karkotus tulee tehdä ”riippumatta siitä, millaiset olosuhteet alkuperämaassa vallitsevat”. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole huomioitu kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-direktiiveihin sisältyvää non-refoulement –periaatetta eli palautus- ja karkotuskieltoa, joka estää karkottamisen alueelle, jolla henkilö voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi. Maasta poistamisen linjauksissa Suomea sitovat myös Euroopan ihmisoikeussopimus ja sen perusteella annetut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset. Liikkumavaraa linjauksissa on siten vain kansainvälisten velvoitteiden rajojen sisällä.

Vihreät eivät puhu maahanmuuttajista suoraan rikollisina, mutta kunniaväkivalta ja sukuelinten silpomiset mainitaan teoista, joita suomalaisessa yhteiskunnassa ei hyväksytä. Enemmän maahanmuuttajista puhutaan rikoksen uhreina, koska vihreät ottavat kummassakin ohjelmassaan kantaa viharikoksiin ja niiden tuomitsemiseen. Puolue asettaa nollatoleranssin viharikoksille ja peräänkuuluttaa niiden entistä parempaa tunnistamista. Kokoomus liittää maahanmuuttajat rikollisuuteen samalla tavalla kuin vihreät – kunniaväkivallan kautta ja rasististen rikosten uhreina. Kunniaväkivaltaan kokoomus tarttuisi ennaltaehkäisevällä työllä ja lisäksi tulisi panostaa enemmän rasististen rikosten tutkintaan.

”Ghettoutuminen”

Asuntopolitiikka puhuttaa myös vihreitä. Vihreät näkevät, että asuinalueet ovat eriytyneet, mutta ghettoutumista ei Suomessa vihreiden mukaan ole. Maahanmuuttajien keskittyminen samoille alueille

nähdään johtuvan siitä, että edulliset asunnot ovat keskittyneet tietyille alueille. Kokoomus ei myöskään näe, että Suomessa olisi voimakasta alueiden eriytymistä, mutta myöntää, että viime vuosina maahanmuuttajat ovat keskittyneet tietyille alueille. Vastuuta kokoomus siirtää kunnille, joiden tehtävänä on huolehtia, ettei ”väestörakenteesta tule liian yksipuolista”. Kokoomus varoittaa maahanmuuttajien tietyille alueille keskittymisen johtavan alueiden palveluiden huononemiseen ja koulujen eriytymiseen. Uhkakuvia luodaan, mutta samalla nähdään, että ne ovat ratkaistavissa asuntopoliitikalla.

Perussuomalaisten mukaan Suomi on seuraamassa muun Euroopan esimerkkiä ”ghettoutumiskehityksessä”. Perussuomalaiset pelkäävät, että maahanmuuttajien asuessa lähellä toisiaan ”syntyy vähemmistöjen muodostamia keinotekoisia yhdyskuntia, joiden sisällä elävillä ihmisillä ei ole kontaktipintaa normaalin yhteiskunnan kanssa.” Maahanmuuttajien nähdään muodostavan ”keinotekoisia yhdyskuntia”, joilla ei ole kontakteja normaaliin eli suomalaiseen yhteiskuntaan. Perussuomalaiset sijoittaisivat maahanmuuttajat sinne mistä löytyy vapaita asuntoja – pois kaupungeista, joissa ”työttömät maahanmuuttajat” vievät asuntojonoissa ”pienituloisten suomalaisten” vuokra-asunnot.

Syrjintä ja rasismi

Vihreät tuomitsevat syrjinnän ja viharikokset, joille puolue asettaa nollatoleranssin. Syrjinnän kitkemiseksi vihreät olisivat valmiita kokeilemaan anonyymiä työnhakua julkishallinnossa. Yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi vihreät näkevät mahdollisena väliaikaiset niin sanotun positiivisen diskriminaation toimenpiteet. Perussuomalaiset eivät hyväksy positiivista diskriminaatiota tai muita väliaikaisia vähemmistöjä suosivia keinoja, vaan näkevät ne ”enemmistön syrjinnäksi”. Myös kokoomus tuomitsee rasismia ja muukalaisvihan. Rasismia nousun vaara nähdään todellisena uhkana, jota vastaan on taisteltava esimerkiksi panostamalla rasististen rikosten tutkintaan ja viranomaisten koulutukseen (2009, 46).

Perussuomalaiset ottavat kantaa myös viharikoslainsäädäntöön, joka vaarantaa heidän mukaansa sananvapauden ja voi rajoittaa ”normaalista poliittisesta keskustelusta”. (2011, 53) Muut puolueet ovat

huolestuneita rasististen rikosten lisääntymisestä, mutta perussuomalaiset ovat huolestuneita sen sijaan siitä, että ”etninen hienotunteisuus” estää lainsäätäjää puuttumasta epäkohtiin. Muiden eduskuntapuolueiden ohjelmissa irtisanoudutaan ja tuomitaan rasismi. Perussuomalaiset eivät tuomitse rasismia, sen sijaan keskitytään määrittelemään mikä kaikki ei ole rasismia, esimerkiksi (2011, 40): ”Suomalaisen kulttuurin vaaliminen ja yhteiskunnan järjestyksen ylläpitäminen ei ole rasismia.” Suomalaisen kulttuurin rapautumisesta ”etniseen hienotunteisuuteen” vedoten ollaan ilmeisen huolissaan.

Perussuomalaiset ja kokoomus liittävät maahanmuuttoon erilaisia sosiaalisia ongelmia. Maahanmuuton katsotaan johtavan turvattomuuteen, aiheuttavan ”ghettoutumista”, lisäävän rikollisuutta ja johtavan hyvinvointijärjestelmämme hyväksikäyttöön. Toisaalta kasvavaan maahanmuuttoon liitetään myös syrjintä ja rasismi. Vihreät eivät juuri ota kantaa edellä esitettyihin uhkiin ja ongelmiin. Vihreät toteavat kyllä, että vaikenemisen aika on ohi ja haasteista on puhuttava, mutta käytännössä puolue ei ota kantaa maahanmuuttokriitikoiden esittämiin väitteisiin maahanmuuton aiheuttamista ongelmista.

5.5. Kieli, koulutus ja kotoutuminen

Puolueet ymmärtävät kotoutumisen eri tavoilla. Kokoomus ja vihreät määrittelevät kotoutumisen kaksisuuntaiseksi prosessiksi, jossa myös suomalaisen yhteiskunnan on mukauduttava. Perussuomalaiset hyväksyvät maahanmuuttajat, jotka sopeuttavat itse itsensä, ilman yhteiskunnan tukea. Yhtä mieltä ollaan siitä, että avaimet suomalaiseen yhteiskuntaan ovat kieli, koulutus ja työ.

Kotoutuminen on suuressa roolissa kokoomuksen raportissa ja puolue määrittelee sen seuraavalla tavalla: se on ”maahanmuuttajaa koskeva yksilöllinen prosessi, jonka tavoitteena on maahanmuuttajan osallistuminen ja sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan niin, että hän samalla *säilyttää yhteyden* myös omaan kieleensä ja kulttuuriinsa. (2009, 9, kursiivi M. A-O.) Kokoomus myöntää, että aiemmin maahanmuuttajien on vain odotettu sopeutuvan suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta nyt tulee korostaa myös vastaanottavan yhteiskunnan muutosvalmiutta: maahanmuuttajiin ei tulisi ikuisesti suhtautua ulkomaalaisina, vaan heidät tulisi hyväksyä täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Kotoutumisprosessi edellyttää siis muutosta myös suomalaisen yhteiskunnan osalta. Kotoutuminen ei näin ollen ole yksin maahanmuuttajan vastuulla. Kokoomus näkee suomen tai ruotsin kielen opiskelun kaikkien

maahanmuuttajien oikeudeksi. Kokoomuksen mukaan suomalainen tapa suhtautua maahanmuuttajiin on ollut, että heidän ajatellaan muuttavan ennemmin tai myöhemmin takaisin kotimaahansa. Oletusarvona usein on, että maahanmuuttaja ei aiokaan kotiutua. (2010, 45.)

Kokoomuksen raportin päätössanoissa todetaan, että ”suomalaisen yhteiskunnan pitää pystyä kotouttamaan kaikki humanitäärisin perustein oleskeluluvan saaneet maahanmuuttajat.” (2009, 73.) Aiemmin raportissa on jo todettu, että perheen saaminen Suomeen on olennainen osa Suomeen kotoutumista. Myös humanitäärisin perustein maahan muuttaneille perhe on tärkeä osa kotoutumista. Perheenyhdistämisiin vaaditaan kuitenkin tiukennuksia. Perheenyhdistämishakemusten pitkät jonot eivät ainakaan edesauta kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kotouttamispolitiikassa perussuomalaiset luottavat ”maassa maan tavalla” –mantraan, eivätkä hyväksy sitä että suomalaisten pitäisi sopeutua maahanmuuttajien tapoihin. Oman kulttuurin ylläpitäminen on ”nuivien” mukaan sallittu niin kauan kun siihen ei tarvita yhteiskunnan tukea. Myöskään kouluissa ei tulisi julkisilla varoilla opettaa vähemmistökieliä, eikä viranomaisten ”niukkoja ajallisia ja rahallisia resursseja pidä haaskata erilaisiin kulttuurisensitiivisyys- ja toiseudenkohtaamiskoulutuksiin.” Manifestin viesti on selkeä: maahanmuuttajien oman kulttuurin ja kielen säilyttäminen tehdään niin vaikeaksi, että se on käytännössä mahdotonta. Yhteiskuntaan sopeutuminen tarkoittaa omasta kielestä ja kulttuurista luopumista, jossa suomalaisen yhteiskunnan ei tarvitse tulla vastaan.

Tässä perussuomalaiset ja manifestin allekirjoittaneet eroavat muista puolueista kenties selkeimmin: muut puolueet näkevät että myös vastaanottavalla yhteiskunnalla on osavastuu maahan muuttavien kotoutumisesta. Perussuomalaiset ja ”nuivat” siirtävät vastuun kotoutumisesta täysin maahanmuuttajille itselleen. Tästä kertoo myös seuraava linjaus: ”maahanmuuttaja, joka sopeuttaa ja elättää itse itsensä, on tervetullut.” Toisin sanoen vain sellaiset maahanmuuttajat, joista ei aiheudu minkäänlaisia kuluja yhteiskunnalle, ovat tervetulleita. Linjaus löytyy myös perussuomalaisten vaaliohjelmasta. Maahanmuutto ja monikulttuurisuus nähdään kohtuuttomana taakkana, jonka ”ongelmia ei voida ratkaista suurellakaan rahalla”.

Kolmeksi tärkeimmäksi haasteeksi vihreät nimeävät kielen oppimisen, työllistymisen ja yhdenvertaisuuden toteutumisen. Vihreiden kotoutumispolitiikan lähtökohta on maahanmuuttajan velvollisuus sitoutua maan lakeihin ja oikeus oman kulttuurin säilyttämiseen. Maahanmuuttajien kotoutumisen avaimiksi vihreät määrittelevät kielen, suomen tai ruotsin, oppimisen. (2010a, 4-6.) Kielen oppiminen nähdään oikeutena ja avaimena aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Suomen tai ruotsin kielen opiskelu on paitsi oikeus, myös velvollisuus. Vihreät ovat perussuomalaisten kanssa samoilla linjoilla sen suhteen, että kielen opiskelu voidaan asettaa ehdoksi sosiaaliturvalle. Vihreät haluavat tukea myös maahanmuuttajien oman äidinkielen opetusta.

Myös perussuomalaisten mielestä suomen kieli on kotoutumisen avainasemassa. Muut puolueet tosin näkevät mahdollisena myös maahanmuuttajien ruotsin kielen opiskelun. Perussuomalaiset korostavat kotoutumispolitiikassaan suomen kieltä ja kulttuurisia normeja, johon ei ruotsin kieli mahdu. Maahanmuuttajien kielikoulutukseen tulisi perussuomalaisten mukaan luoda kannustimia esimerkiksi vähentämällä tulkkipalveluja, jotka ovat ”lopputonta vastaan tulemista”. (2011, 40–41.) Tulkkipalvelut voivat kuitenkin vähentää lasten vastuuta perheen asioiden hoitamisesta, lapset kun usein oppivat kielen vanhempiaan nopeammin.

6. SUOMALAISUUS, MAAHANMUUTTO JA MAAHANMUUTTAJAT BLOGIKIRJOITUKSISSA

6.1. Positiiviset suomalaiset

6.1.1. Millainen Suomi? – suomalaiset arvot ja Suomen etu

Suomalaisuus nähdään lähtökohtaisesti positiivisena ja arvostettavana asiana. Jokaisen puolueen edustajat puhuvat suomalaisuudesta ja suomalaisista arvoista, mutta eniten ne saavat huomiota perussuomalaisten ja vihreiden blogikirjoituksissa. Näkökulma on kuitenkin erilainen. Vihreät korostavat avointa, suvaitsevaista ja moninaista Suomea, jonka arvot perustuvat ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja demokratiaan. Perussuomalainen käsitys suomalaisuudesta on isänmaallinen, kansallismielinen ja yhteisöllisyyttä korostava. Myös perussuomalaiset korostavat demokratian merkitystä suomalaisen hyvinvointivaltion pohjana. Kokoomuslaiset ehdokkaat näkevät Suomen

kansainvälisenä hyvinvointivaltiona, jonka perustana on yrittäjähenkisyys ja avarakatseisuus. Kaikki puolueet nostavat esiin myös oikeudenmukaisuuden, joka tosin ymmärretään eri tavoilla.

Vihreät ehdokkaat korostavat Suomen olevan sellainen hyvinvointiyhteiskunta, jonka on kannettava vastuuta myös maailman hädänalaisista. Esimerkiksi Pasi Toiviainen toteaa, että ”Suomen tulee toimia solidaarisesti ja auttaa maailman humanitäärisistä kriiseistä kärsiviä ihmisiä.” Jani Toivola korostaa, että ”ihmisyyden tulee olla arvoistamme ykkössijalla” ja Ana Maria Gutierrez-Sorainen kirjoittaa, että ”solidaarisuus ei voi olla koskaan valikoivaa.” Vihreät näkevät pakolaisten vastaanottamisen globaalina vastuunkantamisena, johon jokaisen hyvinvointivaltion on osallistuttava. Vastaanottopoliitikan lähtökohdiksi asetetaan ihmisyyden ja solidaarisuus.

Kokoomuksessakin on ehdokkaita, jotka näkevät, että Suomella on vastuunsa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden auttamiseksi, mutta lähinnä kokoomus haluaa edistää työperäistä maahanmuuttoa ja rajoittaa humanitaarista. Esimerkiksi Elina Lepomäki toteaa, että ”suurin osa maahanmuuton ongelmista liittyy humanitaariseen maahanmuuttoon.” Kansainvälisyyteen suhtaudutaan kuitenkin positiivisesti. Alexander Stubb, joka kuuluu puolueensa liberaalimpaan siipeen ja suhtautuu maahanmuuttoon positiivisesti, on vakuuttunut Suomen tarvitsevan kansainvälisiä vaikutteita. Stubb kuvaa maahanmuuttoa asiaksi, joka ”rikastuttaa kulttuuria ja vahvistaa taloutta.” Stubb lähestyy vihreitä tässä kulttuurien rikastumisen retoriikassaan, mutta samalla hän yhdistää siihen taloudellisen näkökulman. Kokoomusehdokkaat näkevät Suomen avarakatseisena maana, joka tarvitsee kansainvälisiä vaikutteita, mutta vaaraksi nähdään sinisilmäisyys, joka johtaa esimerkiksi Eero Lehden mukaan lainsäädäntömme ”härskiin hyväksikäyttöön”.

Perussuomalaiset määrittelevät Suomen valtion olevan olemassa ensisijaisesti *kansalaistensa* etujen ajamista varten. Perussuomalaisista ehdokkaista Simon Elo ja Teemu Lahtinen toteavat, että ”Suomi ei voi olla koko maailman sosiaalitoimisto” ja Heta Lähteenaro sanoo, että ”Suomi ei voi toimia koko maailman parantajana.” Suomelta valtiona ja kansakuntana ei perussuomalaisien mukaan tule vaatia solidaarisuutta maan rajojen ulkopuolella. Suomalaisuuteen kuuluu perussuomalaisien mukaan solidaarisuus ja lähimmäisestä huolehtiminen, mutta tämä rajoittuu Suomen rajojen sisäpuolelle, ja

Suomen kansalaisiin. Perussuomalaisten vaaliohjelmassa seistään ”pienen ihmisen puolella”, kunhan hän ei ainoastaan asu Suomessa, vaan on myös Suomen kansalainen.

Myös Juha Malmi (ps) asettautuu ”pienen ihmisen” ja ”tavallisen kansalaisen” puolelle. ”Perinteiset suomalaiset arvot palautetaan kunniaan ja että tässä maassa pidetään huolta heikommassa asemassa olevista ihmisistä Suomen kansan yhtenäisyyden turvaamiseksi”, lupaa Malmi vaaliteeseissään. Malmi antaa kuvan suomalaisten arvojen rapautumisesta, koska niiden arvo ja kunnia pitää palauttaa. Yhteiset arvot ovat Malmin mukaan avain Suomen kansan yhtenäisyyteen. Perussuomalaisten kirjoituksissa korostuvat perinteisten suomalaisten arvojen ja kulttuurin merkitys, joiden nähdään takaavan ennen kaikkea Suomen yhtenäisyyden. Myös Tapani Mäkinen (kok) uskoo perinteisiin arvoihin: ”Koti, uskonto ja isänmaa ovat edelleen tärkeitä arvoja suomalaisille. Ne voivat elää sulassa sovussa suvaitsevaisuuden, moniarvoisuuden ja tasa-arvon kanssa.” Mäkinen ei aseta ”perinteisiä suomalaisia arvoja” vastakkain moninaisuuden ja erilaisuuden kunnioittamisen kanssa, ne eivät sulje toisiaan pois.

Moni perussuomalainen nostaa tärkeimmiksi arvoikseen solidaarisuuden ja kansanvaltaisuuden. Lahtinen määrittelee arvonsa näin: ”Tavoitteeni on kansallisesti solidaarinen, kansanvaltainen, vapaa ja vahva kansalaisyhteiskunta: suomalainen Suomi, eurooppalaisessa Euroopassa.” Lahtinen rajaa solidaarisuuden kansallisten rajojen sisäpuolelle, suomalaisen Suomen rajojen sisälle. ”Eurooppalainen Eurooppa” on ilmauksena mielenkiintoinen: Eurooppa on ollut kansojen kohtauspaikka ja muuttoliikkeiden kohteena vuosisatojen ja -tuhansien ajan. Mikä Euroopasta tekee siis eurooppalaisen?

Lahtinen puolustaa voimakkaasti kansallista etua ja kansan päätöksentekovaltaa: ”Jokaisella kansalla ja kulttuurilla on oikeus olla olemassa ja hallita itseään. Tämä tekee minusta kansallismielisen.” Lahtinen on tyypillinen perussuomalainen ehdokas sen suhteen, että hänen näkemyksensä mukaan kansat ja kulttuurit ovat itsenäisiä, eikä niiden tulisi sekoittua keskenään. Suomi on suomalaisille ja Eurooppa eurooppalaisille. Lahtinen luokittelee itsensä kansallismieliseksi, koska uskoo jokaisen kansan itsemääräämisvaltaan. Lahtiselle kansa on pyhä – sen yli ei voi kukaan eikä mikään astella. Näin ollen Euroopan unioni nähdään kansanvaltaa syövänä illegitiiminä instituutiona. Suomalainen Suomi tulee olla osa eurooppalaista Eurooppaa, mutta ei kuitenkaan niin tiivistä, kuin tämän päivän EU:ssa. Lahtiselle ”yksi kansa yhdessä valtiossa” –ajatus on kansallisvaltion ydin.

Vihreiden ehdokkaiden mukaan suomalaisuuteen kuuluvat olennaisesti yhdenvertaisuus ja moniäänisyys. Perustavanlaatuisten oikeuksien korostetaan kuuluvan kaikille *ihmisille*, eikä vain *kansalaisille*. Perussuomalaisten määrittelemä suomalaisuus on yhtenäisyyttä ja itsenäisyyttä korostavaa. Suomi on itsenäinen kansallisvaltio, jonka suvereeni päätösvalta on kansalla, on perussuomalaisten vahva viesti. Myös vihreät puhuvat itsenäisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Vihreiden Inka Hopsu määrittelee itsenäisyyden näin: ”Olemme itsenäisiä, mutta itsenäisyys ei ole itsekkyyden synonyymi. Koska olemme itsenäisiä, meillä on mahdollisuus olla rohkeita ja auttaa heitä, jotka apua tarvitsevat.” Itsenäisyyttä ei nähdä eristäytymisenä, vaan mahdollisuutena toimia globaalissa maailmassa.

Kaikki puolueet yhdistävät suomalaisuuteen myös demokratian ja hyvinvointivaltion. Tosin osa on huolissaan hyvinvointivaltion tulevaisuudesta. Vihreiden Tiina Elo on huolissaan siitä, että Suomi olisi taantumassa hyvinvointiyhteiskunnasta luokkayhteiskunnaksi. Perussuomalaiset, ja osa kokoomuksen ehdokkaista, uskovat, että humanitaarinen maahanmuutto syö pohjaa hyvinvointiyhteiskunnalta.

6.1.2 Suomi toimijana

Suomi saa kansanedustajaehdokkaiden teksteissä erilaisia rooleja. Suomi nähdään ensinnäkin aktiivisena toimijana, joka kykenee poliittisiin ratkaisuihin. Vihreiden ehdokkaat korostavat Suomen tarpeita. Vihreillä näyttää olevan yhteinen ”Suomi tarvitsee” –diskurssi, jolla perustellaan maahanmuuton hyödyllisyyttä Suomelle. ”Suomessa tarvitaan maahanmuuttoa”, ”Kansainvälinen Suomi tarvitsee ulkomaisia osaajia”, ”Suomi tarvitsee maahanmuuttajia ja maahanmuuttajat Suomea”, kirjoittavat vihreät ehdokkaat. Esiin nousee myös asian toinen puoli: maahanmuuttajat tarvitsevat Suomea. Useampi vihreä toteaaakin, että Suomen on kannettava vastuuta hädänalaisista tai että Suomen tulee toimia solidaarisesti.

Suomen tarpeista ja tehtävistä ollaan myös toista mieltä. Perussuomalaiset viljelevät retoriikkaa, jossa toistuvat kaksi pääviestiä: Suomen on pidettävä huolta oman maan kansalaisista ja Suomella ei ole varaa maahanmuuttoon, jonka nähdään olevan yhtä kuin ”kaiken maailman ihmisten elättäminen”. Juha

Malmin (ps) mukaan ”Suomen täytyy pitää huolta ensisijaisesti suomalaisista. Suomalaisten työllisyydestä.” Malmi näkee, että kyseessä on valintatilanne oman kansan huolehtimisen ja maahanmuuton kustannusten välillä. Suomella ei Malmin mukaan ole yksinkertaisesti varaa maahanmuuttoon. Maahanmuutto näyttää ainoastaan kulueränä.

Kuten aiemmin olen jo nostanut esiin, niin perussuomalaisille Suomen *kansalaisuus* vaikuttaa olevan hyvin tärkeä edellytys. Oikeuksia ei niinkään olla valmiita myöntämään Suomessa asumisen perusteella, vaan kansalaisuuden. Samaan aikaan perussuomalaisten vaaliohjelmassa vaaditaan tiukennuksia kansalaisuuden kriteereihin. Oikeudet halutaan rajata siis yhä pienemmälle ihmisjoukolla. Jotkut perussuomalaiset, kuten Riikka Slunga-Poutsalo, muistuttavat kyllä että jokaisella on oikeus omaan kulttuuriin ja identiteettiin. Samalla kuitenkin todetaan, että Suomen ei pidä verovarjoilla toimia maahanmuuttajien *identiteetin maksajana*.

Myös Teemu Lahtinen (ps) rajaa Suomen valtion tehtävät suomalaisia varten ja toteaa samalla, että ”kevytmielinen maailmanparannus verorahoilla on lopetettava.” Perussuomalaiset viittaavat usein verovarjoihin ja asettavat suomalaisten verorahat ja maahanmuuton vastakkain. Puhumalla suomalaisten veronmaksajien rahoista annetaan kuva, että maahanmuuttajat eivät osallistu verojen maksuun lainkaan. Verorahojen esiin nostamisella luodaan mielikuva, että vaivalla kokoon kerätyillä verovarjoilla ylläpidetään ”vapaamatkustajien” ja ”turvapaikkashoppailijoiden” vastaanottoa. Perussuomalaiset puhuvat kevytmielisestä maailmanparannuksesta ja koko maailman sosiaalitoimistona toimimisesta viitatessaan pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen, vihreät näkevät sen lähinnä solidaarisuudeksi ja vastuun kantamiseksi, velvollisuudeksi kantaa globaalia vastuuta omalta osaltamme. Kokoomuksen ehdokkaille turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen on ”osittain ongelmallista”, järjestelmää hyväksikäyttävää ja resursseja vaativaa.

Kokoomuslaiset ehdokkaat puhuvat muun muassa Suomen kilpailukyvystä ja väestökehityksestä. Suomen katsotaan tarvitsevan erityisesti työperäistä maahanmuuttoa, jonka katsotaan edistävän kilpailukykyä. Tosin yksi kokoomusehdokkaista, Elina Lepomäki, toteaa, että ”Suomi ei juuri menestyjiä houkuttele.” Alex Stubbin mukaan ”Suomi tarvitsee kansainvälisiä vaikutteita” ja Tiina Virtanen toteaa, että ”Suomi ei voi sulkea rajojaan”. Kokoomuksen Suomi-kuva on siis ulospäin

suuntautuva, vaikka osa ehdokkaista tuntuukin kannattavan rajatumpaa ja hallitumpaa maahanmuuttopolitiikkaa. On kuitenkin huomattava, että kokoomusehdokkaat puhuvat avoimesta, kilpailukykyisestä ja kansainvälisestä Suomesta lähinnä työperäisen maahanmuuton yhteydessä.

Blogikirjoituksissa Suomi näyttäytyy myös sankarin ja menestyjän roolissa. Kokoomuksen Petteri Järvinen toteaa, että ”On hämmästyttävää, miten nopeasti Suomi ja muut länsimaat ovat kehittyneet.” Ahmed Ladarsi (kok) lisää Suomen glooriaa: ”Suomi on voittanut talouskriisit ja sodat, puhumattakaan ankarasta ilmastosta.” Suomi nähdään yliverlaisena maana, joka on kehittynyt huimaa vauhtia ja on saavuttanut edistyksen sekä vaurauden. Myös perussuomalaisten joukossa Suomen harteille asetetaan sankarin viitta. Jussi Niinistö kuvailee Suomen ja muun maailman suhdetta näin: ”Suomalaisuus on Suomen lahja maailmalle ja yhteiskuntamme avain menestykseen myös 2000-luvulla.” Perussuomalaiset tukeutuvat jälleen yhtenäisen suomalaisuuden käsitteeseen, jonka vielä katsotaan johdattavan Suomen yhä suurempaan menestykseen.

Ihmisoikeudet ja oikeudenmukaisuus liitetään osaksi Suomen maabrändiä ja tulevaisuuden menestyksen vientituotteiksi. Elina Laavin (kok) mukaan Suomen maabrändiin kuuluu ihmisoikeusosaamisen lisäksi kriisinhallintataidot. Samoilla linjoilla on vihreiden Jani Toivola, joka uskoo, että Suomi voisi olla maa, joka kääntää erilaisuuden ja moniarvoisuuden yhteisön voimavaraksi. Tulevaisuuden Suomen menestystekijöiksi Tapani Mäkinen (kok) näkee avarakatseisuuden ja yhteistyön, vihreiden Gutierrez-Sorainen uskoo Suomen menestykseen kansainvälisiä pelisääntöjä noudattamalla. Internetin vihamielisen maahanmuuttokeskustelun ja kielteisen sekä syrjivän ilmapiirin Gutierrez-Sorainen nostaa esiin Suomen menestyksen esteinä. Vihreiden ehdokas Hopsu kuvaa Suomen vastuulliseksi ja aktiiviseksi toimijaksi kansainvälisillä vaikuttamisen areenoilla. Tasa-arvoinen Suomi, joka kohtelee muualta tulevia hyvin, pitää huolta myös kantasuomalaisista, on monen vihreän ehdokkaan viesti.

6.1.3. Suomalaisuus ja suomalainen kulttuuri

Suomalainen kulttuuri on esillä kaikkien puolueiden ehdokkaiden kirjoituksissa tavalla tai toisella. Perussuomalaiset haluavat nostaa suomalaisen kulttuurin vahvasti esiin ja monet perussuomalaiset ehdokkaat esittävät huolensa suomalaisen kulttuurin säilymisestä. Suomalainen kulttuuri nähdään

olevan uhattuna, ja sen suurin uhka on monikulttuuriset vaikutteet ulkomailta. ”Pidetään tämä meidän Suomi meillä itsellämme eikä anneta sen aatteellisia ja aineellisia arvoja edes palasinakaan pois vieraille”, kirjoittaa perussuomalainen Erkki Havansi. Havansi käyttää poissulkevaa retoriikkaa puhumalla *meidän Suomesta, joka tulee pitää meillä itsellämme*. Nämä ”vieraat” yrittävät Havansin mukaan murtaa suomalaisen kulttuurin ja sen arvot. Vierailta tarkoitetaan ”heitä”, ulkopuolisia, ulkomaalaisia *vieraine* vaikutteineen.

Vihreät sen sijaan eivät ole huolestuneita suomalaisen kulttuurin säilymisestä, vaan näkevät monikulttuuriset vaikutteet luonnollisina ja suomalaista kulttuuria rikastuttavina. Kokoomuksessa on kahdenlaisia ääniä: toisaalta suomalainen kulttuuri nähdään jo lähtökohtaisesti moninaiseksi ja alati muuttuvaksi, mutta toisaalta halutaan seistä perinteisten arvojen, kuten ”koti, uskonto ja isänmaa”, takana ja vahvistaa niitä. Kokoomuksen liberaalimpaa joukkoa edustava Elina Laavi kirjoittaa blogissaan: ”Olen aina vierastanut ajatusta siitä, että kulttuuri tai kansalaisuusidentiteetti olisivat yhdestä muotista ja muuttumattomia läpi vuosien, sukupolvien ja muun yhteiskuntakehityksen.” Laavi näkee kulttuurin ajassa ja paikassa alati muuttuvaksi ilmiöksi, joka ei mahdu yhteen lokeroon.

Perussuomalaisilla on selkeä kuva suomalaisesta kulttuurista: Suomi kuuluu suomenkielisille, kuten esimerkiksi Simon Elo toteaa: ”Suomesta on tehtävä virallisesti yksikielinen maa.” Suomalaisen kulttuurin uhkaajiksi perussuomalaisten mukaan kuuluvat maahanmuuttajien lisäksi myös niin sanotut ”pakkoruotsittajat”. Ruotsinkielestä on tullut punainen vaate kansallismielisyyttä ja suomalaisuutta korostaville perussuomalaisille. Blogissaan Erkki Havansi (ps) nimeää viisi epäsuomalaista tahoja, jotka ovat uhkia Suomelle. Nämä Suomen uhkatekijät ovat EU, joka ”nakertaa Suomen itsenäisyyttä pala palalta”, maata Suomesta ostavat venäläiset, Suomen hyvinvointia nakertavat ”ulkomaiset harmaan talouden porukat”, ”takapajuiset ja naisia sortavat muslimimiehet” sekä Suomen ”pakkoruotsittajat”. EU:n, ulkomaalaisten, islaminuskon ja ruotsin kielen vastaisuus välittyvät monen perussuomalaisen kirjoituksissa. Lahtinen (ps) on Havansin kanssa samoilla linjoilla: EU-yhteistyön tiivistyminen ja globalisaatio uhkaavat Suomen kansaa ja kulttuuria ja ovat ”ristiriidassa Suomen itsenäisyyden ja kansamme itsemääräämisoikeuden kanssa.”

Suomalaisen kulttuurin ytimessä on suomen kieli. Perussuomalaisille suomen kieli on erityisen tärkeä ja toisen kotimaisen kielen katsotaan uhkaavan suomalaista kulttuuria ja ruotsin kielen pakollinen opiskelu nähdään *epäsuomalaisena*. Tavoite on yksinkertainen: Suomessa suomen kieli. Ruotsin kielen ei katsota kuuluvan suomalaiseen kulttuuriperinteeseen. Vihreät suhtautuvat kielikysymykseen vapaammin. Gutierrez-Sorainen korostaa, että oli äidinkieli mikä hyvänsä, voi itsensä tuntea aivan yhtä isänmaalliseksi kuin suomenkieliset. Hän muistuttaa myös, että Suomessa on aina asunut myös muita kuin suomea äidinkielenään puhuvia, kuten saamelaisia, romaneja, ruotsia puhuvia ja venäläisiä. Gutierrez-Sorainen korostaa, että kieli elää ajan mukana: ”Agricolan ajoista tähän päivään kieli on muuttunut heijastaen kulttuurin ja yhteiskunnan muuttumista. -- Puheet siitä, että joku muu kieli horjuttaisi suomen kielen asemaa ovat vahvasti liioiteltuja.”

Islaminuskon moni perussuomalainen kokee todelliseksi uhkaksi. Suomalaisesta kulttuurista luodaan ylivertaisen edistyksellistä kuvaa ja sitä verrataan ”takapajuisiin, islamilaisiin kulttuureihin”. Islamilaisiin kulttuureihin perussuomalaiset liittävät väkivallan leiman, ja muslimimpien maahanpääsyä ollaan valmiita rajoittamaan entistä tiukemmin.

Maassa maan tavalla on muodostunut tavanomaiseksi lausahdukseksi maahanmuuttopolitiikasta puhuttaessa. Keskustelua on käyty siitä, onko kyseessä maan laki vai maan tapakulttuuri, jota maahanmuuttajan tulisi noudattaa. Jussi Niinistö (ps) ei lähde erittelemään millaisia tapoja maahanmuuttajien tulisi noudattaa, vaan tyytyy toteamaan, että Suomen lakien ja säännösten mukaan on elettävä. Ehdokkaiden kirjoituksissa nousee esiin myös kysymys tuleeko suomalaisen yhteiskunnan muuttaa kulttuurisia tapojaan maahanmuuttajien kulttuureihin sopiviksi. Kukaan aineistoni ehdokkaista ei vaadi suomalaisia muuttamaan omia kulttuurisia tapojaan, mutta tapojen muuttamisesta ollaan selvästi huolissaan, sillä moni ehdokas nousee äänekkäästi puolustamaan suomalaisten oikeutta juhlapyyhiinsä ja perinteisiin. ”Suvivirsi kuuluu kouluun ja betonipossut suojatielle.”, toteaa Tiina Jurva (ps).

Teemu Lahtinen (ps) antaa konkreettisia esimerkkejä siitä mistä suomalaisten tapojen noudattamisessa on kyse:

”Eräs maan tapa jota pitäisi noudattaa, on pidättäytyä vaatimasta muilta omien erikoisuuksiensa aktiivista kunnioittamista. – Toinen maan tapa, jonka noudattamisella eräät ryhmät saisivat suurempaa sympatiaa osakseen on lopettaa kahviloissa lorviminen ja kovaääninen keskustelu. Se on täysin lainmukaista, mutta ristiriidassa maan tavan kanssa.”

Lahtiselle ei riitä, että maahanmuuttajat kunnioittavat Suomen lakia, vaan sen lisäksi olisi oltava julkisilla paikoilla hieman hiljempaa ja huomiota herättämättä – saadakseen ”Suomen kansan” hyväksynnän. Lahtinen lähtee tapakulttuurivaatimuksissaan vaaralliselle ja subjektiiviselle tielle: kuka määrittelee, mitkä ovat sellaisia kulttuurisia normeja ja tapoja, joita ”vieraiden” olisi noudatettava? Miten määritellään ”kulttuuriset erikoisuudet”? Lahtisen mukaan suomalaiset tavat nähdään maan tapoina, joita tulijan on sympatiaa saadakseen noudatettava, mutta muiden kulttuuriset tavat ovat ”omituisuuksia”, jotka eivät kunnioitusta tarvitse. Kokoomuksen Elina Laavi pohdiskelee, mitä maahanmuuttajalta oikeastaan vaaditaan: lakien vai käyttäytymiskoodien noudattamista. ”Vääristä käyttäytymiskooodeista tulee olo kiittämättömistä vieraista, kun ei osoiteta sopeutumista muuttamalla arkikäyttäytymistä”, kritisoi Laavi. Tapakeskusteluun ottaa kantaa myös Kari Tolvanen (kok): ”Ulkomaalaiset eivät voi olettaa valtaväestön muuttavan omaa kulttuuriaan tai hyväksyvän kaikkia heidän tapojaan.” Tämä tuntuu olevan varsin yleinen huolenaihe yli puoluerajojen.

Myös isänmaallisuus nähdään osana suomalaisuutta, erityisesti perussuomalaiset puhuvat isänmaallisuudesta. Isänmaallisuus on Jussi Niinistön (ps) mukaan epäitsekkyyttä. Isänmaallisuutta halutaan vahvistaa esimerkiksi ohjaamalla kulttuurivaroja yhtenäistä suomalaista identiteettiä vahvistavaksi. Erkki Havansi (ps) pitää perussuomalaisia puolueena, joka uskoo isänmaahan ja joka ”ei ole hetkeksikään luopunut isänmaasta”. Vihreiden Gutierrez-Sorainen vastaa perussuomalaisten isänmaallisuuspuheisiin korostamalla, että ”suomalaisuuden puolustaminen ei ole vain yhden puolueen omaisuutta.”

Perussuomalaisille suomalaisuus on eksklusiivista. Suomalaisuus on ansio, sanoo Mika Niikko (ps). Hänen mukaansa suomalaisuus ja sen tuomat edut tulee ansaita. On kuitenkin kyseenalaista, koska maahanmuuttajasta voi tulla suomalainen. Suomalaisuuden rajat asetetaan tiukalle ja muualta tuleva ei niin vain pääse osalliseksi suomalaisuudesta. Perussuomalaisen kotouttamispolitiikan tavoitteena on maahanmuuttajien ”suomalaistaminen”, suomalaiseksi tekeminen, joka vaatii käytännössä omasta äidinkielestä ja kulttuurisista tavoista luopumista. Suomalaista kulttuuria ei vieraille jaeta, koska sen katsotaan olevan vieraiden vaikutteiden uhkaama.

Vihreät protestoivat eksklusiivista suomalaisuuden määrittelyä. Erityisesti Gutierrez-Sorainen puolustaa toisenlaista suomalaisuutta ja kritisoi suomalaisuuden rajojen ahdasta määrittelyä. ”Se suomalaisuus, jossa olen elänyt ja elän on hyvin valoisa ja toiveita täynnä eikä niin vastakkainasettelulle altis.” Gutierrez-Sorainen jatkaa perussuomalaisten kritisoimista: ”Jos on eri mieltä perussuomalaisen kanssa, ihminen ei ole suomalaisuuden solvaaja, vihaaja tai maanpetturi.” Myöskään Tuomo Railo (vihr) ei ole vakuuttunut siitä, että perussuomalaisten ajama yhtenäiskulttuuri olisi hyväksi Suomelle. Railo ei usko yhtenäiskulttuurin takaavan kansalaisten välistä solidaarisuutta, koska hän näkee esimerkiksi luokkaerot liian suurina.

Monikulttuurisuus vs. monokulttuuri-Suomi

Monikulttuurisuudesta on monen perussuomalaisen mukaan kehittymässä sellainen uhka, joka rapauttaa ja lopulta tuhoaa eurooppalaisen kulttuurin. Simon Elon mukaan monikulttuurisuus ei yksinkertaisesti toimi, eikä se hänen mielestään voi missään nimessä olla Suomen tie. Monikulttuurisuuden sijasta Elon, kuten monen muunkin perussuomalaisen, mielestä ”maahanmuuttajista on tehtävä suomalaisia”. Maahanmuuttajien suomalaiseksi tekeminen antaa kuvan yksipuoleisesta prosessista, jossa maahanmuuttaja suomalaistetaan niin että hänellä itsellään ei ole osaa tässä prosessissa muuten kuin passiivisena vastaanottajana.

Perussuomalaisten sopeuttamispolitiikan tavoitteena on maahanmuuttaja, joka luopuu äidinkielestään, kulttuuristaan ja tavoistaan. ”Suomen ei pidä ylläpitää verovaroin maahanmuuttajien alkuperäistä kulttuuria, vaan panostaa maahanmuuttajien sopeutumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan.”, toteaa Elo (ps). Perussuomalaisille suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutuminen tarkoittaa myös sitä, että vieraiden äidinkielen opetuksesta koulussa luovutaan.

Vihreät puhuvat kaksikielisen Suomen puolesta ja näkevät tärkeänä tukea maahanmuuttajien identiteettiä tarjoamalla myös oman äidinkielen opetusta koulussa. ”Kielivarannon monipuolisuus on Suomelle rikkaus”, kirjoittaa Kirsi Kanerva-Poranen (vihr). Gutierrez-Sorainen (vihr) ottaa kantaa

perussuomalaisten esittämään ”suomalaistamispolitiikkaan” toteamalla, että ”suomalaistuminen ei valitettavasti ole vain tahdosta kiinni, mutta tahtoa pitäisi olla.”

Jani Toivolan (vihr) mukaan maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta avaimet suomalaiseen yhteiskuntaa sopeutumisessa ovat vahva äidinkieli sekä suomen kieli. Kanerva-Poranen (vihr) korostaa, että suomen kielen opiskelu on sekä oikeus että velvollisuus, joka voisi olla myös edellytyksenä sosiaaliturvalle. Vihreille maahanmuuttajien identiteetin säilyttäminen ja sen tukeminen on tärkeää. Kotoutumisen kannalta nähdään tärkeäksi suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen omaksuminen, mutta maahanmuuttajia ei kuitenkaan vaadita luopumaan omasta taustastaan. ”Kaikki tänne tulleet kaipaavat oikeutusta olemassaololleen ja se tapahtuu parhaiten työn, ystävien ja muiden Suomeen syntyvien aitojen siteiden avulla.”, kirjoittaa Mikko Mäkelä (vihr). Työ nähdään tärkeänä onnistuneen kotoutumisen mittarina, mutta muitakin kriteereitä nostetaan esille, kuten kieli ja ”Suomeen syntyvät aidot siteet”.

Osa perussuomalaisista näkee monikulttuurisuuden ihmiskunnalle täysin luonnottomana ilmiönä. ”Ihmiskunnan luonnollisen monimuotoisuuden hävittäminen monikulttuurisuuden harhaanjohtavalla nimellä on loputtava. Monikulttuurisuus on todellisuudessa rahaa nielevä riesa ja etnisiä konflikteja synnyttävä tuhoisa ideologia.”, kirjoittaa Teemu Lahtinen (ps). Lahtinen väittää, että on olemassa jokin kulttuurin alkutila, jossa kulttuuri elää koskemattomana. Lahtinen ilmeisesti uskoo, että monikulttuurisuuden myötä syntyy ainoastaan yksi globaali monokulttuuri, joka on hävittänyt altaan kaikki kansalliset kulttuurit.

Monikulttuurisuuden epäonnistumisen esimerkkinä Erkki Havansi (ps) nostaa esiin kunniaväkivallan, jota hän kuvaa monikulttuurisuuden haaksirikoksi. Muslimimiehet sekä islamilaisen kulttuurin erot suomalaiseen kulttuuriin Havansi näkee uhkana maan sisäiselle turvallisuudelle. Havansin mukaan on ”sitä parempi, mitä vähemmän päästämme maahan miehiä tietyistä Afrikan, Arabian ja Aasian muslimimaista.” Maahanpääsyn edellytyksenä ei enää edes nähdä humanitaarisen suojelun tai pakolaisuuden perusteita, vaan muslimimiesten todetaan olevan kokonaisuudessaan naisia alistava ja väkivalloin kurissa pitävä joukko. Havansin mukaan kaikille maahan pyrkiville (muslimi)miehille tulee opettaa ”Suomen lain naisille suoma täydellinen ja ehdoton tasa-arvoisuus ja koskemattomuus.” Näin

Havansi luo samalla kuvan ylivermaisesta suomalaisuudesta, jossa naiset ja miehet ovat täydellisen tasa-arvoisia ja naiset eivät joudu väkivallan tekojen kohteeksi. Perussuomalaisen Johannes Niemisen mukaan monikulttuurisuudessa on kyse siitä, että monikulttuurisuuden puolustajat näkevät Suomen ja suomalaisen kulttuurin huonoina, jos Suomessa ei ole riittävästi maahanmuuttajia tuomassa kulttuurien kirjoa. Nieminen näkee, että monikulttuurisuus on itseisarvo sitä puolustaville.

Vihreiden näkemys monikulttuurisuudesta on toisenlainen. Monikulttuurisuus on ennen kaikkea olemassa oleva tosiasia, eikä sitä nähdä suomalaisuuden tai suomalaisen kulttuurin uhkana. ”Suomalaiset ovat kuitenkin jo onneksi monikulttuurista väkeä ja tapoja elää on todella monta.”, kirjoittaa Hopsu (vihr). Vihreät näkevät Suomen olevan jo monikulttuurinen maa, jossa kulttuurien, kielten ja tapojen kirjo on jo moninainen. Monikulttuurisuus nähdään asiana, josta voidaan olla ylpeitä. Jokaisen ihmisen oikeutta omaan kulttuuriin, kieleen ja uskonnon harjoittamiseen korostetaan ja sitä ollaan valmiita myös tukemaan yhteiskunnan varoista. Oikeutta uskonnon harjoittamiseen, tapakulttuurin noudattamiseen ja äidinkielen puhumiseen voivat rajoittaa vain laki ja ihmisoikeudet muita ihmisiä kohtaan, linjaavat vihreät ehdokkaat. Vihreät eivät vaadi yhtä tiukasti suomalaisen tapakulttuurin noudattamista kuin perussuomalaiset.

Vihreät muistuttavat, että suvaitsevaisuus ei ole suomalaisuudesta luopumista, eikä tarkoita muiden kulttuurien kaikkien tapojen hyväksymistä. Jokaiselta ihmiseltä peräänkuulutetaan sellaista sietokykyä, että ihmiset saavat elää omien tapojensa mukaan, kuitenkin suomalaisen lain puitteissa.

6.2. Negatiiviset toiset

6.2.1. Maahanmuuttajan monet nimet ja ominaisuudet

Maahanmuuttajia representoidaan ”toisiksi” ja vieraiksi käyttämällä erilaisia nimityksiä ja liittämällä heihin erilaisia piirteitä ja ominaisuuksia. Maahanmuuttajat saavat eniten erilaisia nimityksiä perussuomalaisten teksteissä, vähiten niitä käytetään puolestaan vihreiden toimesta. Kokoomus sijoittuu tässä asiassa näiden ääripäiden väliin. Kaikilla nimityksillä ei suinkaan viitata kaikkiin maahanmuuttajiin: huomionarvoista on, että kaikkein halventavimmilla nimityksillä viitataan turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin.

Perussuomalaiset kutsuvat maahanmuuttajia hyvin monenlaisilla ja värikkäillä nimityksillä. Osa nimityksistä on myös halventavia. Jo jossain määrin maahanmuuttokeskustelussa paikkansa ottaneiden ilmausten, kuten ”elintasopakolainen”, ”ankkurilapsi” tai ”turvapaikkaturisti”, rinnalle on tullut uusia halventavia metaforisia nimityksiä. Tällaisia ovat esimerkiksi ”luku- ja kirjoitustaidottomat kamelikuskit”, ”kunniaväkivaltamiehet” ja ”Muammar Gaddafin kätyrit”.

Monilla nimityksillä annetaan ymmärtää, että maahanmuuttajat eivät tule toimeen omillaan ja he tavalla tai toisella ”käyttävät järjestelmää hyväksi”. Perussuomalaisten teksteissä tällaisia nimityksiä ovat esimerkiksi ”elätettävät”, ”sosiaalietuuksien perässä tulevat ihmiset”, ”vapaamatkustajat” ja ”onnenonkijat”. Maahanmuuttajat nähdään sosiaalietuuksia nostavina vapaamatkustajina, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi. Erkki Havansi (ps) toteaa maahanmuuttajien tulevan ”sosiaaliluukkujen kautta veronmaksajien elätettäväksi” ja Mika Niikkon (ps) mukaan ”usean maahanmuuttoviranomaisen mielestä monet pakolaisiksi itseään kutsuvat etsivät vain parempaa elintasoja ja etuisuuksia.” Viittaamalla maahanmuuttoviranomaisiin tietolähteenä, Niikko välttää syytökset siitä, että hän itse välttämättä olisi sitä mieltä, että pakolaiset etsivät vain parempaa toimeentuloa. Niikkoa harmittaa myös se, että maahanmuuttajat ”omaavat automaattisesti statuksen erilaisiin tukiin.” Myös kokoomuksen piiristä löytyy ääniä, joissa puhutaan sosiaalijärjestelmän hyväksikäyttäjistä ja sosiaaliturvashoppailusta. Kari Järvinen (kok) toteaa, että ”emme kuitenkaan tarvitse hyväksikäyttäjiä emmekä rikollisia.” ja puoluetoveri Kari Tolvanen viittaa maahanmuuttajiin niin ikään sosiaalijärjestelmän hyväksikäyttäjinä.

Sekä perussuomalaisten että kokoomuksen ehdokkaista löytyy henkilöitä, jotka kyseenalaistavat turvapaikanhakijoiden ”aitouden”. Tällä kyseenalaistamisella pyritään erottelemaan todelliset turvapaikanhakijat niin sanotusti perusteettomista turvapaikanhakijoista. Kahtiajako hyviin ja huonoihin, ”aitoihin ja perusteettomiin” on voimakas. Kokoomusehdokkaat puhuvat ”aidoista turvapaikanhakijoista”, ”perusteettomista turvapaikanhakijoista” ja todellisessa avuntarpeessa olevista. Perussuomalaisista Jussi Niinistö puhuu todellisista turvapaikanhakijoista, perusteettomasti turvapaikkaa hakevista ja sellaisista maahanmuuttajista, ”joilla ei ole puhtaat jauhot pussissa”. Seppo Sonkeri (ps) käyttää ilmausta ”turvaan tulevat, tosi tarpeessa olevat”, Pekka Sinisalo (ps) puolestaan puhuu ”sellaisista perusteettomista ’pakolaisista’”. Aineistosta ei sen sijaan löytynyt yhtäkään vihreiden ehdokasta, joka olisi kyseenalaistanut turvapaikanhakijan oikeuden hakea turvapaikkaa tai turvapaikanhakijan perusteet hakea turvapaikkaa. Tällaisilla jaotteluilla vahvistetaan sitä mediassa jo vallitsevaa käsitystä, että suuri osa turvapaikanhakijoista hakee suojaa Suomesta täysin perusteettomasti.

Toinen maahanmuuttajiin yleisesti linkitetty ominaisuus on rikollisuus. Jokaiselta puolueelta löytyy viitteitä maahanmuuttajien tekemiin rikoksiin ja väkivaltaan. Erityisesti maahanmuuttajamiehiin lyödään rikollisen leima. Kokoomuksen ehdokkaat puhuvat esimerkiksi ”törkeitten rikosten tekijöistä, ”ulkomaalaisista raiskaajista” ja rikoksiin syyllistyneiden karkottamisesta. Vihreät eivät suoraan puhu rikollisista maahanmuuttajista, mutta useampi ehdokas tuo esiin naisiin ja tyttöihin kohdistuvan kunniaväkivallan ja näin liittää väkivallan osaksi maahanmuuttajien kulttuuria. Perussuomalaisista ehdokas Lähteenaro puhuu ”rikollisista maahanmuuttajista” ja ehdokas Havansi kirjoittaa ”monikulttuuristen yksilöiden suhteellisesti laskien melko korkeasta rikollisuudesta tietyissä seksuaali-ym.rikoksissa”. Maahanmuuttajiin liitetty rikollisuus nähdäänkin usein nimenomaan seksuaali- ja kunniaväkivaltarikoksina.

Kunniaväkivalta saa palstatilaa jokaisen analysoimani puolueen ehdokkaiden blogeissa. Maahanmuuttajiin yksi tiukasti liitetty ominaisuus näyttää olevan juuri niin sanottu kulttuurinen väkivalta. Maahanmuuttajien kulttuuri, josta sellaisenaan ei voida edes puhua, sillä se käsittää valtavan kulttuurien kirjon, liitetään osaksi väkivallan perinnettä ja ”takapajuisia heimotapoja”. Tällaisten

kulttuurien ei nähdä sopivan suomalaiseen yhteiskuntaan ja erityisen huolissaan ollaan naisten asemasta näissä kulttuuriperinteissä. Naisista ja tytöistä tehdään kulttuuriensa uhreja, jotka ovat identiteetiltään ennen kaikkea kulttuurinsa edustajia. Kulttuuri nähdään hallitsevana ominaisuutena, joka määrittää yksilön aseman yhteiskunnassa.

Kokoomuksen Petteri Järvinen toteaa, että ”useimmissa muissa kulttuureissa vaimolla ei ole oikeutta kieltäytyä seksistä” ja meidän tuleekin olla ”kiinnostuneet siitä, mikä on ulkomaalaistaustaisten osuus rikostilastoissa”, viitaten keskusteluun, milloin tulisi tuoda esiin rikoksentehtäjän etninen tausta. Puhe seksuaalirikollisuudesta ja sen kulttuurisesta puolesta ei ole kuitenkaan yleistä kokoomuksen ehdokkaiden piirissä, sillä Järvinen on ainoa, joka tuo asian esiin näin selkeästi.

Useat perussuomalaisehdokkaat luonnehtivat maahanmuuttajia suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumattomiksi. Ehdokas Havansi puhuu ”eurooppalaisen elämän alkuaskelia opettelevista tulokkaista” ja ”kunniaväkivaltamiehistä, jotka tulevat takapajuisista, naisia sortavista islamin maista”. Perussuomalaisten Nuorten puheenjohtaja ja kansanedustajaehdokas Simon Elon mielestä maahanmuuttajat, ja tässä tapauksessa viitataan erityisesti turvapaikanhakijoihin, kuuluvat ”kulttuureihin, joiden arvot eivät vastaa länsimaista oikeustajua sekä eurooppalaisia kristillisestä etiikasta ja antiikin filosofiasta kumpuavia arvoja.” Useat perussuomalaiset asettuvat puolustamaan näitä kulttuuriensa uhreiksi ja sorretuiksi kuvattuja maahanmuuttajanaisia: puhutaan ”tuhansien puoliorjien vähemmistöstä” ja ”sorretuista kanssasisarista”, joita alistavat ”vuosituhantiset heimo- ja klaniperinteet”.

Osa nimityksistä on neutraaleita tai positiivisia, vaikka negatiiviset ja halventavat nimitykset ovatkin paljon käytetympiä. Vihreiden ehdokkaat eivät käytä nimityksiä juuri lainkaan. Positiivisissa yhteyksissä maahanmuuttajista puhutaan voimavarana, kulttuurin rikastuttajina tai ”ulkomaisina osaajina”. Kokoomuksen Mari Nevalainen puhuu ammattitaitoisista, työkykyisistä ja työhaluisista maahanmuuttajista, puoluetoveri Elina Laavi puhuu maahanmuuttajista käyttäen termiä uussuomalaiset. Myös Kari Järvenpää (kok) toteaa, että Suomi tarvitsee monipuolisia kansainvälisiä osaajia yhteisvastuun kantamiseksi. Kokoomuksen piirissä korostetaan siis myös maahanmuuttajien potentiaalia työvoimana.

Kaikki puolueet lähtevät liikkeelle siitä, mikä on Suomelle hyväksi, ikään kuin etsien kokonaisvaltaista kansallisvaltion etua. Maahanmuuttoa perustellaan joko niin että Suomi tarvitsee sitä tai se on Suomelle eduksi tai vaihtoehtoisesti maahanmuuttoa pyritään rajoittamaan niin ikään Suomen kokonaisvaltaiseen etuun vedoten. Vihreät ovat ehdottomasti sen kannalla, että Suomi tarvitsee maahanmuuttajia ja maahanmuuttajat Suomea. ”Kansainvälinen Suomi tarvitsee myös joukon ulkomaalaisia osaajia”, toteaa Sirpa Kauppinen (vihr.). Ulkomaalaiset nähdään tässä yhteydessä poikkeuksellisesti osaajina. Yleisesti ottaen Suomeen muuttavia ulkomaalaisia luonnehditaan vaikeasti työllistyviksi, kouluttamattomiksi ja kielitaidottomiksi.

Blogitekstien ja vaalikonekommenttien perusteella maahanmuuttajista muodostuu varsin ikävä kuva. Maahanmuuttajista käytetään halventavia nimityksiä, ja usein nimitykset luovat kuvan heimoperinteitä noudattavista villoista. Tyypillisesti maahanmuuttajaan liitetään erilaisia nimityksiä perussuomalaisen teksteissä, vihreät sen sijaan eivät käytä negatiivisia eivätkä juuri myöskään positiivisia kuvauksia. Pääasiassa vihreät käyttävät hyvin neutraaleja ilmauksia, maahanmuuttajista puhutaan maahanmuuttajina, turvapaikanhakijoina tai pakolaisina. Kokoomus sijoittuu tässä kahden edellisen puolueen välimaastoon. Kokoomuksen piirissä käytetään niin negatiivisia nimityksiä ja kuvauksia, mutta myös positiivisia sekä neutraaleja.

6.2.2. Maahanmuutto ongelmina ja uhkana

Kansanedustajaehdokkaat liittyvät maahanmuuttoon paljon erilaisia negatiivisia ilmiöitä, ongelmia ja uhkia. Humanitaarisperusteinen maahanmuutto nähdään erityisesti ongelmia tuottavana ja Suomea uhkaavana. Kokoomuksen Elina Lepomäki toteaa, että suurin osa maahanmuuton ongelmista liittyy juuri humanitaariseen maahanmuuttoon. Johannes Nieminen (ps) on samoilla linjoilla todetessaan, että humanitäärisin perustein maahan muuttavat aiheuttavat suurimmat ongelmat, koska ”kyseiset maahanmuuttajat eivät edes lähtökohtaisesti ole tulossa tänne tekemään työtä.” Nieminen näkee pakolaiset ja turvapaikanhakijat vain yhteiskunnan rajallisten resurssien kuormittajina.

Työperäinen maahanmuutto saa osakseen vähiten kritiikkiä, pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin suhtaudutaan jo selvästi nihkeämmin. Kaikkein varauksellisemman vastaanoton saavat islamilaisista maista Suomeen muuttavat. Perussuomalaisten Seppo Huhta sanoo, että erityisesti islamilaisista maista tuleviin maahanmuuttajiin liittyy eniten väärinkäytöksiä, uhkatekijöitä ja rikollisuutta. Pasi Salonen (ps) toteaa, että islamilaisista maista muuttavat aiheuttavat ”suuria ongelmia kulttuurillisten erojen vuoksi.” Osa perussuomalaisista pyrkii selvästi välttämään muslimi-sanan käyttöä, ja sen sijaan käytetään kiertoilmauksia, kuten Huhta ja Salonenkin, puhumalla esimerkiksi ”islamilaisista maista tulevista”.

Toisaalta, osa perussuomalaisista käyttää myös hyvin provosoivaa kieltä puhuessaan islamilaisista maahanmuuttajista. Muslimimiehiin liitetään voimakas väkivallan leima. Erkki Havansi (ps) puhuu raa’asta pakkovallasta, musliminaisten sorrosta, puoliorjuutuksesta ja naisista väkivalloin kurissa pidettävänä asuntoirtaimistona. Heta Lähteenaro (ps) nostaa esiin ”lapsiin kohdistuvat rituaalit”. Myös Teemu Lahtinen (ps) korostaa, että muslimien suhteellisen pieni määrä Suomessa ei tarkoita ettei kyseessä olisi vakava ja konkreettinen uhka suomalaiselle yhteiskunnalle. Lahtisen mukaan islamin mukaisten arvojen motivoimia väkivallan tekoja on jo tapahtunut ja naisia sidotaan tiukasti kotiin. Perussuomalaiset ovat lähes marttyyrimaisen huolissaan maahanmuuttajanaisista. Muuten kotiäitiyteen ja lasten kotona kasvattamiseen perussuomalaiset kannustavat, mutta maahanmuuttajanaisten tapauksessa kotona oleminen nähdään erityisen vaarallisena. Perussuomalaiset ottavat sankarin viitan puolustaessaan maahanmuuttajanaisia väkivallalta ja kulttuurinsa uhreiksi joutumiselta. Gutierrez-Sorainen (vihr) myöntää, että maahanmuuttajanaiset saattavat jäädä helposti syrjään kototutumisprosessissa. Syyksi hän ei kuitenkaan näe väkivallan kulttuuria, vaan luonnollisen tarpeen jäädä kotiin hoitamaan pieniä lapsia.

Kunniaväkivalta ja tyttöjen ympärileikkaukset nousevat esiin kaikkien analysoimieni puolueiden kirjoituksissa. Vihreiden Gutierrez-Sorainen myöntää, että kunniaväkivaltaa on, mutta sitä ei voida yleistää kaikkia maahanmuuttajayhteisöjä koskevaksi asiaksi. Myös Erja Hakkarainen (vihr) nostaa esiin kunniaväkivallan, erityisesti maahanmuuttajatyttöihin kohdistuvan.

Lahtinen (ps) näkee tietyt maahanmuuttajaryhmät erityisen ongelmallisina: ”Jos sopeutumisvaikeudet keskittyvät tiettyihin ryhmiin, on ryhmässä ryhmänä vikaa. Sellaiset ryhmät tulisi pirstoa niin, että siihen kuuluneilla yksilöillä olisi mahdollisuus sopeutua ja sopeutumattomat ajaa pois.” Lahtisen ratkaisu ongelmiin kuulostaa turhankin yksinkertaiselta: ensin pirstotaan yhteisö ja sitten ajetaan ”epäkelvot” yksilöt ulos maasta. Lahtinen väittää, että jossakin tietyssä (etnisessä) ryhmässä olisi sellaisenaan, yhtenä ryhmänä, sellainen perustavanlaatuinen vika, että he ovat kelvottomia sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Maahanmuuttoon liitetään myös kaikenlaiset väärinkäytökset ja erityisesti sosiaaliturvan hyväksikäyttö. Suomen tarjoama perusturva näyttäytyy perussuomalaisten ja osan kokoomuslaisten mielestä houkuttimena ja vetovoimatekijänä. Maahanmuuttajien nähdään hyödyntävän sosiaaliturvaa vastikkeetta, mikä esimerkiksi ehdokas Niikkon mukaan aiheuttaa muukalaisvihaa ja eriarvoisuuden tunnetta kansassa. Kokoomuksen Sanna Lauslahti liittää sosiaaliturvashoppailun osaksi maahanmuuttoa ja Kari Tolvanen (kok) näkee suomalaisen yhteiskunnan houkuttelevaksi kohteeksi sosiaalijärjestelmän hyväksikäyttäjille. Tolvasen mukaan ongelmana ovat myös ”teennäiset perheenyhdistämiset”. Myös Mari Nevalainen (kok) vaatii nopeaa ja tehokasta puuttumista perusteettomiin turvapaikkahakemuksiin ja väärinkäytöksiin.

Asuinalueiden kurjistumista ja ghettoutumista ei ainoastaan nähdä tulevaisuuden uhkatekijäksi, vaan myös jo olemassa olevana asiana. Perussuomalaiset eivät halua maahanmuuttajien asuvan lähellä toisiaan, sillä siitä katsotaan seuraavan vain kurjuutta ja ”ghettoja”. Erkki Havansin (ps) mukaan ghettoutuminen on edennyt huolestuttavan pitkälle, vaikka maahanmuuttajia onkin vielä suhteellisen vähän maassamme. Ghettoutumiseen liitetään myös rikollisuus ja jengiytyminen. ”Katujengit tulevat, lähtölaskenta on siis alkanut”, uhkaa Johannes Nieminen (ps). Nieminen näkee lisääntyvän maahanmuuton tuovan mukanaan myös rikollisia jengejä, jotka ovat ”lopun alkua”. Myös kokoomusehdokas Petteri Järvinen kirjoittaa, että ”väkivaltauutisia, rähinöintiä sekä koulujen ja asuinalueiden kurjistumista on liikaa.” Kari Tolvanen (kok) muistuttaa, että muualla Euroopassa on saatu jo todistaa slummiutumista sekä mellakoita.

Johanna Hallikainen (kok) on huolissaan tulijoiden määrästä ja vastaanottoresursseista, jotka eivät ole hänen mielestään tasapainossa. Tulijoiden määrän ja resurssien tasapainottamisella voitaisiin hänen mukaansa kuitenkin vielä välttää monissa Euroopan maissa olevat ongelmat. Kokoomuslaiset näkevät uhkia Euroopassa, mutta kokevat, että ne olisivat Suomessa vielä suurimmilta osin vältettävissä, kunhan politiikka on hallittua ja riittävän säännösteltyä. Perussuomalaiset kokevat slummiutumisen jo alkaneen ja uhkan olevan todellinen. Vihreät eivät juuri puhu ghettoutumisesta, mutta pitävät sitä lähinnä pelotteluna ja turhien uhkakuvien luomisena.

Vihreät puhuvat maahanmuuton luonnollisuudesta ja sen arkipäiväisyydestä. Rajojen sulkemista ei nähdä realistisena vaihtoehtona, koska ihmiset liikkuvat maiden rajojen yli joka tapauksessa. Niin ikään maahanmuuttoon ei koeta liittyvän suuria uhkakuvia ja ongelmatkin nähdään lähinnä arkisina haasteina, jotka ovat ratkaistavissa dialogin keinoin. Vihreät pyrkivät myös kiistämään hallitsemattomaan maahanmuuttoon liitettyjä uhkakuvia: Gutierrez-Soraisen mukaan osa suomalaisista on jopa euforisessa tilassa varoittamassa maahanmuuttotulvasta, pakolaisvirrasta ja ghettoutumisesta, mutta samalla hän muistuttaa että samaan aikaan monet suomalaiset liputtavat kansainvälisen, avoimen ja myönteisen Suomen puolesta.

Joitakin vaaroja kuitenkin tunnistetaan. Inka Hopsu (vihr) mainitsee kaksien työmarkkinoiden vaaran ja Gutierrez-Sorainen (vihr) pitää harmaata taloutta tulevaisuuden uhkana. Vihreiden ehdokkaiden nostamat uhkat tai haasteet liittyvät lähinnä työllistymiseen ja tehokkaaseen kotoutumiseen. Kulttuurieroista ei nähdä muodostuvan ongelmaa. Sen sijaan perussuomalaisten mukaan juuri kulttuurierot ovat maahanmuuton suurin kompastuskivi.

7. KANSAKUNNAN ESITTÄMINEN BLOGITEKSTEISSÄ

Luvuissa viisi ja kuusi olen pyrkinyt osoittamaan, miten puolueet tekevät eroa ”meidän”, ja ”muiden”, maahanmuuttajien välille. Olen analysoinut, miten suomalaisuus, suomalainen kulttuuri ja arvot sekä kansallinen identiteetti asemoituvat tähän kaksijakoiseen me vs. muut –keskusteluun. Tässä luvussa pyrin kokoamaan jo edellä esitettyjä huomioita, vastaamaan siihen mitkä ovat tämän eronteon tulokset. Miten meidät ja suomalaisuus nähdään suhteessa toisiini?

Vaaliohjelmien ja blogitekstien pohjalta esiin nousee kolme lähtökohdiltaan erilaista diskurssia. Diskurssit seuraavat puoluelinjoja, vaikka muutamat yksittäiset ehdokkaat saattavat sopia paremmin johonkin toisen diskurssin piiriin. Perussuomalaiset edustavat ”yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi” diskurssia, joka liputtaa kansallista identiteettiä aktiivisesti. Kokoomus näyttäytyy ”kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto” –diskurssin edustajana. Kokoomus liputtaa suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä perussuomalaisia huomaamattomammin. Tavoitteena on enemmän kansainvälinen kuin monikulttuurinen Suomi. Vihreät muodostavat ”moninainen ja suvaitsevainen Suomi” –diskurssin, jonka lähtökohtana on monikulttuurisuuden ja erilaisuuden näkeminen rikkautena.

7.1. Yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi

Perussuomalaiset luovat yhtenäisen suomalaisuuden ja Suomen kuvaa. Suomalainen kulttuuri nähdään olevan vaarassa rapautua ulkomaalaisten vaikutteiden johdosta. Arvoista, identiteetistä ja isänmaasta puhutaan paljon ja näkyvästi.

Meidän Suomi

Perussuomalaiset puhuvat ”meistä”, meidän Suomesta, isänmaastamme ja kulttuuristamme. Perussuomalaiset puhuvat eniten suomalaisuudesta ja ovat avoimen kansallismielisiä. Suomi nähdään luonnollisen ylivertaisena ja yhtenäiselle kulttuurille perustuva valtio voimakkaana. Näin ollen integroituminen Eurooppaan ja maahanmuutto Suomeen, toisin sanoen ulkomaiset vaikutteet, nähdään

uhkana yhtenäiselle mono-kulttuurille. Vaaliohjelmassaan perussuomalaiset toteavatkin, että ”yhteinen kansallinen identiteetti edistää myös kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta.” Yhteisen identiteetin perussuomalaiset tulkitsevat ”samuudeksi”, josta erot ovat häivytetty minimiin. Perussuomalaisten kanssa eri mieltä olevat saavat helposti epäisänmaallisuuden leiman.

Perussuomalaiset näkevät maahanmuuttajat tämän samuuden haastajina, kansallisen identiteetin rikkojina. Perussuomalaiset haluavat rajoittaa maahanmuuttoa merkittävästi ja ennen kaikkea kulttuurieroihin ja suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumattomuuden perusteella. Kulttuurierot nähdään niin merkittävinä, erityisesti muslimien kohdalla, että maahanmuuttajan kyky sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan nähdään epätodennäköisenä. Siinäkin tapauksessa, että maahanmuuttaja sopeutuisi, se tarkoittaa, että hänen on suomalaistuttava. Perussuomalaisten mukaan maahanmuuttajista on tehtävä suomalaisia ja alkuperäinen identiteetti sekä äidinkieli häipyvät taustalle. Maahanmuuttajien on tultava suomalaisiksi, jotta kansallinen yhtenäisyys ei murtuisi.

Perussuomalaisille turvallisuus näyttäytyy kansallisena järjestyksenä, jossa ”meidän kansa” on ainoa legitiimi toimija. ”Me suomalaiset” asumme ja hallitsemme tätä maata ja maahanmuuttajat nähdään vieraina, jotka rikkovat tätä kansallista järjestystä. Perussuomalaisille maailma on yhä ennen kaikkea kansakuntien maailma. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat kodittomia tässä maailmassa, jossa jonkin kansakunnan jäsenyys on oikeutus olemassaololle. Paetessaan omasta maastaan ja luopuessaan oman maansa suojelusta pakolaiset ja turvapaikanhakijat luopuvat samalla oman kansakuntansa jäsenyydestä joutuen samalla ulos ”kansakuntien perheestä”. Kansalaisuuden myöntämisellä ”vieras” hyväksytään osaksi kansakuntaamme ja sen oikeuksia sekä velvollisuuksia. Perussuomalaiset haluavat kiristää kansalaisuuskaiteita samalla viestittäen, että ”vieraita” ei noin vain hyväksytä poliittisen yhteisön jäseniksi.

Perussuomalaiset kansakunnan tarinan tuottajina

Perussuomalaisilla on vahva näkemys Suomesta ja suomalaisesta kansakunnasta. Perussuomalaiset vahvistavat suomalaisen kansakunnan tarinaa Stuart Hallin esittämien strategioiden mukaisesti. Populaarikulttuurin, historian ja yhteisten kertomusten kautta perussuomalaiset vahvistavat

suomalaisuuden tarinaa. Vaaliohjelmassaan perussuomalaiset vaativat lisärahoitusta laadukkaalle kotimaiselle kulttuuriohjelmistolle, mutta ruotsinkielistä ohjelmatuotantoa halutaan supistaa, samoin ”englanninkielisten populaarikulttuurisarjojen” esittämistä voitaisiin vähentää. Historiantunneilla pitäisi perussuomalaisten mukaan korostaa ”suomalaista ihmettä” eli miten pienestä ja köyhästä maasta tuli kaikkien ihailema ”edistyksen ja vaurauden kansakunta”. Perussuomalaiset haluavat panostaa suomalaisen tarinan tuottamiseen myös kulttuurin keinoin. Kulttuurista arvostetuinta on heidän mukaansa Edelfeltin ja Gallen-Kallelan maalaukset sekä Sibeliuksen sinfoniat. Nykyaikaisen taiteen tukeminen on perussuomalaisten mukaan toissijaista, koska postmodernin taiteen ei nähdä vahvistavan suomalaista identiteettiä. Taiteella on oltava selvä kansallinen funktio, jotta se olisi perussuomalaisten mukaan arvostettavaa.

Toiseksi, suomalaista kansakuntaa vahvistetaan alkuperän, jatkuvuuden ja traditioiden kautta. Perussuomalaiset korostavat suomalaista kansanluonnetta nostoen esiin esimerkiksi sotaveteraanien sisukkuuden sotavuosina. Perussuomalaiset ovat kuitenkin huolissaan suomalaisuudesta ja perinteisten arvojen rapautumisesta. Monet ehdokkaat vaativat suomalaisten arvojen palauttamista ja perinteistä kiinni pitämistä. Ulkomaisten vaikutteiden nähdään vaarantavan suomalaisen kansakunnan jatkuvuuden. Perussuomalaiset ovat huolissaan siitä, miten Suomi saadaan pysymään suomalaisena.

Kansakunnan diskursiiviseksi tuottamiseksi on keksittävä joitakin traditioita eli kehitettävä symbolisia käytäntöjä. Maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa tällaisiksi traditioiksi esitetään suvivirren laulaminen ja koulujen joulujuhlat. Ne näyttävät ikiaikaisina perinteinä, joiden varaan suomalaisuus rakentuu. Nämä symboliset käytännöt vahvistavat yhteisöä ja luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta, siksi niistä halutaan pitää tiukasti kiinni. Kaikki analysoimani puolueet olivatkin asiasta yksimielisiä – suvivirsi ja joulujuhlat säilyköön kouluissa! Symboliset käytännöt saavat jopa kokoaan suuremman merkityksen, sillä ne eivät koske vain nykyisiä koululaisia, vaan kaikkia niitä suomalaisia, joilla on muistoja kouluajoilta.

Perustamismyytti on tarina kansan ja maan synnystä. Perustamismyytillä vahvistetaan kansan alkuperää ja johdetaan sen historia aina ammoisiin aikoihin asti. Perinteinen suomalainen perustamismyytti on Kalevala, johon myös perussuomalaiset viittaavat suomalaisena kansanperinteenä

parhaimmillaan. Kansanperinteen, kuten kansanmusiikin ja kotiseutumuseoiden, sekä paikalliskulttuurin vahvistaminen ovat prioriteetteja perussuomalaisille.

Viides kansakunnan tuottamisen strategia on symbolinen ajatus puhtaasta ja alkuperäisestä kansasta. Perussuomalaiset vahvistavat ja puolustavat puhtaan kansan ajatusta esittämällä, että kulttuurien sekoittuminen on epäluonnollista ja ihmisten liikkuminen rajojen yli rikkoo luonnollisten kulttuurien monimuotoisuutta. Omia vähemmistöjä ei juuri nosteta esiin, vaan puhutaan suomalaisesta yhtenäiskulttuurista ja korostetaan suomen kielen merkitystä ainoana oikeutettuna kansalliskielenä. Ruotsin kielen asemasta virallisena kielenä halutaan luopua, eikä romaneita tai saamelaisia mainita vaaliohjelman laajassa kulttuuripoliittisessa osassa lainkaan. Olemassa olevat erot pyritään siis unohtamaan ja häivyttämään. Myöskään uudet vähemmistöt eivät sovi yhteen puhtaan ja alkuperäisen kansan ajatuksen kanssa. Maahanmuuttajien tuleekin perussuomalaisten mukaan opiskella nimenomaan suomea, ei ruotsia eikä heidän alkuperäisen äidinkielenkään opetusta ole syytä tukea yhteiskunnan toimesta.

Nationalistinen diskurssi

Perussuomalaisten blogikirjoituksissa on havaittavissa myös Özkirimlin (2000) esittämän nationalistisen diskurssin keskeisiä piirteitä. Diskurssin keskeisiä piirteitä ovat prioriteettien kärjessä olevat kansakunnan arvot ja intressit, kansa ylimpänä legitimitetin lähteenä ja kahtiajako ”meidän” ja ”niiden”, tuttujen ja vieraiden välillä. Perussuomalaiset ilmoittavat tekevänsä arvopohjaista politiikkaa ja tekevänsä työtä sen puolesta, että maa olisi ”moraalisesti paremmassa kunnossa.” Keskeisiä arvoja perussuomalaisille ovat kansallismielisyys, ”kristillis-sosiaalisuus” ja kansallinen solidaarisuus. Perussuomalaisten blogeista välittyy huoli perinteisten suomalaisten arvojen rapautumisesta ja monet ehdokkaista ovat valmiita tekemään työtä suomalaisten arvojen kunnian palauttamiseksi. Perussuomalaisehdokkaiden asialistan kärjessä ovat ”suomalaisten veronmaksajien” asiat. Suomi nähdään ennen kaikkea ”suomalaisten veroja maksavien kansalaisten edunvalvontamekanismina”, jonka tehtäviin ei kuulu monikulttuurisuuden edistäminen tai maahanmuuttajien oman identiteetin tukeminen.

Nationalistisessa diskurssissa kansa on ylin legitimizeetti. Perussuomalaiset esiintyvät itsenäisen kansallisvaltion puolestapuhujina, jotka muistuttavat ”kansalla” olevan oikeus päättää siitä, keitä maahan tulee ja otetaan vastaan. Nykyinen politiikka nähdään elitistisenä ja kansaa halveksuvana. Totuus ja viimeinen sana löytyy ”kansan syvistä riveistä”. Lahtisen (ps) näkemys kuvastaa kansallismielistä käsitystä kansanvallasta: ”Jokaisella kansalla on oikeus olla olemassa ja hallita itseään.” Kansa nähdään ylimpänä auktoriteettina, jolla on täysi suvereeni valta maan rajojensa sisäpuolella. Ongelmaksi muodostuukin se, mitä ”kansalla” itse asiassa tarkoitetaan. Luvussa 3.1 olen käynyt keskustelua ”kansan” erilaisista määritelmistä. Suureksi kysymykseksi nousee myös mikä on tällaisessa ”kansallisvaltiossa” vähemmistöjen rooli. Tuleeko vähemmistöjen sulautua osaksi enemmistöä unohtaen omat erityispiirteensä?

Kaikki perussuomalaisehdokkaat tuottivat kirjoituksissaan jollakin tavalla jakoa ”meihin” ja ”muihin”. Suomi suomalaisille on ehkä kulunut hokema, mutta vaikuttaa olevan vielä elinvoimainen perussuomalaisessa retoriikassa. Meidän ja muiden välillä nähdään olevan lähtökohtainen ristiriita, eikä ongelmilta voida välttyä, viestittävät perussuomalaiset blogeissaan. Lisäksi nämä ongelmat nähdään niin mittavina, että niitä ei voida ratkaista suurillakaan rahasummilla.

Suomalaisuus koetaan vieraiden vaikutteiden, ”toisten”, uhkaamaksi. Meidän ja toisten kulttuurien sekoittuminen nähdään jopa vaarantavan ”luonnollisuuden monimuotoisuuden” ja aiheuttavan etnisiä konflikteja. ”Toiset” koetaan paitsi uhkaaviksi, niin myös vaarallisiksi, kuten väkivaltaisiksi. Ainoa keino elää näiden ”toisten” kanssa on tehdä heistä ”meitä”. Tähän ajatukseen perustuu myös perussuomalaisten kannattama ”suomalaistamispolitiikka”, jossa maahanmuuttajista on tultava suomalaisia, jotta paikka yhteiskunnasta irtoaa. Perussuomalaisten ajama maahanmuuttajien suomalaistaminen on yhdenmukaistamista, jossa ei juuri ole tilaa niin vähemmistökielille kuin kulttuurin näkyvälle harjoittamiselle.

Refleksiivinen kansakuntapuhe ja kansakunnan aktiivinen liputtaminen

Refleksiivinen kansakuntapuhe (Alasuutari 1999) on puhetta tai toimintaa, jossa tietoisesti perustellaan jotakin asiaa tai toimintaa käyttämällä kansan, kansakunnan tai etnisyyden konstruktioita. Lisäksi

puheessa saatetaan viitata nationalismiin tai patriotismiin jotakin asiaa tai ilmiötä arvioitaessa. Yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi –diskurssi käyttää aktiivisesti kansaa, kansakuntaa ja sen arvoja poliittisten mielipiteiden ja toimenpiteiden perusteena. ”Yhtenäisen kulttuurin, yhtenäisen Suomen” edustajat puhuvat myös avoimesti kansallismielisyydestä politiikkansa perustana. Sanaa patriotismi ei käytetä, mutta toisaalta puhutaan isänmaanrakkaudesta, jolla oikeutetaan muiden maiden kansalaisiin kohdistuvia negatiivisia päätöksiä. Muukalaisvihamielisyyttä ei myönnetä, ennemmin puhutaan rakkaudesta omaan maahan ja kulttuuriin. Nationalistiset ilmaukset kääritään isänmaan rakkauden verhoon.

Diskurssi liputtaa kansakuntaa hyvin aktiivisesti. Perussuomalaisten liput eivät ole veltoina lepääviä lippuja, vaan aktiivisesti hulmuavia ja kansakunnasta jatkuvasti muistuttavia lippuja. Puhumalla suomalaisuuden ihmeestä, kaikkien tuntemasta vaurauden ja edistyksen yhteiskunnasta, perussuomalaiset eivät päästä meitä unohtamaan ”isänmaamme ylivertaisuutta”.

7.2. Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto

Rutiininomaista ja refleksiivistä kansakuntapuhetta

Perussuomalaisten liputtaessa suvereenin Suomen puolesta, kokoomus liputtaa integroituvan ja kansainvälisen Suomen puolesta. Suomi on osa suvereenien kansakuntien maailmaa, mutta ei omana saarekkeenaan. Kokoomus liputtaa kansallista identiteettiä ja suomalaisuutta perussuomalaisia huomaamattomammin ja hiljaisemmin. Rutiininomainen kansakuntapuhe on puhetta, jossa kansan, kansakunnan ja kansallisen kulttuurin kategoriat esiintyvät ilman, että ne olisivat varsinaisen tarkastelun kohteina. ”Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto” on yhdistelmä refleksiivistä, tietoista viittaamista, ja rutiininomaista kansakuntapuhetta. Toisaalta kansakuntaan ja kansalliseen etuun viitataan aktiivisesti, mutta ne eivät silti ole politiikan lähtökohtia ja ideologian perusteita kuten perussuomalaisten yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi –diskurssissa.

Kansallisen kulttuurin symbolit ja representaatiot

Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto –puhetapa kuvaa kansallisen identiteetin ulospäin suuntautuvaksi, mutta perinteiset arvonsa säilyttäväksi. Suomea kuvaillaan osaavaksi, kansainväliseksi ja tulevaisuuteen katsovaksi. Menneisyyteen ei haluta katsoa kaihoten, vaan Suomen edun nimissä on suunnattava kohti tiiviimpää yhteistyötä. Kokoomuslaiset eivät korosta vahvaa kansallisvaltiota, vaan peräänkuuluttavat talkoohenkistä yhteisöllisyyttä ja jokaisen ihmisen vastuuta omasta itsestä ja lähimmäisistä.

Suomalaisuuteen, suomalaisiin arvoihin ja toimintatapoihin viitataan, mutta ei niin aktiivisesti ja näkyvästi kuin perussuomalaisten ylläpitämässä yhtenäisen kulttuuri, yhtenäinen Suomi –puhetavassa. Kansallisuuden liputtaminen on huomaamattomampaa ja vähäisempää. Toisaalta erontekoa tapahtuu esimerkiksi pienillä sanavalinnoilla: puhutaan kansalaisista ja ”meistä suomalaisista”.

Hallitumpaa maahanmuuttoa

Kansainvälinen Suomi –puhetapa näkee lisääntyvän maahanmuuton Suomen edun mukaisena. Maahanmuuttoon ei suhtauduta kuitenkaan varauksella, sillä kokoomusehdokkaita yhdistää halu määritellä millaisia maahanmuuttajia Suomeen vastaanotetaan. Työperäinen maahanmuutto saa huomattavan positiivisen vastaanoton, kun taas humanitaarisin syin Suomeen muuttaviin suhtaudutaan nihkeämmin. Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto –puhetapaan liittyy järkevyyden, sääntelyn, hallinnan ja rajoittamisen vaatimuksia. Osa kokoomusehdokkaista suhtautuu maahanmuuttajiin selvästi hyvin varauksella. Blogiaineistossa ei kuitenkaan tullut esiin mediassa vaalien edellä esillä ollutta joidenkin nuoremman polven kokoomuslaisten hyvin vahvaa monikulttuurisuusvastaisuutta.

7.3. Moninainen Suomi

Tietoisempaa puhetta kansakunnasta

Myös moninainen Suomi -diskurssi pohjautuu sille ennakko-oletukselle, että asumme kansakuntien maailmassa ja kansallisvaltiossa nimeltä Suomi. Erityisesti roolia globaalissa, ”kansojen maailmassa”,

korostetaan. Toisaalta vastakkainasetteluja ”meidän” ja ”muiden” välillä pyritään purkamaan ja diskurssi pyrkii tietoisesti välttämään luomasta kuvaa yhtenäisestä kulttuurista. ”Moninainen Suomi” on puhetta myös suomalaisuudesta ja Suomesta kansakuntana, mutta suomalaisuuden ja kansakunnan liputtaminen ei kuitenkaan ole näkyvää kuten yhtenäisen Suomen -diskurssissa. Poliitiikan taustalla voi olla osin samojakin arvoja, mutta ne saavat erilaisia merkityksiä. Kulttuurista ja tavoista puhuttaessa korostetaan moninaisuutta, mutta arvoja määriteltäessä moninaista Suomea edustavat vihreät löytävät joitakin arvoja, jotka nähdään yhteisinä koko Suomelle. Demokraattisuudesta, solidaarisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta ei olla valmiita tinkimään.

Tuhansien tapojen maa

Moninainen Suomi –puhetavassa ei lähtökohtaisesti nähdä olevan ristiriitaa suomalaisen ja ”maahanmuuttajien kulttuurien” välillä, sillä Suomenkin tavat nähdään moninaisina. Vihreiden blogeissa luodaan Suomesta kuva ”tuhansien tapojen maana”. Suomen muistutetaan jo olevan monikulttuurinen maa, josta löytyy kaikkea ”veriletuista veganismiin, sapatista ramadaniin ja kättelystä poskisuudelmiin.” Samanlaisuuden sijasta korostetaan erilaisuutta ja tapojen, kulttuurien ja identiteettien rikkautta.

Vihreiden blogeissa ei puhuta niinkään kansalaisista, vaan esimerkiksi ”kaikista ihmisistä”, tai ”maassa asuvista ihmisistä”. Puhumalla esimerkiksi ”Suomessa asuvista ihmisistä” pyritään välttämään ajatuksen tasolla olevaa yhteiskunnasta ulossulkemista ja retoriikkaa, jossa Suomi olisi vain Suomen kansalaisten asuttama alue.

Suomalaisuutta ei liputeta näkyvästi, mutta kyllä vihreätkin muistuttavat kansallisvaltiollisesta kontekstista. ”Suomi tarvitsee maahanmuuttajia”, ”Suomen menestykselle ei ole hyväksi vihamielinen maahanmuuttokeskustelu” perustelevat vihreät ehdokkaat positiivista suhtautumistaan maahanmuuttoon. Moninaisen Suomen –diskurssi korostaa suomalaisen yhteiskunnan olevan avoin niin maan rajojen sisä- kuin ulkopuolella. Suomi nähdään osaksi kansainvälistä yhteisöä, jossa vastuunkantoon kuuluu myös pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Aineistossa keskeisimmiksi teemoiksi nousivat arvot, normit ja kulttuuri, työ ja työttömyys, sosiaaliset ongelmat sekä kieli, koulutus ja kotoutuminen. Keskustelu polarisoitui vihreiden ja perussuomalaisten välille, joiden välimaastoon jäi kokoomus. Avoimia irtiottoja puolueen linjasta ei juurikaan nähty, sen sijaan monet ehdokkaat tuntuivat toistavan puolueensa linjaa jopa mekaanisesti. Erot puolueiden välillä olivat suuria, mutta ehdokkaat saman puolueen sisällä vaikuttivat olevan hyvin samanmielisiä, kokoomusta lukuun ottamatta.

Perussuomalaiset ja vihreät ovat monessa mielessä toistensa vastakohdat puhuttaessa maahanmuutosta, vaikka toisaalta myös joitakin yhtäläisyyksiä on löydettävissä. Puolueet ovat yhtä mieltä siitä, että kieli, koulutus ja työ ovat avaimet suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielikoulutus ollaan valmiita myös sitomaan sosiaaliturvaan. Arvot saattavat olla nimellisesti osittain samoja, mutta ne ymmärretään eri tavoilla. Sekä vihreiden että perussuomalaisten ehdokkaat nostavat keskeiseksi arvoksi esimerkiksi solidaarisuuden. Perussuomalaiset liittävät siihen tosin etuliitteen *kansallinen*. Vihreät käsittävät solidaarisuuden valtion rajat ylittävänä, perussuomalaisille solidaarisuuden rajat sen sijaan seuraavat Suomen valtion rajoja. Kokoomuksen ehdokkaiden välillä löytyy eniten hajontaa mielipiteissä. Osa kokoomusehdokkaista lähentyy perussuomalaisten asettamaa ”kovaa linjaa”, osa taas on lähempänä vihreiden ”pehmeämpää linjaa”.

Kaikkia puolueita yhdisti blogikeskusteluissa se, että puolueiden näkyvimmit hahmot vaalipiiristä loistivat poissaolollaan keskustelusta. Perussuomalaisten puheenjohtaja Soini ei käsitellyt ”plokissaan” maahanmuuttoa kertaakaan valitsemallani tarkastelujaksolla. Myöskään kokoomuksen näkyvimmit persoonat Uudenmaan vaalipiiristä; kuten Alex Stubb ja Jyrki Katainen, eivät kirjoittaneet maahanmuuttoaiheista muuten aktiivisesti päivittyviin blogeihinsa. Vaalikoneessa tosin kummatkin olivat perustelleet vastaustaan myös sanallisesti. Uudenmaan vihreiden yksi tunnetuimmista ehdokkaista on entinen oikeusministeri Tuija Brax, hänkään ei osallistunut blogissaan maahanmuuttokeskusteluun. Aktiivisimpia maahanmuuttoasioiden keskustelijoita ovat puolueiden valtakunnallisesti vähemmän tunnetut ehdokkaat. Muutamit ehdokkaat profiloituvat hyvin aktiivisina maahanmuuttopoliittisina keskustelijoina.

Maahanmuutosta puhuttaessa puolueet ja ehdokkaat puhuvat myös kansallisvaltio Suomesta. Onko ajatus suvereenista, suomalaisesta kansakunnasta enää relevantti vai onko se jo osa historiaa? Perussuomalaiset haluavat edelleen uskoa suvereeniin kansallisvaltioon, jonka ytimen muodostavat etnisyydeltään kantasuomalaiset. Kokoomus ja vihreät eivät puhu aktiivisesti kansallisvaltiosta. Suomi nähdään usean eri etnisen ryhmän muodostamana valtiona, joka on myös osa kansakuntien maailmaa. Erityisesti Suomen aktiivista roolia kansainvälisissä yhteisöissä, niin eurooppalaisissa kuin globaaleissa, korostetaan. Perussuomalaisten ajama suvereeni kansallisvaltio sen sijaan haluaa irtisanoutua kansainvälisistä velvoitteista ja asettaa ”kansan syvät rivit” korkeimmaksi auktoriteetiksi.

Toisaalta, jos kansallisvaltio ymmärretään Saukkosen (2007, 94) määrittelemällä tavalla eli valtiona, jonka legitimizeettiin ja omakuvaan liittyy etninen ja/tai kulttuurinen ulottuvuus ja käsitys etnis-kulttuurisen ja poliittis-hallinnollisen kokonaisuuden yhteneväisyydestä, voidaan Suomi vielä nähdä monokulttuurisuomalaisuuden dominoimaksi, jota tosin kasvava maahanmuutto horjuttaa. Vihreiden mukaan tosin suomalaista yhtenäiskulttuuria ei ole koskaan ollutkaan. Identiteettiä ja kansallisvaltiota määritellään tuomalla esiin yhteiskunnan, väestön ja kulttuurin sisäisiä yhteneväisyyksiä. Puolueet rakentavat yhtenäistä suomalaisuuden identiteettiä ilmaisuilla kuten ”suomalaisia arvoja ovat...”, ”suomalainen kulttuuri on...” tai ”suomalaisia tapoja ovat...”. Kansallisen identiteetin rakentamassa kansalaisuuden puhetavoista ei ole yhdentekevää miten suomalaisuudesta puhutaan. Se, miten suomalaisuudesta puhutaan, rakentaa Suomen kansallista identiteettiä. Kansallisvaltio nähdään edelleen luonnollisena järjestyksenä, jonka turvapaikanhakijat ja pakolaiset rikkovat olemassaolollaan. Maahanmuuttajat venyttävät tutun ja perinteisen suomalaisuuden rajoja. Perussuomalaisilla on huoli kansallisvaltion rapautumisesta, koska sitä pyritään kovasti vahvistamaan muun muassa irtisanoutumalla eurooppalaisesta integraatiosta, jonka nähdään syövän kansan legitimizeettiä.

Billig (1995) näkee nationalismin sekoituksena erityisyyttä ja universaalisuutta. Kaikki puolueet vahvistavat arkipäivän nationalismia siten, että suomalaisuutta pidetään erityisenä, ”lahjana maailmalle”. Perussuomalaiset korostavat suomalaisuuden erityislaatuisuutta ja yliveraisuutta kaikkein eniten, mutta kaikki puolueet esittävät esimerkkejä suomalaisista erityistaidoista ja saavutuksista. ”Meidän” kansakuntaamme tuotetaan erilaisilla ideologisilla tavoilla ja keinoilla. Perussuomalaiset

tuottavat ”meitä” näkyvimmin, asettamalla kansan ja ”suomalaisten edun” politiikkansa lähtökohdaksi. Vastakkainasettelujen, esimerkiksi Suomen etu vs. Euroopan etu, kautta pyritään määrittelemään sitä, mikä on ”meille” hyväksi. Eroja tehdään korostamalla myös ”meidän” positiivisuutta ja alleviivaamalla ”toisten” negatiivisuutta ja kielteisiä ominaisuuksia. Arvot, tavat ja kulttuuri nousevat keskeisimmiksi erojen merkitsijöiksi.

Kaikki puolueet näkevät suomalaisuuden etuna ja menestyksen valttikorttina. Perussuomalaiset korostavat suomalaisuutta lahjana maailmalle ja avaimena menestykseen, kokoomus ja vihreät nostavat enemmän esiin joitakin ”suomalaisia erityiskykyjä” ja ”vientituotteita”, kuten ihmisoikeusosaamista ja rauhanvälitystaitoja. ”Suomen etu” on paljon käytetty argumentti. Kokoomuksen ja vihreiden ehdokkaat näkevät maahanmuuton pääasiassa Suomen edun mukaisena, ilmiönä, jota ”Suomi tarvitsee.” Perustelut vaihtelevat huoltosuhteen parantamisesta globaaliin vastuuseen. Osa kokoomuksen ehdokkaista tosin haluaa määritellä tarkemmin, millaiset maahanmuuttajat ovat hyviä ja ”tarpeellisia” Suomessa.

Vaikka perussuomalaiset suhtautuvat työperäisiin maahanmuuttajiin muita maahanmuuttajia positiivisemmin, on maahanmuutto perussuomalaisten blogeissa pääasiassa hyvin ongelmallisena ja negatiivisena näyttäytyvä ilmiö. Yhtenä suurimmista ongelmista nähdään kulttuurierot maahanmuuttajien ja suomalaisen kulttuurin välillä. Vihreät ja kokoomus eivät näe kulttuurieroja suurena ongelmana. Vihreät puhuvat maahanmuuttoon liittyvien ”ongelmien” olevan lähinnä arjen haasteita. Osa kokoomusehdokkaista on kyllä huolissaan ”maahanmuuton lieveilmiöistä” ja ”systeemin väärinkäyttämisestä”, mutta osa suhtautuu joko neutraalisti tai positiivisia vaikutuksia korostaen. Toisaalta kaikki puolueet puhuvat kunniaväkivallasta ja liittävät väkivallan kulttuurin osaksi maahanmuuttajia. Oman kulttuurimme väkivaltaisuudesta sen sijaan ei puhuta, vaan se unohdetaan ja häivytetään näkyvistä. Näin ollen toisten väkivaltaisuus korostuu.

Kulttuurinen nationalismi ilmenee maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa arkipäivän käytäntöinä ja puhetapoina, jotka pitävät kansakuntaa itsestäänselvytenä. Kaikkien puolueiden politiikan lähtökohtana on kansakunta nimeltä Suomi, jonka valtion rajat noudattavat suurin piirtein kansakunnan rajoja. Keskustelusta oli eroteltavissa kolme diskurssia sen suhteen, miten ehdokkaat ja puolueet

esittävät kansakuntaa: ”yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi”, ”kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto” ja ”moninainen Suomi” –diskurssit. Yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi on puhetta arvoiltaan ja kulttuuriltaan yhtenäisestä kansallisvaltiosta. Se on diskurssi, jolla pyritään vahvistamaan yhteistä suomalaisen kansakunnan kertomusta. Yhtenäisen Suomen –diskurssi pitää lähtökohtana sitä, että Suomi on kansallisvaltio, joka koostuu etnisyydeltään kantasuomalaisista. Muiden kansakuntien jäsenet rikkovat tätä järjestystä, sen takia perussuomalaisen kotoutumispolitiikan lähtökohtanakin on suomalaistuminen. Jotta ”vieraan kansakunnan” jäsenestä voisi tulla osa ”meidän kansakuntaamme”, on hänen muututtava ”yhdeksi meistä” eli suomalaistuttava. Diskurssiin kuuluu myös poliittisen yhteisön mahdollisimman tarkka rajaaminen. Oikeuksia ei olla valmiita antamaan kaikille maassa oleskeleville, sen sijaan ne rajattaisiin ennen kaikkea *kansalaisille* eli yhteisön virallisille jäsenille. Myös kansalaisuuden kriteereitä haluttaisiin tarkistaa ja tiukentaa. Kansalaisuus nähdään palkintona, joka voidaan myöntää vain vuosien jälkeen, ei vain onnistuneesta kotoutumisesta, vaan onnistuneesta suomalaistumisesta.

Kansainvälinen Suomi, hallittu maahanmuutto – diskurssi antaa kuvan ulospäin suuntautuvasta, mutta perinteiset arvonsa säilyttävästä Suomesta, joka asettaa maahanmuutolle järkevyyden, sääntelyn ja rajoittamisen vaatimuksia. Diskurssi puhuu kansainvälisestä suomalaisuudesta ja verhoaa arkipäivän nationalismiin pieniin eroa tuottaviin ilmaisiin. Puhutaan ”meistä suomalaisista” ja ”meidän Suomesta”. Moninainen Suomi – diskurssi on puhetta moninaisuudesta ja erilaisuuden arvostamisesta. Se kavahtaa ajatusta monokulttuuri-Suomesta, sillä Suomi nähdään ennemmin ”tuhansien tapojen maana”. Moninainen Suomi pyrkii tietoisesti laajentamaan suomalaisuuden skaalaa, mutta ottaa toisaalta joitakin arvoja itsestään selvinä lähtökohtina. Demokratia, solidaarisuus ja tasa-arvo ovat sellaisia universaaleja arvoja, joihin myös moninaisen Suomen edustajat yhtyvät. Moninaisen Suomen taustalla nähdään globaali maailma ja kansainvälinen yhteisö, jonka tiivis osa Suomen nähdään olevan.

Vastakkainasettelut varsinkin perussuomalaisten yhtenäinen kulttuuri, yhtenäinen Suomi –puhetavan ja vihreiden edustaman moninainen Suomi –puhetavan välillä ovat voimakkaita. Suomalaisuudesta ja suomalaisesta kulttuurista käydään tällä hetkellä aktiivisempaa keskustelua kuin pitkiin aikoihin. Perussuomalaiset ovat tuoneet kansallisen identiteetin ja suomalaisuuden takaisin debatin keskiöön ja tiiviiksi osaksi poliittista argumentaatiota. Maahanmuuttokeskustelussa käydään määrittelykamppailua

ja rajanvetoja myös siitä, millainen on Suomi ja keitä ”me suomalaiset” olemme nyt ja tulevaisuudessa. Suomi ja suomalaisuus näyttävät olevan käännekohtassa, risteyksessä, matkalla kohti rajatumpaa suomalaisuuden määrittelyä tai kohti avoimempaa ja laajempaa käsitystä suomalaisuudesta ja kansallisesta identiteetistä.

LÄHDELUETTELO

KIRJALLISUUS

Aamulehti 2.3.2011, uutinen, *Thors-kohu: Paatero muistuttaa, että ehdokaskin edustaa poliisia*
<http://www.aamulehti.fi/cs/Satellite/Kotimaa/1194668640213/artikkeli/thors-kohu++paatero+muistuttaa++etta+ehdokaskin+edustaa+poliisia.html>

Alasuutari, Pertti (1999): Nationalismi, kansakunta ja yhteiskunta. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri: *Post-patria? Globalisaation kulttuuri Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Anderson, Benedict (2007): *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Tampere: Vastapaino.

Anderson, Benedict (2006): *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994): *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Billig, Michael (1995): *Banal nationalism*. London: SAGE Publications.

Eriksen, Thomas H. (2004): *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Helsinki: Gaudeamus.

Fairclough, Norman & Jane Mulderrig & Ruth Wodak (2011): Critical Discourse Analysis. Teoksessa van Dijk, Teun A. (toim.): *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, s. 357-378. London: SAGE Publications.

Förbom, Jussi (2010): *Hallan vaara. Merkintöjä maahanmuuton puhetavoista*. Helsinki: Into Kustannus.

Gergen, Kenneth J. (1999): *An Invitation to Social Construction*. London: SAGE Publications.

Hall, Stuart (1999): *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Helsingin Sanomat 12.12.2011, uutinen, *Kansanedustaja Hirvisaarelle sakkoja kiihotuksesta kansanryhmää vastaan*
<http://www.hs.fi/politiikka/Kansanedustaja+Hirvisaarelle+sakkoja+kiihotuksesta+kansanryhm%C3%A44%C3%A4+vastaan/a1305551217725>

Helsingin Sanomat 23.10.2011, pääkirjoitus, Lehti Lotta: *Blogeista on tullut politiikanteon väline*.
<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/Blogeista+on+tullut+politiikanteon+v%C3%A4line/a1305547785445>

Helsingin Sanomat 17.4.2011, uutinen, *Maahanmuuttokriitikot nousivat joukolla eduskuntaan*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Maahanmuuttokriitikot+nousivat+joukolla+eduskuntaan/1135265476568>

Helsingin Sanomat 13.4.2011, uutinen, *Soini antoi tukensa hallituksen ulkomaalaispolitiikalle*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Soini+antoi+tukensa+hallituksen+ulkomaalaispolitiikalle/1135265360042>

Helsingin Sanomat 13.4.2011, uutinen, *Näin Soini puhui haastattelussa maahanmuutosta*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/N%C3%A4in+Soini+puhui+haastattelussa+maahanmuutosta/1135265373705>

Helsingin Sanomat 2.4.2011, pääkirjoitus, Keskinen Suvi: *Muukalaisviha verhotaan helposti tekosyihin*

Helsingin Sanomat 16.3.2011, uutinen, *Stubb: Maahanmuuttokeskustelun ilmapiiri ahdistava*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Stubb+Maahanmuuttokeskustelun+ilmapiiri+ahdistava/1135264641233>

Helsingin Sanomat 7.3.2011, pääkirjoitus, Saukkonen Pasi: *Multikulturalismin arvostelijat ovat hakoteillä*

Helsingin Sanomat 30.3.2010, uutinen, *Oikeusoppineiden mielestä ikätestit rikkovat perusoikeuksia*
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Oikeusoppineiden+mielest%C3%A4+ik%C3%A4testit+rikkovat+perusoikeuksia/1135255749198>

Helsingin Sanomat 19.3.2010, uutinen, *Stubb: Mamu-keskustelu on muuttunut vastenmieliseksi*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Stubb+Mamu-keskustelu+on+muuttunut+vastenmieliseksi/1135254803142>

Horsti, Karina (2005): *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.

Horsti, Karina (2009): *Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Turvapaikanhakijat uhreina ja uhkana suomalaisessa julkisuudessa*. Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä.*, 77–85. Tampere: Vastapaino

Huttunen, Laura (2005): *Etnisyys. Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä*. Teoksessa Rastas, Anna; Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.): *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.

Ihmisoikeustuomioistuin. Suomen pysyvä edustusto Euroopan neuvostossa.
<http://www.finlandcoe.fr/public/default.aspx?nodeid=35770>

Jerman, Helena (2009): *Venäläiset tulivat. Tutkija kohtaa median kuvan maahanmuuttajista*. Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s.97–105. Tampere: Vastapaino.

- Jiwani, Yasmin & Richardson, John E. (2011): Discourse, Ethnicity and Racism. Teoksessa van Dijk, Teun A. (toim.): *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, s. 241-262. London: SAGE Publications
- Jokinen, Arja (1999): Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen, Arja – Kirsi Juhila – Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s.37–53. Tampere: Vastapaino.
- Kemiläinen, Arja (1998): *Finns in the Shadow of the "Aryans". Race Theories and Racism*. Helsinki: Finnish Historical Society.
- Keskinen, Suvi & Anna Rastas & Salla Tuori (2009): Johdanto: Suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa. Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s.7-21. Tampere: Vastapaino.
- Keskinen, Suvi (2009): Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä.*, s.33–46. Tampere: Vastapaino.
- Kielitoimiston sanakirja 1. osa A-K* (2006) Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
- Lehtonen, Mikko (2009): Olen suomalainen (lo sono finlandese). Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s.109–115. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Mikko (2004): *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Mikko; Olli Löytty & Petri Ruuska (2004): *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino
- Leiwo, Matti & Pietikäinen, Sari (1996): Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa Palonen, Kari & Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa*. s.85–108. Tampere: Vastapaino.
- Löytty, Olli (2005): Toiseus. Kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa. Teoksessa Rastas, Anna; Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.): *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.
- Löytty, Olli; Mikko Lehtonen & Petri Ruuska (2004): *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino.
- Maahanmuuttovirasto: *Turvapaikka- ja pakolaistilastot*
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka- ja_pakolaistilastot
- Maahanmuuttovirasto: *Kansalaisuustilastot*
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/kansalaisuustilastot
- Maahanmuuttovirasto: *Olekelulupatilastot*
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/oleskelulupatilastot
- Maahanmuuttovirasto: *Kansalaisuuden edellytykset*

http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus/kansalaisuuden_hakeminen/edellytykset

Maahanmuuttovirasto 4.10.2011, tiedote, *Turvapaikanhakijoita yhä kolmannes viime vuotta vähemmän*

Maahanmuuttovirasto 25.3.2011: *Turvapaikkayksikön tilastokatsaus 2010*

Maahanmuuttovirasto 15.3.2011: *Oleskeluluvat vuonna 2010*

Maahanmuuttovirasto 8.1.2010, tiedote, *Käännyttämisellä ja karkottamisella täysin eri lähtökohdat*

MTV3 6.4.2011, uutinen, *Räsänen: Pakolaiset mieluiten samanlaisesta kulttuurista*
<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/2011/04/1308596/rasanen-pakolaiset-mieluiten-samanlaisesta-kulttuurista>

Paasi, Anssi (1998): Koulutus kansallisena projektina. ”Me” ja ”muut” suomalaisissa maantiedon oppikirjoissa. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Petri Ruuska: *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (2005): Nationalismi teoreettisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY.

Pakkasvirta, Jussi (2005): Kuvittele kansakunta. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY.

Pakolaisneuvonta: *EU:n yhteinen turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka*
http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=37&lang=suo (luettu 8.6.2012)

Pietikäinen, Sari (2002): Etniset vähemmistöt uutisissa –käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa. Teoksessa Raittila, Pentti (toim.): *Etnisys ja rasismi journalismissa*. Helsinki: Suomen Journalistiliitto.

Poliisiammattikorkeakoulu 3.11.2010, tiedote, *Poliisin tietoon tuli edellisvuotta enemmän viharikoksia*
<http://www.poliisi.fi/poliisi/bulletin.nsf/vwSearchView/D65634ACA75E0D4FC22577D00026A844>

Puuronen (2011): *Rasistinen Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.

Raittila, Pentti (2009): Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismin tukemista? Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino.

Rastas, Anna (2009): Rasismin kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa Keskinen, Suvi; Anna Rastas & Salla Tuori: *En ole rasisti, mutta...maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, s. 47-64. Tampere: Vastapaino.

Rastas, Anna (2005): Oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia. Teoksessa Rastas, Anna; Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.): *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.

Reisigl, Martin & Wodak, Ruth (2001): *Discourse and Discrimination. Rhetorics of racism and anti-Semitism*. London: Routledge.

Remy, Johannes (2005): Onko modernisaatio vai etnisyys kansakuntien perusta? Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY.

Ronkainen, Jussi (2006): Monikansalaisuus ja monimuotoistuva suomalaisuus. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.): *Ylirajainen kulttuuri: etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. s. 237-256. Helsinki: SKS.

Ruuska, Petri; Mikko Lehtonen & Olli Löytty (2004): *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino.

Ruuska, Petri (2002): *Kuviteltu Suomi. Globalisaation, nationalismin ja suomalaisuuden punos julkisissa sanoissa 1980-90-luvuilla*.

Saukkonen, Pasi (2007): *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. Helsinki: WSOY
Oppimateriaalit

Saukkonen, Pasi (2005): Kansallinen identiteetti. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY.

Saukkonen, Pasi (1999): *Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipolitiikka*. Helsinki: SKS.

Sisäasiainministeriö (2011): *Tilastoja 1/2011*

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/A0CBA152884AF8A6C2257876003B7884/\\$file/pakolaistilasto%202010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/A0CBA152884AF8A6C2257876003B7884/$file/pakolaistilasto%202010.pdf)

Sisäasiainministeriö (2010a): *Maahanmuuton vuosikatsaus 2010*.

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/c5c9c16054f36515c22578e70026d4e3/\\$file/sm_maahanmuuton%20vuosikatsaus_netti_5.8.2011.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/c5c9c16054f36515c22578e70026d4e3/$file/sm_maahanmuuton%20vuosikatsaus_netti_5.8.2011.pdf)

Sisäasiainministeriö (2010b): *Turvallinen ja moniarvoinen Suomi - Sisäinen turvallisuus ja maahanmuutto 2020*

[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/3881D9D594BF9958C225779D00275D5D/\\$file/252010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/3881D9D594BF9958C225779D00275D5D/$file/252010.pdf)

Sisäasiainministeriö 22.10.2010, tiedote, *Kokonaisvaltainen ja systemaattinen selvitys voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta*

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/141b01ea16857e7fc22577c700290b20/\\$file/perheenyhdistamisselvitys_ek_221010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/141b01ea16857e7fc22577c700290b20/$file/perheenyhdistamisselvitys_ek_221010.pdf)

Sisäasiainministeriö 17.5.2009, tiedote, *Kansliapäällikkö Ritva Viljanen: Vihapuherrakollisuus leviää ja laajenee verkossa*

<http://www.poliisi.fi/poliisi/bulletin.nsf/vwSearchView/2FA4C8FF6B35FD78C22575B700387491>

Suomen Kuvalehti 14/2011, *Persun paikka*

Suomen Kuvalehti 7/2011, *Pienestä alusta suuri poru*

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Eduskuntavaalit. Ehdokasasettelu 2011, Ehdokkaiden lukumäärä puolueittain ja vaalipiireittäin eduskuntavaaleissa 2011*. Helsinki: Tilastokeskus
http://www.stat.fi/til/evaa/2011/01/evaa_2011_01_2011-03-22_tau_001_fi.html

Suoninen, Eero (1999): Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja – Kirsi Juhila – Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä*, s.17–36. Tampere: Vastapaino.

Tilastokeskus: *Ulkomaiden kansalaiset*
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Työministeriö: *Turvapaikanhakijana Suomessa*
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/07_aineistot_kirjasto/01_esitteet/tpsuomi/tpsuomi_fin.pdf

UNHCR: *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010*
<http://www.unhcr.org/4d8c5b109.html>

Uusi Suomi 3.11.2010, uutinen, *Poliisi: “Rasismmin uusi nousu alkanut”*
<http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/105233-poliisi-%E2%80%9Ddrasismmin-uusi-nousu-alkanut%E2%80%9D>

Valtioneuvosto 17.6.2011: *Neuvottelutulos hallitusohjelmasta. Avoin, oikeudenmukainen ja rohkea Suomi*.
<http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/hallitusneuvottelut-2011/neuvottelutulos/fi.pdf>

Valtonen, Pekka (2005): Etnisyys ja kansakunta. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY.

Van Dijk, Teun A. (2011): Discourse and Ideology. Teoksessa van Dijk, Teun A. (toim.): *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, s. 379-407. London: SAGE Publications

Van Dijk, Teun A. (2011): Introduction: The Study of Discourse. Teoksessa van Dijk, Teun A. (toim.): *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, s. 1-7. London: SAGE Publications

Waris, Heikki (1952): *Suomalaisen yhteiskunnan rakenne*. Helsinki: Otava.

Verkkouutiset 14.2.2011, uutinen, *Kokoomusnuoret: Monikulttuurisuus ei toimi Suomessa*
http://www.verkkouutiset.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=48674:kokoomusnuoret-monikulttuurisuus-ei-toimi-suomessa&catid=2:kotimaa&Itemid=31

Vähemmistövaltuutettu 26.1.2011, tiedote, *Vihapuheeseen puuttumiseen tarvitaan uutta lainsäädäntöä*
<http://www.ofm.fi/intermin/vvt/home.nsf/headlines/7C8B3CEE36048D86C225782400280B3B?OpenDocument>

YLE 22.3.2011, uutinen, *Maahanmuutto jakaa edustajaehdokkaita*
http://yle.fi/uutiset/teemat/vaalit_2011/2011/03/maahanmuutto_jakaa_edustajaehdokkaita_2453778.html

YLE 29.10.2010, uutinen, *Halla-ahon blogituomio pysyi myös hovissa*
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/10/halla-ahon_blogituomio_pysyi_myos_hovissa_2098223.html

YLE 28.9.2010, uutinen, *Vapauspuolue: Perussuomalaisten maahanmuuttolinja liian löysä*
http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2010/09/vapauspuolue_perussuomalaisten_maahanmuuttolinja_liian_loysa_2013639.html

YLE 24.9.2010, uutinen, *Maahanmuuttajavastaisuus kovaa valuuttaa netin vaalikampanjoissa.*
http://yle.fi/uutiset/teemat/vaalit_2011/2010/09/maahanmuuttajavastaisuus_kovaa_valuuttaa_netin_vaalikampanjoissa_2004329.html

YLE 20.11.2009, uutinen, *Vain yksi maa ei hyväksy Lapsen oikeuksien sopimusta –USA*
http://yle.fi/uutiset/ulkomaat/2009/11/vain_yksi_maa_ei_hyvaksy_lapsen_oikeuksien_sopimusta_-_usa_1174076.html

Yle vaalikone: *Puolueiden vastaukset* <http://yle.fi/vaalikone11/index.php?emp=l-1.d-2.s-3.q-1.ps-1>

Ylioppilaslehti 29.10.2010, artikkeli, *Konservatiivien kuningatar*
<http://ylioppilaslehti.fi/2010/10/konservatiivien-kuningatar/>

Özkirimli, Umut (2000): *Theories of Nationalism. A Critical Introduction*. Macmillan.

SÄÄDÖKSET

Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 60/1991

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999

Neuvoston direktiivi 2004/83/EY (Määritelmädirektiivi)

Neuvoston asetus (EY) N:o 343/2003 (Dublin-asetus)

Neuvoston direktiivi 2001/55/EY vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968

Rikoslaki 19.12.1889/39

Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301

TUTKIMUSAINEISTO

Puolueaineisto

Kokoomus

Kokoomus: *Matkaopas hyvinvointivaltiosta paremminvointivaltioon.* (2011)

Kokoomuksen eduskuntaryhmä: *Realismia turvapaikkapolitiikkaan, resursseja kotoutumiseen.* Kansanedustaja Arto Satosen raportti. (2009)

Perussuomalaiset

Nuiva vaalimanifesti. Maahanmuuttokriittinen vaaliohjelma. (2010)

Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2011.

Vihreät

Vihreä tehtävä 2010–2014. Poliittinen ohjelma. (2010a)

Maahanmuuton haasteet ratkaistaan arjessa –maahanmuuttopoliittinen linjapaperi (2010b)

Blogiaineisto

Kokoomus

Erämaja, Elias: *Vaaliteemat. Maahanmuutto.* http://eliaseramaja.fi/?page_id=28# luettu 24.9.2011

Irva, Paula: *Päivänpolttavat kysymykset.* http://paulairva.kokoomus.info/paivanpolttavat_kysymykset/ luettu 24.9.2011

Järvinen, Petteri: *Kotimaiset ja ulkomaiset raiskaajat.* <http://pjarvinen.blogspot.com/2011/01/vahemmistovaltuutettu-eva-biaudetin.html> luettu 24.9.2011

Järvinen, Petteri: *Länsimaisen sivistyksen lyhyt historia.* <http://petterijarvinen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/69043-lansimaisen-sivistyksen-lyhyt-historia> luettu 24.9.2011

Laavi, Elina: *Suomalainen kulttuuri.* <http://www.elinalaavi.fi/blogi/suomalainen-kulttuuri> luettu 24.9.2011

Laavi, Elina: *Alkuperäiskansojen oikeudet Suomessa.* <http://www.elinalaavi.fi/blogi/alkuperaiskansojen-oikeudet-suomessa> luettu 24.9.2011

Ladarsi, Ahmed: *Domi Sum.* <http://www.ahmedladarsi.fi/domisum.html> luettu 24.9.2011

Lepomäki, Elina: *Yhteiskunta ja väestö*. <http://elinalepomaki.fi/agenda/yhteiskunta-ja-vaesto> luettu 12.10.2011

Lepomäki, Elina: *Rasismin ja tilastojen ero (osa 2): maahanmuuton kurssimuutos*.
<http://elinalepomaki.fi/ajatukset/rasismin-ja-tilastojen-ero-osa-ii-maahanmuuttoon-kurssimuutos> luettu 12.10.2011

Mäkinen, Tapani: *Koti, uskonto ja isänmaa – suvaitsevaisuus ja moniarvoisuus*.
<http://www.tapanimakinen.com/> luettu 12.10.2011

Mäkinen, Tapani: *Tapani Mäkinen vaatii perheenyhdistämislain säädännön yhdenmukaistamista*.
<http://www.tapanimakinen.com/> luettu 12.10.2011

Nevalainen, Mari: *Maahanmuuttajat osaksi yhteiskuntaa*.
<http://www.marinevalainen.net/eduskuntavaalit-2011/maahanmuuttajat-osaksi-yhteiskun/> luettu 12.10.2011

Tolvanen, Kari: *Teemat. Kansainvälisyys*.
http://www.karitolvanen.fi/index.php?p=1_3#kansainvalisyys luettu 12.10.2011

Perussuomalaiset

Elo, Simon: *Vaaliavauspuheeni: Vihaiset nuoret miehet ja naiset*.
<http://simonelo.puheenvuoro.uusisuomi.fi/63300-vaaliavauspuheeni-vihaiset-nuoret-miehet-ja-naiset> luettu 27.9.2011

Elo, Simon: *Suomi tarvitsee vielä yhden Halla-ahon*.
<http://simonelo.puheenvuoro.uusisuomi.fi/63574-suomi-tarvitsee-viela-yhden-halla-ahon> luettu 27.9.2011

Elo, Simon: *Maahanmuuttajista on tehtävä suomalaisia*.
<http://simonelo.puheenvuoro.uusisuomi.fi/64094-maahanmuuttajista-on-tehtava-suomalaisia> luettu 27.9.2011

Elo, Simon: *Muutama täky Muhammedin Husseinille* <http://simonelo.puheenvuoro.uusisuomi.fi/65693-muutama-taky-muhammedin-husseinille> luettu 27.9.2011

Elo, Simon: *Äänestä Eloa eduskuntaan*. <http://simonelo.puheenvuoro.uusisuomi.fi/70107-aanesta-eloa-eduskuntaan> luettu 27.9.2011

Havansi, Erkki: *Saako lehti raiskausuutisessa mainita raiskaajan ulkomaalaisen etnisyyden?*
<http://erkkihavansi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/58465-saako-lehti-raiskausuutisessa-mainita-raiskaajan-ulkomaalaisen-etnisyyden> luettu 27.9.2011

Havansi, Erkki: *Suomi suomalaisille – mitä se on?*
<http://erkkihavansi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/60816-suomi-suomalaisille-mita-se-on> luettu 27.9.2011

Havansi, Erkki: *Maahanmuuttajien ghettoutuminen lisääntyy – onko jotain vielä tehtävissä?*
<http://erkkihavansi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/61697-maahanmuuttajien-ghettoutuminen-lisaantyy-onko-jotain-viela-tehtavissa> luettu 27.9.2011

Havansi, Erkki: *Suomessa on uusi tuhansien puoliorjien etninen vähemmistö*
<http://erkkihavansi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/63315-suomessa-on-uusi-tuhansien-puoliorjien-etninen-yahemmisto> luettu 27.9.2011

Havansi, Erkki: *Suomeen pyrkiville muslimimiehille on järjestettävä maahanpääsytkinto.*
<http://erkkihavansi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/63751-suomeen-pyrkiville-muslimimiehille-on-jarjestettava-maahanpaasytkinto> luettu 27.9.2011

Havansi, Erkki: *Saako (epä)isänmaallisuudella elämöidä?*
<http://erkkihavansi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/64668-saako-epaisanmaallisuudella-elamoida> luettu 27.9.2011

Jurva, Johanna: *Maahanmuutto* http://www.perusahti.fi/?page_id=94 luettu 27.9.2011

Kivistö, Ilkka: <http://www.ilkkakivisto.fi/pages/info.php> luettu 27.9.2011

Kyyrö, Marja: <http://www.marjakyyro.ehdokkaasi.net/intro2.html> luettu 27.9.2011

Lahtinen, Teemu: *Esittely* <http://www.teemulahtinen.fi/esittely/> luettu 27.9.2011

Lahtinen, Teemu: *Poliittinen historiani, vaan ei Taisteluni*
<http://www.teemulahtinen.fi/2011/01/04/poliittinen-historiani-vaan-ei-taisteluni/> luettu 27.9.2011

Lahtinen, Teemu: *Mitä h-tiä Muhammed tarkoittaa?* <http://www.teemulahtinen.fi/2011/02/04/mita-h-tia-husein-muhammed-tarκοittaa/> luettu 27.9.2011

Lähteenaro, Heta: *Vaaliteemat.* <http://www.hetalahteenaro.net/> luettu 27.9.2011

Malmi, Juha: *Maahanmuuttopolitiikkaa järkeistettävä.* <http://www.juhamalmi.fi/?cat=62> luettu 27.9.2011

Malmi, Juha: *Kiitos luottamuksesta hyvät äänestäjäni!* <http://www.juhamalmi.fi/?cat=1> luettu 27.9.2011

Nieminen, Johannes: *Katujengit tulevat.* <http://nieminen.info/?q=node/304> luettu 27.9.2011

Nieminen, Johannes: *Kannattaako KD kantaväestön syrjintää?* <http://nieminen.info/?q=node/314> luettu 27.9.2011

Nieminen, Johannes: *Omituisia argumentteja.* <http://nieminen.info/?q=node/315> luettu 27.9.2011

Nieminen, Johannes: *Eduskuntavaalit*. <http://nieminen.info/?q=node/296> luettu 27.9.2011

Nieminen, Mikki: *Maahanmuuttajille voi olla tilaa ja tilaisuus*.
<http://miesenergiaa.puheenvuoro.uusisuomi.fi/58896-maahanmuuttajille-voi-olla-tilaa-ja-tilaisuus>
luettu 27.9.2011

Nieminen, Mikki: *Lapset ensin, pakolaisistakin*. <http://miesenergiaa.puheenvuoro.uusisuomi.fi/58897-lapset-ensin-pakolaisistakin> luettu 27.9.2011

Niikko, Mika: *Maahanmuuttoa vai sosiaaliturvashoppailua*.
<http://mikaniikko.puheenvuoro.uusisuomi.fi/67176-maahanmuuttoa-vai-sosiaaliturvashoppailua> luettu
27.9.2011

Niinistö, Jussi: *Maahanmuuttajille ei syytä pelkoon*.
<http://jussiniinisto.fi/index.php/2011/02/maahanmuuttajilla-ei-syyta-pelkoon/> luettu 27.9.2011

Niinistö, Jussi: *Poimintoja Perussuomalaisten vaaliohjelmasta*.
<http://jussiniinisto.fi/index.php/2011/02/poimintoja-perussuomalaisten-vaaliohjelmasta/> luettu
27.9.2011

Niinistö, Jussi: *Kriisinhallinta ja terrorismi*. <http://jussiniinisto.fi/index.php/2011/02/kriisinhallinta-ja-terrorismi/> luettu 27.9.2011

Nykänen, Kimmo: *Ääri-islamisuus ja eurooppa*.
<http://kimmonykanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/62834-aari-islamisuus-ja-eurooppa> luettu 27.9.2011

Orre, Taisto: *Ota oma kotipakolainen, vaikka Somali!* <http://asiaan.wordpress.com/page/7/> luettu
27.9.2011

Sinisalo, Pekka: *Maahanmuuttopolitiikka*. <http://www.pekkasinisalo.fi/Maahanmuutto.htm> luettu
27.9.2011

Slunga-Poutsalo, Riikka: *Maahanmuuttoa*. <http://www.poutsalo.com/services/maahanmuuttoa>
[27.9.2011](http://www.poutsalo.com/services/maahanmuuttoa)

Vihreät

Elo, Tiina: *Mielipidekirjoitus: Maahanmuuttajavaltaisten koulujen syntyminen estettävissä*
<http://www.tiinaelo.fi/2011/02/09/maahanmuuttajavaltaisten-koulujen-syntyminen-estettavissa/> luettu
22.9.2011

Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Onko vihamielinen maahanmuutonettikeskustelu hyväksi Suomen menestykselle?* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/57871-onko-siis-vihamielinen-maahanmuutonettikeskustelu-hyvaksi-suomen-menestykselle-nyt-ja-tulevai> luettu 22.9.2011

- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Kevättä jo rinnassa* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/58766-kevatta-jo-rinnassa> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Kukkahattu* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/60763-kukkahattu> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Suomalaistuminen ei valitettavasti ole vain tahdosta kiinni* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/62120-suomalaistuminen-ei-valitettavasti-ole-vain-tahdosta-kiinni> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Jokainen kotoutuu* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/62230-jokainen-kotoutuu> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Onko Suomi vain suomenkielisille?* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/63308-onko-suomi-vain-suomenkielisille> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Emme suvaitse kunniamurhia tai mitään väkivaltaa ketään kohtaan missään olosuhteissa* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/63851-emme-suvaitse-kunniamurhia-tai-mitaan-vakivaltaa-ketaan-kohtaan-missaan-olosuhteissa> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *"Punavihreys" netissä* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/65065-%E2%80%9Dpunavihreys%E2%80%9D-netissa> luettu 22.9.2011
- Gutierrez-Sorainen, Ana Maria: *Suomi tarvitsee Agricoloita* <http://amgs.puheenvuoro.uusisuomi.fi/68773-suomi-tarvitsee-agricoloita> luettu 22.9.2011
- Hakkarainen, Erja: *Suvaitsevaisuus ei saa tarkoittaa minkä tahansa hyväksymistä.* <http://www.erjahakkarainen.fi/?p=431> luettu 22.9.2011
- Hopsu, Inka: *Keinoja opettajille!* <http://www.inkahopsu.fi/?p=44> luettu 22.9.2011
- Hopsu, Inka: *Tuhansien tapojen maa.* <http://www.inkahopsu.fi/?p=50> luettu 22.9.2011
- Hopsu, Inka: *Vaaliteemoissa: Globaali yhteisvastuu.* http://www.inkahopsu.fi/?page_id=17 luettu 22.9.2011
- Juurikkala, Timo: *Kotoutumisesta.* <http://www.timojuurikkala.net/blogi.php?aid=17361> luettu 22.9.2011
- Kanerva-Poranen, Kirsi: *Monet kielet ovat kansallinen rikkaus.* <http://kirsikanervaporanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/68313-monet-kielet-ovat-kansallinen-rikkaus> luettu 22.9.2011
- Mäkelä, Mikko: *Keskustelua kotoutumisesta.* <http://www.mikkomakela.fi/?p=417> luettu 22.9.2011
- Railo, Tuomo: *Vastauksia Tarulle osa 2.* <http://www.tuomorailo.net/?p=327> luettu 22.9.2011

Railo, Tuomo: *Populismien oppitunti I* <http://www.tuomorailo.net/?p=203> luettu 22.9.2011

Stenbäck, Reija-Riikka: *Kohtaamisia ja rinnakkaiseloja*. <http://reija-riikkastenback.blogspot.com/2011/03/kohtaamisia-ja-rinnakkaiseloja.html> luettu 22.9.2011

Toivola, Jani: *Mediatiedote: Suomeen tarvitaan ihmisoikeusministeri*. <http://janitoivola.net/2011/02/17/tiedote-kansanedustajaehdokas-jani-toivola-suomeen-tarvitaan-ihmisoikeusministeri/> luettu 22.9.2011

Toivola, Jani: *Hätähuuto!* <http://janitoivola.net/2011/03/10/hatahuuto/> luettu 22.9.2011

Toivola, Jani: *Kyllä vai ei – ja kenen kanssa?* <http://janitoivola.net/2011/03/18/kylla-vai-ei-ja-kenen-kanssa/> luettu 22.9.2011

Toivola, Jani: *Osaavaa maahanmuuttoa*. <http://janitoivola.net/2011/04/01/osaavaa-maahanmuuttoa/> luettu 22.9.2011